

Van verdenking tot vrijheidsstraf

Een statistisch onderzoek naar de invloed
van migratieachtergrond op uitkomsten
in de Nederlandse strafrechtketen

Cahier 2025-2

P.W. de Jong
A. Leerkes
D. Shchetinin

m.m.v.
W. Bezemer
N. Netten

Cahier 2025-2

Van verdenking tot vrijheidsstraf

*Een statistisch onderzoek naar de invloed van
migratieachtergrond op uitkomsten in de
Nederlandse strafrechtketen*

P.W. de Jong
A. Leerkes
D. Shchetinin

m.m.v.
W. Bezemer
N. Netten

Cahier

De reeks Cahier omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft.

Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van [WODC Repository](#).

Voorwoord

In het maatschappelijk debat is met enige regelmaat aandacht voor de oververtegenwoordiging van mensen met een migratieachtergrond in de Nederlandse strafrechtketen. Dit rapport laat zien dat verdachten met een migratieachtergrond naarmate zij verder in het strafproces komen – van verdenking tot vrijheidsstraf – in toenemende mate zijn oververtegenwoordigd. Het patroon springt het meest in het oog bij minderjarige verdachten: in de politieregistratie heeft 46% van de minderjarige verdachten een migratieachtergrond; dit stijgt naar 67% van de minderjarige verdachten aan wie de rechter een gevangenisstraf oplegt. Het onderzoek laat op basis van verklarende kwantitatieve analyses zien dat deze toename onder zowel minderjarige als volwassen verdachten niet volledig te verklaren is door het aantal of type geregistreerde misdrijven. Daarnaast signaleert het onderzoek dat er in de strafrechtketen bredere selectiviteit plaatsvindt op basis van sociaaleconomische factoren, zoals inkomen en opleidingsniveau. Hiermee bevestigt het onderzoek eerdere aanwijzingen uit de literatuur dat een deel van de oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in Nederlandse gevangenissen te wijten is aan selectieprocessen *nadat* personen met het justitiële systeem in aanraking zijn gekomen.

De bevindingen vormen het eerste deel van een breder onderzoek dat het WODC in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid uitvoert naar mogelijke selectiviteit in de Nederlandse strafrechtketen. In een latere publicatie zal ook worden ingegaan op bevindingen uit interviews en focusgroepen met professionals in en rondom de strafrechtketen voor verdere duiding van de cijfermatige resultaten, en om handelingsperspectieven voor beleid te identificeren.

Graag wil ik mijn dank uitspreken aan de leden van de begeleidingscommissie voor hun waardevolle bijdrage aan dit onderzoek: Prof. dr. Ido Weijers, Prof. dr. Jolande uit Beijerse, dr. Ir. Sunil Choenni, drs. Ivoline van Erpecum, Prof. dr. Joep Lindeman, Prof. dr. Stijn Ruiters, drs. Arjen Verweij en dr. Hilde Wermink.

Prof. dr. Ivo Giesen

Directeur WODC

Dankwoord

De auteurs danken de leden van de begeleidingscommissie (zie Bijlage 1) voor hun waardevolle bijdrage aan dit onderzoek. De eindverantwoordelijkheid voor de inhoud van dit rapport ligt bij de auteurs en bij het WODC.

Inhoud

Samenvatting	8
1 Inleiding	16
1.1 Cumulatieve oververtegenwoordiging	16
1.2 Padafhankelijkheid in de strafrechterketen	17
1.3 Deze studie	18
1.4 Opbouw rapportage	19
1.5 Tot slot	19
2 Selectiviteit in de strafrechterketen	20
2.1 Fasen van de strafrechterketen	20
2.2 (Il)legitieme selectiviteit	22
2.3 Aanwijzingen van etnische selectiviteit	23
2.4 Verklaringen voor etnische selectiviteit	25
3 Doelstellingen en bijdragen van deze studie	31
3.1 Beperkingen eerder onderzoek	31
3.2 Aanpak van deze studie	31
4 Data & Methode	33
4.1 Voorbereiding databestanden	33
4.2 Afhankelijke variabelen	34
4.3 Constructie onafhankelijke variabelen	34
4.4 Onderzoekspopulatie	37
4.5 Analyse methode	38
4.6 Validiteit en betrouwbaarheid	39
5 Cumulatieve oververtegenwoordiging: beschrijvende statistieken	41
5.1 Cumulatieve oververtegenwoordiging	42
6 Resultaten van verdiepende analyses	53
6.1 Minderjarige verdachten	53
6.2 Volwassen verdachten	59
6.3 Indicatie van cumulatieve effecten over de strafrechterketen	64
6.4 Decompositieanalyse	65
7 Conclusie	70
7.1 Ter inleiding	70
7.2 Antwoord op de onderzoeksvragen	71
8 Discussie	74
8.1 Cumulatieve oververtegenwoordiging, cumulatief nadeel?	74
8.2 Richtingen voor vervolgonderzoek en beleidsaanbevelingen	75
Summary	79

Literatuur	86
Bijlage 1 Samenstelling van de begeleidingscommissie	90
Bijlage 2 Achtergrondinformatie bij de gebruikte data	91
Bijlage 3 Achtergrondinformatie over de onderzoekspopulatie	93
Bijlage 4 Multicollineariteit	95
Bijlage 5 Tabellenbijlage	96

Samenvatting

Introductie

Dit onderzoek richt zich op de invloed van migratieachtergrond en nationale herkomst op uitkomsten binnen de Nederlandse strafrechtketen. In Nederland kent het strafrecht verschillende fasen: van opsporing door de politie, vervolging door het Openbaar Ministerie (OM) tot berechting door de rechter. Binnen dit proces wordt onderscheid gemaakt tussen lichtere afdoeningen zoals Halt-afdoeningen voor minderjarigen en zwaardere sancties zoals taakstraffen of vrijheidsstraffen. Een vrijheidsstraf vormt de zwaarste sanctie en wordt doorgaans opgelegd voor ernstige delicten.

Het is al langer bekend dat bepaalde groepen met een migratieachtergrond zijn oververtegenwoordigd in Nederlandse detentiecentra. Bevindingen uit eerder onderzoek suggereren dat een deel van deze oververtegenwoordiging te wijten is aan selectieprocessen nadat personen met het justitiële systeem in aanraking zijn gekomen. Etnische selectiviteit in het strafproces kan ertoe leiden dat de oververtegenwoordiging van personen met een migratieachtergrond in gevangenissen hoger is dan bij aanhouding door de politie; we spreken dan van **cumulatieve oververtegenwoordiging**. In deze studie is nagegaan 1) of er onder minderjarigen en volwassenen sprake is van dergelijke patronen van cumulatieve oververtegenwoordiging in de strafrechtketen en 2) wat de achtergronden zijn van dergelijke patronen.

Etnische selectiviteit kan direct en indirect optreden. We spreken van **directe etnische selectiviteit** wanneer de kans op vervolging of een bepaalde afdoening afhangt van een kenmerk dat vrij direct is verbonden met herkomst (bijvoorbeeld huidskleur of naam). **Indirecte etnische selectiviteit** betreft situaties waarin een ogenschijnlijk neutrale handelwijze personen met een migratieachtergrond in het bijzonder treft. Indirecte etnische selectiviteit kan bijvoorbeeld optreden in relatie tot de sociaaleconomische positie of omgevingskenmerken van de verdachte (bijvoorbeeld doordat professionals de status van de woonbuurt bewust of onbewust meewegen bij de inschatting van recidiverisico's). Verschillen naar herkomst kunnen dan ontstaan doordat het hebben van een migratieachtergrond samenhangt met andere kenmerken die meewegen in de afdoening van strafbare feiten.

Beide vormen van etnische selectiviteit roepen vragen op in het licht van het gelijkheidsbeginsel, dat bepaalt dat gelijke gevallen gelijk moeten worden behandeld. Daarnaast zijn de gevolgen van zwaardere straffen op een mensenleven groot, met vaak ook negatieve gevolgen voor de samenleving als geheel. Zo weten we dat een detentiestraf de kans op recidive vergroot, onder meer door het verlies van sociale bindingen die problematisch gedrag kunnen helpen voorkomen. Daarnaast kunnen statistieken die uitwijzen dat groepen met een migratieachtergrond sterk zijn oververtegenwoordigd in de Nederlandse gevangenispopulatie de beeldvorming over bepaalde groepen beïnvloeden. Er kunnen vervolgens zelfversterkende feedback-loops ontstaan wanneer dergelijke cijfers eraan bijdragen dat professionals in de strafrechtketen verdachten met een migratieachtergrond als gevaarlijker gaan beschouwen en hen daarom strenger straffen. Getroffen groepen kunnen wantrouwen ontwikkelen richting juridische instellingen, omdat ze ervaren dat ze oneerlijk worden

behandeld. Voor zowel verdachten als de samenleving is het daarom van groot belang om problematische vormen en mechanismen van etnische selectiviteit in de strafrechtketen te identificeren, te begrijpen en tegen te gaan.

Aanleiding, onderzoeksvragen en doelstellingen

De directe aanleiding voor dit onderzoek is een motie in de Tweede Kamer, waarin werd gevraagd om nader onderzoek uit te voeren naar de oververtegenwoordiging van personen met een migratieachtergrond in de strafrechtketen. Minister Grapperhaus concludeerde dat er onvoldoende inzicht is in de achtergronden van toenemende oververtegenwoordiging in latere fasen van de keten. Naar aanleiding hiervan is het WODC gevraagd om onderzoek te doen naar de mogelijke verklaringen voor dit fenomeen.

De centrale onderzoeksvraag luidt: **In hoeverre en op welke wijze is er onder groepen met een migratieachtergrond sprake van cumulatieve oververtegenwoordiging in de strafrechtketen en wat zijn mogelijke verklaringen hiervoor?**

Deze vraag is opgedeeld in drie deelvragen:

- 1 Is er sprake van cumulatieve oververtegenwoordiging van personen met een migratieachtergrond?
- 2 In welke fasen van de strafrechtketen neemt deze oververtegenwoordiging toe?
- 3 In hoeverre kunnen verschillen worden verklaard door factoren zoals de aard van de delicten en achtergrondkenmerken van verdachten?

Het onderzoek heeft als doel bij te dragen aan het maatschappelijke en beleidsmatige debat over de procedurele rechtvaardigheid en effectiviteit van de strafrechtketen. Dit rapport maakt deel uit van een groter onderzoeksproject van het WODC over sociale selectiviteit in de strafrechtketen. In de eerste helft van 2026 zullen nog twee rapportages verschijnen: 1) een rapport over eventuele sociaaleconomische selectiviteit in de strafrechtketen en 2) een rapport met een kwalitatieve en nadere juridische duiding van de resultaten en handelingsperspectieven voor beleid, ook op basis van aanbevelingen door professionals in en rondom de strafrechtketen.

Methode

Voor het onderzoek zijn kwantitatieve analyses uitgevoerd op basis van microdata van het CBS. Door gegevens van politie, het OM en de rechter te koppelen, is onderzocht welke verdachten van misdrijven doorstromen naar vervolging en uiteindelijk een detentiestraf opgelegd krijgen. De onderzoekspopulatie bestaat uit verdachten die in 2014 en 2018 door de politie zijn geregistreerd. Vervolgens is geanalyseerd:

- welke van deze verdachten bij het OM zijn aangemeld;
 - welke van deze verdachten zijn gedagvaard (verdachten die voor het gerecht hebben moeten verschijnen);
 - welke van deze verdachten door de rechter een detentiestraf opgelegd kregen.
- In de analyses is voor elk van deze drie afdoeningsstappen of 'escalaties' nagegaan of personen met een migratieachtergrond een andere kans hadden om naar een

volgende stap in de strafrechtketen door te stromen dan personen zonder migratieachtergrond bij vergelijkbare typen delicten.

Er zijn aparte analyses verricht voor minderjarigen en volwassenen. In de analyses wordt onderscheid gemaakt tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren en personen die in Nederland zijn geboren met ten minste één in het buitenland geboren ouder (de zogenoemde 'tweede generatie'). Omdat er aanzienlijke diversiteit is binnen de groep met een migratieachtergrond, zijn er aanvullende analyses uitgevoerd waarin wordt uitgesplitst naar verschillende herkomstgroepen. Voorts is bekeken of eventuele verschillen in de kans om door te stromen verband houden met groepsverschillen naar migratieachtergrond in het aantal geregistreerde misdrijven, antecedenten en diverse achtergrondkenmerken van de verdachten, waaronder opleidingsniveau, huishoudinkomen en stedelijkheid van de woonomgeving. Niet eerder zijn er in Nederland, en ook wel daarbuiten, zulke uitgebreide kwantitatieve analyses gedaan waarin de hele keten is bekeken en zoveel relevante informatie van verdachten kon worden meegenomen.

De mate van directe en indirecte selectiviteit is onderzocht binnen de bandbreedte van twee modellen. In een model gecorrigeerd voor type delict keken we of er verschillen naar migratieachtergrond zijn in doorstroomkansen wanneer we de aard van de geregistreerde verdenkingen statistisch constant houden. In het volledige model hielden we meer factoren constant en controleerden we ook voor zowel het aantal geregistreerde misdrijven en antecedenten als diverse achtergrondkenmerken van de verdachten, waaronder aspecten van de sociaaleconomische positie. De omvang van de werkelijke etnische selectiviteit zal zich vermoedelijk ergens tussen beide schattingen in bevinden.

Theoretische veronderstellingen

Etnische selectiviteit in de strafrechtketen kan verschillende oorzaken hebben:

- 1 **Professionele overwegingen** – Beslissers in de strafrechtketen (politieagenten, officieren van justitie, rechters) hebben een zekere discretionaire ruimte, waardoor (onbewuste) vooroordelen of 'mentale snelkoppelingen' een rol kunnen spelen.
- 2 **Institutionele factoren** – Beleidskeuzes en standaardprocedures kunnen onbedoeld leiden tot ongelijkheden, bijvoorbeeld wanneer personen zonder vaste woon- of verblijfplaats vaker in voorlopige hechtenis worden genomen, of wanneer het bekennen van een misdrijf een voorwaarde is om niet verder door te stromen in de keten.
- 3 **Interacties tussen verdachte en justitie** – De houding van de verdachte (bijvoorbeeld de houding ten aanzien van agenten of in de rechtszaal) kan invloed hebben op de verdere afdoening.
- 4 **Doorwerking over de keten** – Selectiviteit in een vroege fase kan doorwerken in latere fasen, waardoor een initiële ongelijkheid blijft bestaan bij latere afdoeningsbeslissingen of nog wordt versterkt over de gehele strafrechtketen.
- 5 **Indirecte selectiviteit** – Personen met een migratieachtergrond hebben gemiddeld een zwakkere sociaaleconomische positie en wonen vaker in een sterk verstedelijkte omgeving en minder welvarende buurten. Wanneer professionals in de strafrechtketen rekening houden met persoonlijke omstandigheden als inkomen, opleidingsniveau en woonsituatie, kunnen migranten en hun kinderen hierdoor andere straffen krijgen dan overtreders met een Nederlandse herkomst. Etnische

selectiviteit treedt dan indirect op door groepsverschillen in sociaaleconomische kenmerken die van invloed zijn op strafbeslissingen.

Beperkingen van het onderzoek

Dit onderzoek kent enkele methodologische beperkingen:

- 1 **Beperking van registerdata** – De gebruikte data zijn zeer rijk maar bieden minder zicht op onderliggende mechanismen die kunnen leiden tot ongelijke uitkomsten. Voor het project zijn daarom ook professionals in en rondom de strafrechtketen geïnterviewd; de resultaten daarvan zullen op een later moment worden gepubliceerd. Hoewel in dit rapport meer informatie kon worden meegenomen over het voorliggende criminele gedrag dan in eerder onderzoek mogelijk was, blijft het mogelijk dat er ongemeten groepsverschillen zijn in de ernst en omstandigheden van de geregistreerde delicten. Ook blijft etnische selectiviteit in de politieke fase (in relatie tot de opsporing van criminaliteit en aangiftegedag van burgers) buiten beeld omdat er alleen is gekeken naar de afdoening van geregistreerde verdenkingen.
- 2 **Geen experiment** – Op basis van de zogenoemde observatiedata die voor dit onderzoek zijn gebruikt, kunnen we geen causale relaties aantonen. Wel kunnen we de relaties waarin we geïnteresseerd zijn zo goed mogelijk in beeld proberen te krijgen, door rekening te houden met andere relevante factoren die op de afdoeningsuitkomsten inwerken.
- 3 **Focus op bepaalde afdoeningsuitkomsten** – Dit onderzoek richt zich op een aantal belangrijke beslismomenten en afdoeningsuitkomsten (aanmelding OM, dagvaarding, detentiestraf), maar kijkt niet naar alternatieve straffen zoals taakstraffen.
- 4 **Correcties in de strafrechtketen** – Het is mogelijk dat selectiviteit uit eerdere processtappen door het OM of de rechter wordt gerepareerd, bijvoorbeeld door een zaak te seponeren vanwege onvoldoende of onrechtmatig verkregen bewijs. De analyses bieden minder zicht op dergelijke correcties.

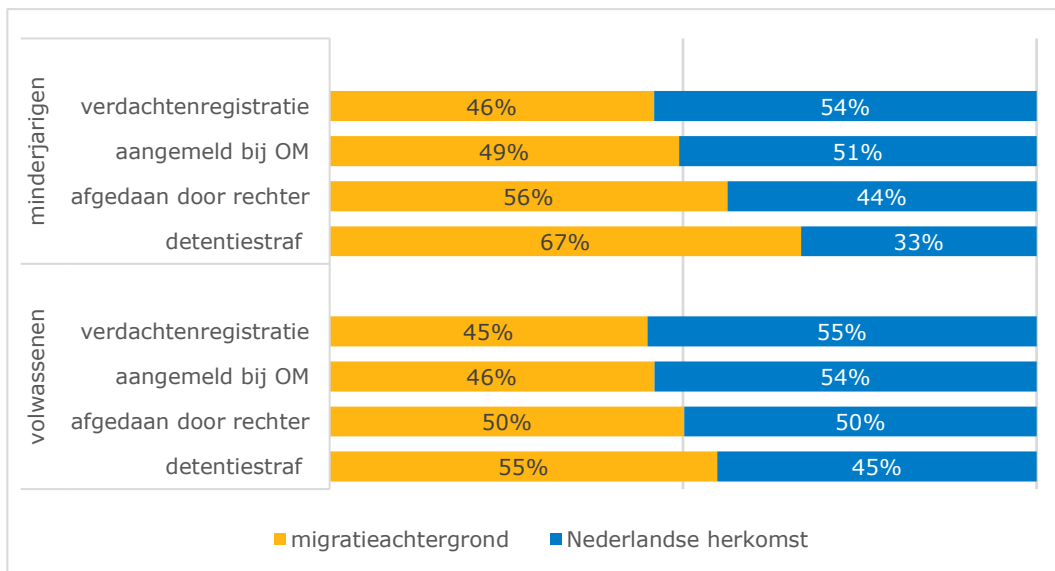
Resultaten

Hieronder bespreken kort we de voornaamste bevindingen per deelvraag.

1 Is er onder minderjarigen en volwassenen sprake van cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de Nederlandse strafrechtketen?

Voor beide peiljaren is er zowel onder minderjarige als volwassen verdachten sprake van cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond (zie Figuur S1). De patronen springen het meest in het oog bij minderjarige verdachten: terwijl in de politiecijfers 46% van de verdachten een migratieachtergrond had, is dat aandeel onder verdachten die jeugddetentie opgelegd kregen 67%. Bij volwassenen nam het aandeel toe van 45% (registratie door de politie) tot 55% (oplegging detentiestraf). Er zijn ook verschillen zichtbaar tussen herkomstgroepen. Onder Caribisch-Nederlandse of Marokkaanse Nederlanders is bijvoorbeeld sprake van een sterkere cumulatieve oververtegenwoordiging vergeleken met andere herkomstgroepen, vooral onder volwassen verdachten. Er zijn op het eerste gezicht geen grote verschillen in cumulatieve oververtegenwoordiging tussen immigranten en in Nederland geboren verdachten van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Figuur S1 Aandeel verdachten met een migratieachtergrond per afdoeningsfase

2 In welke fasen van de strafrechtketen neemt de oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond toe?

Zowel bij minderjarigen als meerderjarigen neemt de mate van oververtegenwoordiging toe bij elk van de onderzochte afdoeningstappen. Onder minderjarige verdachten loopt het aandeel met een migratieachtergrond stapsgewijs op van 46% (geregistreerd door de politie), naar 49% (aangemeld bij het OM), naar 56% (afgedaan door de rechter) tot 67% (oplegging jeugddetentie). Bij volwassenen

stijgt het aandeel van 45% (geregistreerd door de politie) naar 46% (aangemeld door het OM), naar 50% (afgedaan door de rechter) tot 55% (oplegging gevangenisstraf). Bij zowel minderjarigen als meerderjarigen is de waargenomen stijging van de oververtegenwoordiging dus het sterkst bij de stap van rechter naar detentie en het minst sterk bij de afdoeningsstap van politie naar OM.

3 In hoeverre kan de (cumulatieve) oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de strafrechtketen worden verklaard door groepsverschillen in de mate en aard van de verdenkingen en achtergrondkenmerken van de verdachten?

Zoals is gezegd kan niet met zekerheid worden vastgesteld in hoeverre patronen van toenemende oververtegenwoordiging het gevolg zijn van etnische selectiviteit. Om hier toch meer zicht op te krijgen, presenteren we in het rapport bevindingen van een model gecorrigeerd voor type delict en een volledig model gecorrigeerd voor de mate van verdenkingen, antecedenten en achtergrondkenmerken van de verdachten als een bandbreedte van het verschil in geschatte kans per afdoeningsstap.

In de eerste stap van de strafrechtketen, waarin een verdachte vanuit de registratiebestanden van de politie al dan niet wordt aangemeld bij het OM, kunnen de oorspronkelijk waargenomen verschillen naar herkomst voor volwassen verdachten volledig worden verklaard aan de hand van zowel het volledige model als het model gecorrigeerd voor type delict. Ook voor minderjarige migranten is bij deze afdoeningsstap – althans in het volledige model – geen significant verschil meer zichtbaar. Voor minderjarige verdachten met een tweede generatie-migratieachtergrond is de geschatte kans op aanmelding bij het OM 1,6 procentpunt (volledig model) tot 2 procentpunt (alleen gecorrigeerd voor type delict) hoger vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst.

Als we kijken naar de kans op dagvaarding, zien we dat verdachten met een migratieachtergrond bij vergelijkbare delicten vaker voor de rechter moeten komen dan personen met een Nederlandse herkomst. Onder minderjarige verdachten is de geschatte kans 3,7 tot 5,7 procentpunt hoger onder migranten en 3,5 tot 5 procentpunt hoger voor verdachten met een tweede generatie-migratieachtergrond. Voor volwassenen is de geschatte kans op dagvaarding 3 tot 6,8 procentpunt hoger voor migranten en 2,9 tot 7,1 procentpunt hoger voor de tweede generatie.

Ook de geschatte kans op een detentiestraf is hoger onder verdachten met een migratieachtergrond, met name onder verdachten die in het buitenland zijn geboren. Onder minderjarige verdachten is de geschatte kans op een detentiestraf voor migranten 6,6 tot 7,1 procentpunt hoger dan voor verdachten met een Nederlandse herkomst en 1,7 tot 1,8 procentpunt hoger voor de tweede generatie. Onder volwassen verdachten is het verschil in geschatte kans 2,9 tot 4,5 procentpunt hoger voor migranten; voor de tweede generatie is de geschatte kans 0,8 tot 3,8 procentpunt hoger.

De waargenomen aanwijzingen voor etnische selectiviteit kunnen zich opstapelen over de strafrechtketen, waardoor de uiteindelijke invloed groter is dan bij de afzonderlijke afdoeningsstappen. Die cumulatie over de strafrechtketen is vooral relevant voor verdachten die zwaardere delicten plegen en voor verdachten die herhaaldelijk met justitie in aanraking komen, aangezien verdachten voor lichtere vergrijpen minder vaak worden gedagvaard en in het algemeen geen vrijheidsstraf krijgen opgelegd. Het

grootste deel van de minderjarige verdachten met een migratieachtergrond is in Nederland geboren (de tweede generatie). Voor hen is volgens de modellen het risico om uiteindelijk jeugddetentie opgelegd te krijgen tussen de 22% (volledig model) en 28% (model gecorrigeerd voor type delict) groter dan onder verdachten zonder migratieachtergrond. Volwassen verdachten met een migratieachtergrond zijn juist meestal in het buitenland geboren. Onder hen is het geschatte risico om uiteindelijk een vrijheidsstraf opgelegd te krijgen tussen de 13% (volledig model) en 28% (model gecorrigeerd voor type delict) groter dan onder verdachten zonder migratieachtergrond.

Aan de hand van een decompositie-analyse hebben we tot slot onderzocht welk deel van het waargenomen verschil naar migratieachtergrond kan worden toegeschreven aan groepsverschillen in de aard van de geregistreerde misdrijven, het aantal geregistreerde misdrijven, antecedenten en bepaalde achtergrondkenmerken. Al met al kan een aanzienlijk deel van de cumulatieve oververtegenwoordiging worden verklaard door verschillen tussen groepen met en zonder migratieachtergrond in de mate en aard van de verdenkingen en, in mindere mate, verschillen in overige achtergrondkenmerken, waaronder de sociaaleconomische positie. Niettemin blijft er in de modellen een substantieel deel onverklaard, met name bij minderjarige verdachten, dat cumuleert over de keten. De bevindingen suggereren hiermee dat zowel directe als meer indirecte vormen van etnische selectiviteit een zelfstandige bijdrage leveren aan de waargenomen patronen van cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de Nederlandse strafrechtketen.

Belangrijkste aanbevelingen

De bevindingen van dit onderzoek hebben belangrijke implicaties voor zowel beleid als praktijk. Op basis van de analyses kunnen de volgende aanbevelingen worden benoemd:

- 1 Meer kwalitatief onderzoek naar achterliggende mechanismen**
Om beter te begrijpen waarom bepaalde groepen vaker een zware straf krijgen, is het nodig om de kwantitatieve analyses te combineren met inzichten uit interviews, dossieranalyses en observaties.
- 2 Nadere aandacht voor verschillen op grond van sociaaleconomische positie**
De bevindingen suggereren dat er sprake is van indirecte etnische selectiviteit op grond van kenmerken als inkomen, opleiding en woonomgeving. Het is van belang om deze selectiviteit op grond van sociaaleconomische positie – ook voor groepen *zonder* migratieachtergrond – goed in het oog te houden, zowel in onderzoek als in beleid en maatschappelijke discussies.
- 3 Overweeg de invoering van periodieke monitoring**
Het huidige onderzoek schetst de contouren voor een 'justitiële gelijkheidsmonitor', waarmee de uitkomsten van verschillende afdoeningsstappen in de strafrechtketen voor groepen met verschillende persoonskenmerken periodiek inzichtelijk kunnen worden gemaakt. Bij voorkeur zouden daarin ook gegevens over straatpolitiewerk (bijvoorbeeld in het kader van staandehoudingen, preventief fouilleren of aangiftegedrag door burgers) worden meegenomen. Een dergelijke monitor kan helpen om een doorlopende, geïnformeerde maatschappelijke dialoog te voeren over hoe we het recht inrichten in een samenleving die in toenemende mate etnisch divers en sociaaleconomisch ongelijk is.

4 **Overweeg experimenten met 'blind afdoen' voor bepaalde soorten delicten**

Om meer zekerheid te verkrijgen over de invloed van de sociale achtergrond van verdachten op afdoeningsuitkomsten kan een zogenoemd vignetexperiment worden overwogen. Hiertoe kunnen professionals uit de strafrechtketen worden gevraagd om fictief een beslissing te nemen over bestaande casussen waarbij informatie over migratieachtergrond (bijv. naam) helemaal is verwijderd. De uitkomsten kunnen vervolgens worden vergeleken met de werkelijke afdoeningsbeslissing in de strafrechtketen waarbij er wel informatie was over de migratieachtergrond van de verdachte. Een dergelijk experiment zou eventueel ook een goede opstap kunnen zijn voor het meer 'blind afdoen' van bepaalde zaken die zich daarvoor lenen, waarbij bepaalde *status cues* (bijv. informatie over de naam en woonbuurt en foto van een verdachte) voor de beslisser uit het dossier worden weggelaten.

5 **Inventariseer internationale *best practices***

Nederland zou kunnen leren van de aanpak van andere landen om problematische vormen van sociale selectiviteit in het strafrecht tegen te gaan. Verschillende vormen van sociale selectiviteit zijn ook voor andere landen goed gedocumenteerd. Het is daarom interessant om na te gaan welke beleidskeuzes in andere landen worden gemaakt.

Conclusie

Dit onderzoek laat zien dat:

- 1 Mensen met een migratieachtergrond steeds sterker oververtegenwoordigd zijn naarmate ze verder in het strafproces komen. Dit patroon is zichtbaar voor zowel minderjarige als meerderjarige verdachten, maar springt het meest in het oog onder minderjarige verdachten;
- 2 De oververtegenwoordiging neemt het sterkst toe bij de stap van rechter naar detentie en het minst sterk bij de afdoeningsstap van politie naar OM;
- 3 Een deel van het verschil naar migratieachtergrond kan worden verklaard aan de hand van het aantal of type geregistreerde misdrijven. Ook groepsverschillen in achtergrondkenmerken van de verdachte lijken een rol te spelen, zoals opleidingsniveau en huishoudinkomen; we spreken dan van indirecte selectiviteit. Vooral bij de beslissing om een verdachte voor de rechter te dagen en bij het opleggen van detentie blijft echter een aanzienlijk verschil onverklaard. Deze bevinding wijst op mogelijke directe vormen van etnische selectiviteit;
- 4 De waargenomen verschillen naar herkomst kunnen zich opstapelen over de strafrechtketen, waardoor de uiteindelijke invloed groter is dan bij de afzonderlijke afdoeningsstappen.

1 Inleiding

Het is al langere tijd bekend dat sommige groepen migranten en hun in Nederland geboren kinderen in meer of mindere mate zijn oververtegenwoordigd in de Nederlandse politiecijfers over verdachten en in Nederlandse detentiecentra. Deze cijfers zijn tot dusverre vooral opgevat als een indicatie dat crimineel gedrag relatief vaak voorkomt onder groepen met een migratieachtergrond. Daarom zijn er met name sinds de jaren 1990 diverse theorieën ontwikkeld die trachten te verklaren waarom een migratieachtergrond of etnische herkomst relevant zouden kunnen zijn voor het ontwikkelen van crimineel gedrag (zie bijvoorbeeld Blom & Jennissen, 2014; Junger-Tas, 1997; Kromhout & van San, 2003). Verschillen tussen herkomstgroepen in geregistreerde criminaliteit hoeven echter niet, of niet alleen, te wijzen op verschillen in crimineel gedrag; ze kunnen ook het gevolg zijn van **etnische selectiviteit** in de strafrechtketen. Hiermee wordt bedoeld dat de herkomst van verdachten van invloed is op de kans op opsporing, vervolging en/of bepaalde afdoeningsuitkomsten, los van eventuele verschillen naar migratieachtergrond en herkomst in de mate en aard van de voorliggende misdrijven.

1.1 Cumulatieve oververtegenwoordiging

Bestaand onderzoek in de Nederlandse context levert aanwijzingen van etnische selectiviteit in verschillende fasen van de strafrechtketen. Bevindingen van deze studies laten bijvoorbeeld zien dat verdachten met een migratieachtergrond bij vergelijkbare delicten en antecedenten vaker door het Openbaar Ministerie (OM) voor de rechter worden gebracht ('gedagvaard') dan verdachten met een Nederlandse herkomst (e.g., Weenink, 2007; Wermink et al., 2015) en dat zij vaker door rechters worden veroordeeld tot een detentiestraf (e.g., Light & Wermink, 2021; Wermink et al., 2015). Dergelijke bevindingen suggereren dat een deel van de oververtegenwoordiging van personen met een migratieachtergrond in Nederlandse gevangenissen te wijten is aan selectieprocessen nadat zij met het justitiële systeem in aanraking zijn gekomen. Een mogelijk resultaat is dat de oververtegenwoordiging van personen met een migratieachtergrond in gevangenissen hoger is dan bij aanhouding door de politie; we spreken dan van **cumulatieve oververtegenwoordiging**.

Cumulatieve oververtegenwoordiging kan het gevolg zijn van directe en indirecte etnische selectiviteit. We spreken van directe etnische selectiviteit wanneer de kans op vervolging of een bepaalde afdoening afhangt van een kenmerk dat vrij direct is verbonden met herkomst. Indirecte etnische selectiviteit betreft situaties waarin een ogenschijnlijk neutrale handelwijze personen met een migratieachtergrond in het bijzonder treft. Dergelijke indirecte selectiviteit kan plaatsvinden in relatie tot bijvoorbeeld sociaaleconomische positie (bijvoorbeeld wanneer verdachten met een lager inkomen zich minder goede advocaten kunnen veroorloven), nationaliteit (bijvoorbeeld wanneer personen met alleen een niet-Nederlandse nationaliteit eerder worden vastgezet vanwege een hoger ingeschat vluchtrisico) of omgevingskenmerken (bijvoorbeeld wanneer verdachten in stedelijke gebieden een grotere kans zouden hebben om te worden vervolgd dan verdachten uit meer rurale gebieden). De selectiviteit ontstaat dan doordat het hebben van een migratieachtergrond vaak samenhangt met andere kenmerken die kunnen meewegen in de afdoening van

strafbare feiten. Zowel directe als indirecte vormen van etnische selectiviteit zijn in beginsel onrechtmatig, tenzij hiervoor een objectieve rechtvaardiging bestaat. Het is daarnaast aannemelijk dat etnische selectiviteit het vertrouwen in instanties onder personen met een migratieachtergrond aantast en de ervaren procedurele rechtvaardigheid vermindert. Dit is onwenselijk, omdat zowel institutioneel vertrouwen als procedurele rechtvaardigheid belangrijke voorwaarden zijn voor de effectiviteit van instanties en opgelegde straffen (zie Sherman, 1993; Tyler, 2005).

1.2 Padafhankelijkheid in de strafrechtketen

Etnische selectiviteit in afzonderlijke fasen van de strafrechtketen is niet alleen onwettig en onwenselijk, maar heeft mogelijk ook gevolgen voor de verdere afdoening van een strafbaar feit. Vanwege de padafhankelijkheid van beslissingen in de strafrechtketen is het namelijk denkbaar dat verhoogde kansen op vervolging uit de verschillende afdoeningsstappen kunnen opstapelen of zelfs worden versterkt over de gehele strafrechtketen. Verdachten van wie de zaak door de officier van justitie wordt afgehandeld, hoeven bijvoorbeeld niet voor de rechter te verschijnen en kunnen daarom geen detentiestraf krijgen. Eerder onderzoek naar etnische selectiviteit in de strafrechtketen benadrukt dan ook het belang van eerdere beslispunten in de keten, zoals de keuze van de officier van justitie om een verdachte al dan niet te dagvaarden (e.g., Light & Wermink, 2021; Weenink, 2007; Wermink et al., 2015). In de voorliggende studie wijzen we erop dat nog vóór de officier van justitie een zaak in behandeling neemt al een eerste selectie heeft plaatsgevonden. Immers, niet alle verdachten die de politie registreert, worden aangemeld bij het OM.

Tot dusverre bestreek slechts één studie op dit terrein de gehele strafrechtketen; dat wil zeggen, vanaf registratie van een verdachte door de politie tot aan het opleggen van een detentiestraf door de rechter. In deze studie van Boon et al. (2018) werden politiecijfers over minderjarige verdachten vergeleken met cijfers over Halt-afdoeningen en van instellingen voor jeugddetentie. De studie laat voor de periode 2008-2012 zien dat tieners in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar met een Turkse, Marokkaanse, Surinaamse of Caribisch Nederlandse herkomst aanmerkelijk sterker waren oververtegenwoordigd in instellingen voor jeugddetentie dan onder door de politie geregistreerde verdachten. Eenmaal aangehouden door de politie was de kans (odds ratio) om in een Justitiële Jeugd Inrichting te komen onder migranten en hun kinderen tussen de 1,4 (Turkse herkomst) en 2,5 (Caribisch Nederlandse herkomst) keer groter vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst. In de studie van Boon et al. (2018) werden geen gegevens geanalyseerd over tussenliggende processtappen op basis van gegevens van de rechterlijke macht. De onderzoekers hielden bovendien geen rekening met eventuele verschillen tussen herkomstgroepen in de aard en omvang van voorliggende strafbare feiten. Hierdoor blijft het in deze studie onduidelijk in hoeverre een toename van de oververtegenwoordiging in latere fasen van de strafrechtketen kan worden verklaard door groepsverschillen in crimineel gedrag. Het is tegen deze achtergrond dat het WODC door het ministerie van Justitie en Veiligheid is gevraagd om aanvullend onderzoek te doen, met name naar de vraag wat maakt dat de oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond toeneemt verderop in de keten (zie Box 1.1).

Box 1.1 Aanleiding voor dit onderzoek

De aanleiding voor dit onderzoek is terug te voeren op een motie waarin het Kamerlid Van der Staaij (SGP) constateert dat mensen met een niet-westerse migratieachtergrond zijn oververtegenwoordigd in cijfers over criminaliteit en de regering verzoekt om dit probleem te onderzoeken (*Kamerstukken II 2021/22, 35570, nr. 31*). In reactie op de motie werd vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid een synthese gemaakt van recente studies op dit terrein (zie [Criminaliteit onder personen met een niet-westerse migratieachtergrond](#)). Hieruit kwam naar voren dat de oververtegenwoordiging van personen met een niet-westerse migratieachtergrond over het algemeen toeneemt in latere fasen van de strafrechtketen. In een Kamerbrief constateert minister Grapperhaus dat er onvoldoende inzicht bestaat in de achtergronden van de beschreven toename van de oververtegenwoordiging in latere fasen van de strafrechtketen (*Kamerstukken II 2020/21, 35570 VI, nr. 107*). Om hier beter zicht op te krijgen is het WODC gevraagd nader onderzoek uit te voeren naar de cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in verschillende fasen van de strafrechtketen.

1.3 Deze studie

In dit rapport beschrijven we de eerste resultaten van het WODC-onderzoek, waarbij we ons richten op statistische analyses. Hierbij staat de volgende onderzoeksvraag centraal: **In hoeverre en op welke wijze is er onder groepen met een migratieachtergrond sprake van cumulatieve oververtegenwoordiging in de strafrechtketen en wat zijn mogelijke verklaringen hiervoor?** De onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie deelvragen:

- 1 Is er onder minderjarigen en volwassenen sprake van cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de Nederlandse strafrechtketen?
- 2 In welke fasen van de strafrechtketen neemt de oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond toe?
- 3 In hoeverre kan de (cumulatieve) oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de strafrechtketen worden verklaard door groepsverschillen in de mate en aard van de verdenkingen en achtergrondkenmerken van de verdachten?

De vragen worden beantwoord aan de hand van beschrijvende statistieken en kwantitatieve analyses op basis van registerdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In deze data kunnen alle door de politie geregistreerde verdachten uit twee peiljaren (2014 en 2018) vanaf de politieregistratie worden gevolgd over verschillende afdoeningsstappen: het doorzetten van een verdachte vanuit de politieregistratie naar het OM, het dagvaarden van de verdachte door het OM en het opleggen van een detentiestraf aan de verdachte door de rechter.¹

¹ Zie Hoofdstuk 4 voor een verantwoording voor de keuze voor de twee peiljaren.

1.4 Opbouw rapportage

Hoofdstuk 2 start met een beknopte beschrijving van de verschillende fasen van de strafrechterketen en bevindingen uit eerder onderzoek naar etnische selectiviteit in de strafrechterketen. In Hoofdstuk 3 gaan we dieper in op de doelstellingen van deze studie. Hoofdstuk 4 beschrijft de voor deze studie gebruikte data en methoden. In Hoofdstuk 5 reflecteren we op beschrijvende statistieken waarmee de eerste twee deelvragen kunnen worden beantwoord. Hoofdstuk 6 presenteert de bevindingen van verdiepende analyses waarmee verschillen naar migratieachtergrond en herkomst worden onderzocht, rekening houdend met de aard van de geregistreerde misdrijven, het aantal misdrijven, antecedenten en achtergrondkenmerken van de verdachte. Hoofdstuk 7 bespreekt de voornaamste conclusies uit het onderzoek. Hoofdstuk 8 sluit af met punten ter discussie en aanbevelingen.

1.5 Tot slot

Dit rapport is er primair op gericht om aan de hand van statistische technieken een beeld te schetsen van patronen van cumulatieve oververtegenwoordiging en na te gaan welke aanwijzingen er zijn voor directe en indirecte etnische selectiviteit in verschillende afdoeningsstappen. In een latere publicatie zullen we ook ingaan op bevindingen uit interviews en focusgroepen met professionals in en rondom de strafrechterketen voor verdere duiding van de cijfermatige resultaten, evenals handelingsperspectieven voor beleid.

2 Selectiviteit in de strafrechtsketen

De opsporing, vervolging en berechting van verdachten van misdrijven en de uitvoering van straffen worden uitgevoerd door verschillende partners in de strafrechtsketen. Hieronder worden de verschillende fasen beknopt beschreven, waarna dieper wordt ingegaan op de manieren waarop selectiviteit in de strafrechtsketen kan optreden.

2.1 Fasen van de strafrechtsketen

Het grootste gedeelte van de misdrijfzaken stroomt de strafrechtsketen in via de politie (Moolenaar et al., 2023).² Strafbare feiten worden door burgers en bedrijven gemeld en aangegeven ('brengdelicten') of door de politie zelf geconstateerd ('haaldelicten'). Proactieve controles, waarbij politieagenten op eigen initiatief een controle uitvoeren, zijn een voorbeeld van het laatstgenoemde type feiten. Opsporingsambtenaren zoeken vervolgens naar sporen, vragen informatie op (telefoongegevens, camerabeelden etc.), horen getuigen en slachtoffers, houden verdachten aan en leggen alle gegevens schriftelijk vast in een proces-verbaal. Vanwege beperkte capaciteit kunnen niet bij alle misdrijven die ter kennis komen van de politie, opsporingshandelingen worden verricht; in 2022 nam de politie bijvoorbeeld iets minder dan de helft van de geregistreerde misdrijfzaken *niet* in behandeling (Moolenaar et al., 2023). Tot op zekere hoogte kan de politie zelf bepalen of en in welke mate er tot opsporing wordt overgegaan, zeker bij veelvoorkomende criminaliteit. Het afwegingskader dat hierbij wordt gebruikt is de 'Aanwijzing voor de opsporing'.³ De doelstellingen van die Aanwijzing zijn: 1) dat beschikbare capaciteit goed wordt ingezet; 2) dat rechtsgelijkheid wordt bevorderd; 3) dat de politie duidelijke criteria voor casescreening heeft; 4) dat er een duidelijke ondergrens wordt gedefinieerd voor wat van de politie mag worden verwacht; en 5) dat aan de maatschappij wordt verantwoord hoe de keuzes worden gemaakt, waarbij ernst en gewicht van het maatschappelijk probleem en het maatschappelijke effect van de interventie centraal staan (Lindeman, 2023).

Het horen of aanhouden van een verdachte door de politie leidt niet in alle gevallen tot verdere vervolging. De Aanwijzing bepaalt nadrukkelijk dat de politie niet zelfstandig zaken kan seponeren. Wel kan de politie besluiten om niet (verder) op te sporen, bijvoorbeeld als er onvoldoende aanwijzingen zijn voor verder opsporingsonderzoek, of wanneer er onvoldoende capaciteit is bij de politie, het Openbaar Ministerie of de rechtspraak, en het feiten betreft met geringe schade of situaties waarin de aangever zelf medeverantwoordelijk is (bijvoorbeeld het onbeheerd achterlaten van een telefoon die vervolgens wordt gestolen). Ook kunnen minderjarige verdachten onder bepaalde voorwaarden worden verwezen naar Halt. De afdoening wordt dan buiten justitie geregeld en resulteert hierdoor niet in een strafblad. Het gaat dan vooral om minder zware vergrijpen zoals vernieling, winkeldiefstal met geringe buit of zwartrijden in het openbaar vervoer. Daarnaast kan de politie een jeugdige pleger ernstig vermanend toespreken (reprimande), waarna hij of zij weer vrijuit gaat. Tot een reprimande wordt besloten na telefonisch overleg met de hulpofficier. Een reprimande heeft voor de

² Een klein deel van de misdrijfzaken stroomt direct in bij het Openbaar Ministerie via de bijzondere opsporingsdiensten of buitengewone opsporingsambtenaren.

³ Strt. 2013, 35757.

persoon in kwestie geen strafrechtelijke consequenties: er wordt geen proces-verbaal opgemaakt en er komt geen vervolging. Eventueel maakt de politie wel een aantekening in het bedrijfsprocessensysteem van het korps, die een rol kan spelen in de besluitvorming bij een volgend politiecontact.

De meeste verdachten van misdrijven stromen door naar het Openbaar Ministerie (OM) (Moolenaar et al., 2023). De officier van justitie vertegenwoordigt het OM in de rechtszaal en besluit op basis van opsporingsonderzoek wie er voor de strafrechter moet verschijnen en voor welk strafbaar feit. De officier van justitie kan een strafzaak in bepaalde gevallen ook afhandelen zonder tussenkomst van de rechter. Sinds de (gefaseerde) invoering van de Wet OM-afdoening in 2008 kan de officier van justitie een strafbeschikking opleggen voor overtredingen en misdrijven waarop een gevangenisstraf van maximaal zes jaar is gesteld. Een strafbeschikking geldt als een daad van vervolging, waarbij de schuld van de verdachte aan het strafbare feit eerst moet worden vastgesteld. Een strafbeschikking bestaat veelal uit een geldboete, taakstraf of ontzegging van de rijbevoegdheid. Een officier van justitie kan geen gevangenisstraf opleggen. De verdachte kan tegen de strafbeschikking in verzet gaan; het OM zal de zaak dan opnieuw beoordelen. Doorgaans zal de zaak dan alsnog worden voorgelegd aan de rechter. De officier van justitie kan een strafzaak ook seponeren of afdoen met het aanbieden van een transactie aan de verdachte, hoewel transacties in beginsel niet meer worden gebruikt nu de strafbeschikking hiervoor in de plaats is gekomen.

Bij ernstige misdrijven is een strafbeschikking geen optie meer en zal worden gekozen voor het dagvaarden van de verdachte. Als die keuze wordt gemaakt, kan het voorkomen dat de ernst van het feit en/of andere dringende redenen maken dat de officier van justitie zal overwegen om voorlopige hechtenis (bewaring) te vorderen bij de rechter-commissaris. Voorlopige hechtenis is een uitzondering op de regel dat de verdachte de rechtszaak in vrijheid mag afwachten. Voorlopige hechtenis houdt in dat een verdachte in de cel wordt vastgehouden in afwachting van de rechterlijke uitspraak in zijn of haar strafzaak.

Is het opsporingsonderzoek afgerond en heeft het OM besloten de verdachte te dagvaarden, dan vangt het stadium van de berechting aan. De rechter neemt dan een beslissing in de zaak. Verdachten van 12 tot 18 jaar worden doorgaans berecht onder het jeugdstrafrecht, dat grotere mogelijkheden biedt om rekening te houden met de ontwikkelingsfase van jongeren. Sinds 1 april 2014 kunnen ook jongeren van 18 tot 23 jaar volgens het jeugdstrafrecht worden berecht als hun persoonlijkheid of de omstandigheden waaronder het feit is begaan daar aanleiding toe geven.⁴ Anderzijds heeft de rechter ook de mogelijkheid het strafrecht voor meerderjarigen toe te passen op een verdachte in de leeftijd van 16 of 17 jaar ten tijde van het begaan van een strafbaar feit. De rechter kan besluiten een enkele straf of maatregel op te leggen, of een combinatie van straffen en maatregelen. Welke sanctie wordt opgelegd is afhankelijk van het soort delict en de omstandigheden waaronder het is gepleegd. Als een van de partijen het oneens is met de uitspraak van de rechter, kan de zaak via een hoger beroep terechtkomen bij het gerechtshof en vervolgens door middel van cassatie bij de Hoge Raad.

Verschillende partijen zijn verantwoordelijk voor de tenuitvoerlegging van opgelegde sancties. Het ministerie van Justitie en Veiligheid/Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) draagt verantwoordelijkheid voor de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende

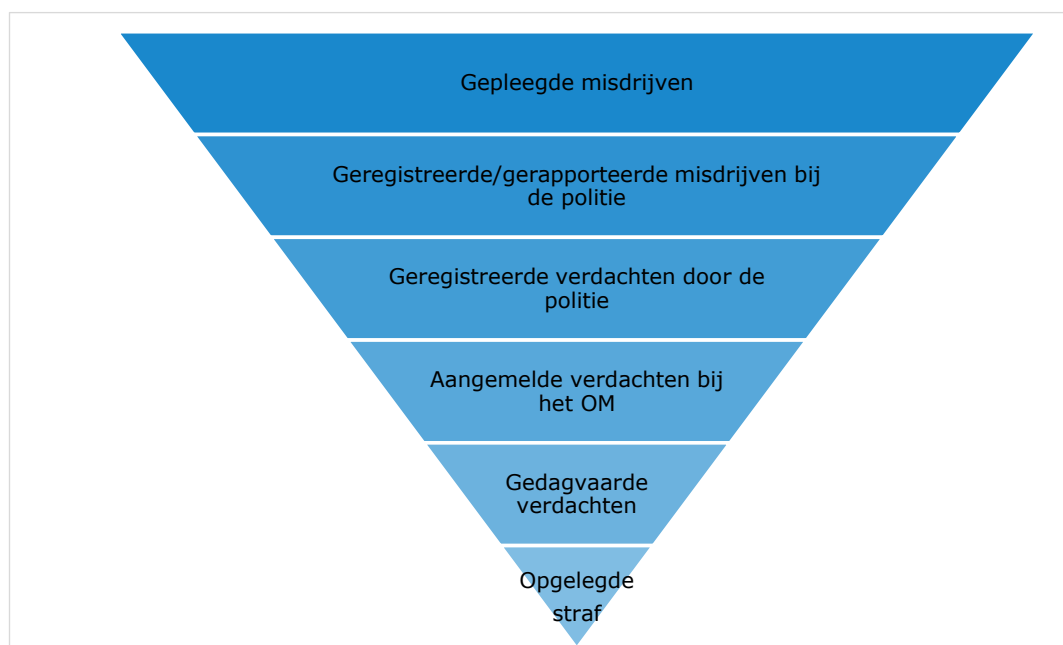
⁴ Eerder kon het jeugdstrafrecht worden toegepast tot 21 jaar.

straffen en maatregelen. De tenuitvoerlegging van taakstraffen en het toezien op de naleving van eventueel opgelegde voorwaarden is voor meerderjarigen opgedragen aan de Reclassering Nederland (RN) en voor minderjarigen aan de Raad van de Kinderbescherming (RvdK). Het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) is verantwoordelijk voor de tenuitvoerlegging van financiële sancties (o.a. verkeersboetes, schadevergoedingsmaatregelen, ontnemingsmaatregelen, bestuurlijke boetes voor andere overheden).

2.2 (II)legitieme selectiviteit

Bovenstaande beschrijving laat zien dat de strafrechtketen fungeert als een trechter: in elke fase van de keten vindt een selectieproces plaats (zie Figuur 2.1). Aan de hand van vaak vooraf opgestelde beoordelings- of selectiecriteria bepalen actoren in de strafrechtketen bijvoorbeeld wie er wel of niet onderworpen moet worden aan een controle ter bestrijding van criminaliteit en welke maatregelen er volgen in geval van normovertreding. Bij de uitvoering van hun publieke taken maken instanties dus onvermijdelijk onderscheid tussen zaken en daarmee tussen burgers. Niet alle onderscheid is daarbij verboden: het kan gaan om legitieme selectiviteit, waarvoor een objectieve rechtvaardiging bestaat. Het is echter ook mogelijk dat er in de strafrechtketen onderscheid ontstaat tussen personen op basis van een (verondersteld) kenmerk dat er in die situatie niet toe doet of zou mogen doen. Direct of indirect onderscheid op grond van etniciteit is daar een voorbeeld van (zie Box 2.1).

Figuur 2.1 Selectie in de strafrechtketen

Box 2.1 Direct en indirect onderscheid

Direct onderscheid betreft onderscheid op grond van een door wetgeving of verdragen beschermd persoonskenmerk (discriminatiegrond). Een voorbeeld van direct onderscheid is het gebruik van selectiecriteria als huidskleur of etnische afkomst bij het uitvoeren van proactieve controles door de politie, of het mee laten wegen van huidskleur of herkomst bij het bepalen van de strafmaat. Direct onderscheid is verboden, tenzij de wet daar expliciet een uitzondering voor maakt of daarvoor een objectieve rechtvaardiging bestaat. Voor direct onderscheid naar uitsluitend etniciteit zal overigens niet snel een objectieve rechtvaardiging aanwezig worden geacht (Rodrigues & van der Woude, 2016).

Van indirect onderscheid is sprake als een op het oog neutraal kenmerk bedoeld of onbedoeld toch een discriminerende werking heeft en personen met een bepaald beschermd persoonskenmerk in het bijzonder benadeelt. Indirect onderscheid heeft dus met name betrekking op het effect van een maatregel of handeling (Maliszewska-Nienartowicz, 2014). Een voorbeeld van indirect onderscheid op grond van etniciteit is het uitvoeren van proactieve controles door de politie in postcodegebieden waar een groter aandeel van de bevolking een migratieachtergrond heeft. Ook indirect onderscheid is in beginsel verboden, tenzij daarvoor een objectieve rechtvaardiging bestaat. Zo kan het aanmerken van een gebied als risicogebied op objectieve gronden plaatsvinden. De objectieve rechtvaardigingstoets stelt als vereisten dat met het onderscheid een legitiem doel wordt nagestreefd en dat de middelen om dat doel te bereiken geschikt (proportioneel) en noodzakelijk (subsidiar) zijn.

In sommige situaties is het minder evident of er sprake is van gerechtvaardigd onderscheid. Zo lijkt het redelijk om terughoudend te zijn met het opleggen van een detentiestraf aan werkenden, omdat een detentiestraf vaak leidt tot baanverlies en zo terugkeer in de samenleving bemoeilijkt. Toch kan deze vorm van selectiviteit als problematisch worden aangemerkt, wanneer werkloosheid onder migranten en hun kinderen buiten hun schuld om veel vaker zou voorkomen dan onder meer gevestigde groepen, bijvoorbeeld vanwege discriminatie op de arbeidsmarkt. Situaties waarin wet- en regelgeving, beleid en de uitvoering daarvan door de overheid in de praktijk nadelig uitpakken voor mensen, kunnen een aanwijzing vormen van indirect onderscheid (Pincus, 2019).

2.3 Aanwijzingen van etnische selectiviteit

Dit rapport bouwt voort op eerdere studies die aanwijzingen leveren dat etnische selectiviteit in Nederland optreedt in de opsporing, vervolging en/of afdoening van strafbare feiten. Hieronder beschrijven we kort enkele van deze bevindingen.

- Al in de fase van ordehandhaving en toezicht worden beslissingen gemaakt die ertoe kunnen leiden dat iemand in de strafrechtketen belandt (Van den Bos et al., 2021). Van der Leun en Van der Woude (2011) stellen dat veranderingen in politiebevoegdheden, waaronder de uitbreiding van mogelijkheden tot preventief fouilleren, een risico inhouden op etnisch profileren bij de opsporing van criminaliteit (zie ook Çankaya, 2012). Er bestaat in Nederland echter weinig gedegen empirisch onderzoek naar de prevalentie en gevolgen van etnisch

profileren. Çankaya (2020) stelt op basis van etnografisch veldwerk in Amsterdam dat politieagenten in plaats van te zoeken naar crimineel gedrag vooral kijken of personen zich buiten de omgeving bevinden waar zij worden verwacht, met andere woorden of zij *'out of place'* zijn. Ander onderzoek is quasi-etnografisch van aard en combineert observaties met interviews (Brown & van Eijk, 2021). De bevindingen laten zien dat de politie etniciteit gebruikt als een indicator voor het aanhouden en fouilleren van mensen, maar niet als een op zichzelf staande indicator. Het consequente gebruik van meerdere categorieën door politieagenten – met name locatie, uiterlijk, voertuig en tijdstip – suggereert dat mensen niet puur op basis van etniciteit werden aangehouden. Desondanks bleven herkomst en etniciteit veelgebruikte manieren om personen en buurten te categoriseren. Long (2022) wijst daarnaast op de rol van buurtbewoners bij het in stand houden van een discours over problematisch gedrag geassocieerd met jongeren behorend tot bepaalde etnische minderheidsgroepen. Kleijer-Kool & Landman (2016) pleiten tot slot voor een benadering die niet alleen oog heeft voor etnisch profileren, maar voor het bredere vraagstuk van profileren. Selectie door de politie kan immers eveneens plaatsvinden op andere kenmerken, zoals gender en sociaaleconomische status, met *overpolicing* en *underpolicing* van verschillende groepen in de samenleving tot gevolg.

- Leerkes et al. (2019) en Bezemer en Leerkes (2021) vergelijken gegevens over zelfgerapporteerde criminaliteit met politiecijfers over verdachten, waarbij zij voor het eerst gebruikmaken van statistische technieken om rekening te houden met sociaal wenselijke antwoorden van geënquêteerden. Uit deze analyses komt naar voren dat – na controle voor sociale wenselijkheid – zelfgerapporteerd crimineel gedrag vaker voorkomt onder bepaalde etnische minderheidsgroepen, maar dat er daarnaast sprake is van een verhoogde kans om bij gegeven delicten te worden geregistreerd als verdachte. Een aanzienlijk deel van de verhoogde verdenkingskansen onder met name jongeren met een Marokkaanse en Caribisch Nederlandse herkomst kon niet worden verklaard uit algemene risicofactoren. Bezemer en Leerkes (2021) veronderstellen dat dit onverklaarde deel een indicatie geeft van meer directe vormen van etnische selectiviteit in de opsporing van criminaliteit door de politie en/of het aangiftegedrag van burgers.
- In een evaluatiestudie van Halt wordt geconstateerd dat jongeren met een niet-westerse achtergrond minder vaak door Halt worden bereikt (Buysse et al., 2017). Als oorzaak noemen de auteurs dat het bekennen van schuld een voorwaarde is voor doorverwijzing naar Halt en dat jongeren met een niet-westerse herkomst daartoe minder geneigd zijn.
- Weenink (2007) onderzocht etnische ongelijkheid in de besluitvorming van het OM binnen het Nederlandse jeugdstrafrechtstelsel aan de hand van 409 dossiers. De resultaten laten zien dat etnische minderheden vaker in een politiecel worden vastgehouden (in plaats van te worden heengezonden) en vaker door het OM worden gedagvaard (voor laten komen bij de rechter), ook als rekening wordt gehouden met de ernst van het delict en eerdere contacten met politie of justitie. Als mogelijke verklaring noemt deze studie moeilijkheden in de communicatie tussen de verdachte en de politie en/of raadsonderzoekers. Interactieproblemen bleken van invloed op de beslissing om een jongere aan de kinderrechter voor te geleiden, maar alleen onder etnische minderheden.
- Wermink et al. (2015) onderzochten beslissingen van het OM en rechters voor strafzaken uit 2007. Zowel minderjarige als volwassen verdachten geboren buiten Nederland blijken strenger te worden gestraft vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst, ook als rekening wordt gehouden met het type en de ernst van het gepleegde delict en de strafrechtelijke geschiedenis van de verdachte.

Migranten worden vaker gedagvaard en krijgen vaker een gevangenisstraf opgelegd, waarbij voor volwassenen de duur gemiddeld ook langer is. Onder jeugdige verdachten werden geen significante verschillen in strafduur gevonden op basis van herkomst.

- Op basis van kwantitatieve analyses concluderen Light en Wermink (2021) dat verdachten zonder Nederlandse nationaliteit vaker worden gedagvaard, schuldig verklaard en voorlopig gehecht dan Nederlandse verdachten aangehouden voor vergelijkbare delicten en met dezelfde strafrechtelijke geschiedenis. Ook de uiteindelijke kans op een vrijheidsbenemende sanctie bleek aanmerkelijk hoger voor verdachten zonder Nederlandse nationaliteit.
- Onderzoek van Boon et al. (2018) laat zien dat de oververtegenwoordiging van jongeren met een migratieachtergrond onder aangehouden verdachten groter is dan onder geregistreerde verdachten. Hetzelfde onderzoek laat zien dat de oververtegenwoordiging van jongeren met een migratieachtergrond in centra voor jeugddetentie weer aanmerkelijk groter is dan onder aangehouden verdachten. Deze bevindingen kunnen erop wijzen dat bij jongeren met een migratieachtergrond vaker wordt voorgesorteerd op vervolging, dat zij een verhoogde kans hebben om door het OM te worden gedagvaard en dat rechters hen vaker detentie opleggen.

Empirische bevindingen uit de afzonderlijke studies leveren aanwijzingen van etnische selectiviteit in verschillende fasen van de strafrechtketen. De padafhankelijkheid in de strafrechtketen leidt er bovendien toe dat keuzes of gebeurtenissen in het begin van de keten zeer bepalend kunnen zijn voor het verdere verloop. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat initieel nadeel in een eerste stap van de strafrechtketen de kans op selectiviteit in een tweede stap vergroot, waardoor het eerste nadeel een reeks gebeurtenissen in gang zet die het aanvankelijke nadeel versterkt. Ook is mogelijk dat een bepaald kenmerk (bijvoorbeeld verschillen in proceshouding of bereidheid tot bekennen) in elke fase opnieuw tot verschillen leidt, relatief onafhankelijk van de uitkomsten van eerdere fasen in de afdoening. Beide situaties kunnen leiden tot 'cumulatief nadeel' (Blank et al., 2004).

Personen met een migratieachtergrond hebben gemiddeld een zwakkere sociaaleconomische positie en wonen vaker in een sterk verstedelijkte omgeving en minder welvarende buurten. Wanneer professionals in de strafrechtketen rekening houden met persoonlijke omstandigheden als inkomen, opleidingsniveau en woonsituatie, kunnen migranten en hun kinderen hierdoor andere straffen krijgen dan overtreders met een Nederlandse herkomst. Het is dus mogelijk dat etnische selectiviteit in de strafrechtketen indirect ontstaat, vanwege verschillen in sociaaleconomische kenmerken die van invloed zijn op strafbeslissingen. Om bevindingen over etnische selectiviteit in de strafrechtketen beter uiteen te rafelen dient onderzoek daarom rekening te houden met sociaaleconomische kenmerken.

2.4 Verklaringen voor etnische selectiviteit

In dit rapport spreken we primair over etnische selectiviteit in plaats van etnische discriminatie, omdat de waargenomen patronen niet noodzakelijk het gevolg zijn van discriminatie op grond van etniciteit. Wel kunnen geaggregeerde verschillen in de behandeling tussen groepen mensen met verder gelijke rechten een aanwijzing zijn van (directe of indirecte) discriminatie (Olsen et al., 2022). In wat volgt, gaan we nader in op mogelijke verklaringen voor etnische selectiviteit.

2.4.1 Professionele overwegingen

Politieagenten, officieren van justitie en rechters hebben bij het uitvoeren van hun taken aanzienlijke discretionaire bevoegdheid (Sampson & Lauritsen, 1997; Ulmer, 2012). Dit houdt in dat zij vrijheid hebben bij het maken van beslissingen binnen hun wettelijke kaders. In Nederland hebben het OM en rechters zelfs een opvallend ruime discretionaire bevoegdheid vergeleken met veel andere landen (Wermink et al., 2015). In sommige landen gelden bijvoorbeeld wettelijke minimumstraffen voor bepaalde delicten. In Nederland kunnen strafrechtelijke instanties op basis van de omstandigheden van een zaak vaak vrijer besluiten af te wijken van beslissingen die zijn genomen bij ogenschijnlijk vergelijkbare zaken. Daarnaast kunnen Nederlandse rechters bij hun oordeel ook rekening houden met sociaal-maatschappelijke factoren, persoonlijke omstandigheden van de verdachte en zelfs de belasting van de strafrechtketen. Hoewel deze discretionaire bevoegdheid voordelen heeft, zoals maatwerk in de rechtspraak en een grotere kans op resocialisatie, kan ze ook vragen oproepen over ongelijke uitkomsten.

Bestaand onderzoek naar het ontstaan van ongelijkheid vertrekt niet zelden vanuit een gedragswetenschappelijke benadering, waarbij de percepties van professionals centraal staan. Omdat professionals in de strafrechtketen veelal binnen beperkte tijd een besluit moeten nemen op basis van beperkte informatie, is het denkbaar dat zij zich – bewust of onbewust – baseren op zogenoemde *perceptual shorthands* of ‘mentale snelkoppelingen’ (zie ook Weenink, 2007). Hierbij worden ervaringen, stereotypen of culturele invloeden gebruikt om snel informatie te verwerken. Zulke processen kunnen nuttig zijn omdat ze beslissers helpen om efficiënt te besluiten, maar kunnen ook leiden tot onrechtmatig onderscheid wanneer de etniciteit van de dader wordt gekoppeld aan beoordelingen van schuld en gevaarlijkheid – in dit geval spreken we van discriminatie (zie Box 2.2).

Volgens het zogenoemde *focal concerns framework* – een veelgebruikte theorie over strafrechtpleging – hangen beslissingen van professionals in de strafrechtketen vaak af van drie belangrijke overwegingen (e.g., Steffensmeier et al., 1998; Ulmer et al., 2023):

- *Blameworthiness*: hoeveel blaam treft de verdachte gezien de mate en ernst van de voorliggende feiten, het beschikbare bewijs en de eventuele antecedenten;
- *Community protection*: in welke mate moet de gemeenschap tegen deze verdachte worden beschermd, gezien de aard van het delict en de ingeschatte kans dat de verdachte opnieuw in de fout zal gaan;
- *Practical constraints*: welke praktische beperkingen zijn er om een verdachte te vervolgen of te berechten, gezien de capaciteit in de organisatie en de inspanningen die nodig lijken te zijn om de zaak te kunnen bewijzen.

Eerder onderzoek wijst erop dat niet alleen ervaringen en stereotypen, maar ook praktische overwegingen een rol kunnen spelen in de overwegingen van professionals in de strafrechtketen. Officieren van justitie en rechters wijzen bijvoorbeeld op logistieke problemen zoals taalbarrières, die ertoe kunnen leiden dat niet-vrijheidsbenemende opties zoals een taakstraf vaker wegvallen voor migranten (Light & Wermink, 2021). Een ander voorbeeld is de ruimere mogelijkheid tot het opleggen van voorlopige hechtenis aan verdachten zonder vaste woon- of verblijfplaats vanwege

een hoger ingeschat vluchtrisico.⁵ Daarvan kan bij bepaalde groepen met een migratieachtergrond relatief vaak sprake zijn, bijvoorbeeld onder rondtrekkende criminele groepen uit andere lidstaten van de Europese Unie (Siegel, 2014); in dergelijke situaties lijkt selectiviteit op dit kenmerk te rechtvaardigen. Ook bij veel andere (overheids)organisaties die met burgers werken, zoals uitkeringsinstanties of de belastingdienst, zien we een vergelijkbaar samenspel van normatieve en pragmatische, op doelmatigheid georiënteerde overwegingen.⁶

Box 2.2 Taste-based en statistische discriminatie

In de literatuur wordt soms verschil gemaakt tussen *taste-based* en statistische discriminatie (Böcker et al., 2019; Small & Pager, 2020; Verhaeghe, 2017). *Taste-based* discriminatie betreft situaties waarin een bepaalde groep wordt benadeeld vanwege een diepgeworteld negatief sentiment richting de betreffende groep. Een voorbeeld is racisme zoals gedefinieerd door het College voor de Rechten van de Mens: het betreft hier theorieën of opvattingen met als inhoud een onderverdeling van mensen in groepen op basis van een verondersteld 'ras', waarbij een of meer groepen als superieur en/of andere als minderwaardig worden beschouwd (zie advies College voor de Rechten van de Mens, *Kamerstukken II 2021/22*, 30950, nr. 15). In dit groepsdenken gaat het vaak om een onderverdeling op basis van uiterlijke kenmerken zoals huidskleur en haartype, maar soms ook om culturele aspecten van etniciteit, of om (nationale) herkomst of migratieachtergrond. Bij racisme (en andere '-ismen') wordt al snel gedacht aan openlijke, overduidelijk negatieve ideeën of opvattingen die samenhangen met bepaalde identiteits-, groeps- of persoonskenmerken. Dergelijk gedachtegoed wordt doorgaans afgewezen: de sociale en juridische norm vraagt om een onbevooroordeelde en eerlijke benadering. *Taste-based* discriminatie kent echter ook subtiele vormen van negatieve of ambivalente gevoelens of opvattingen richting bepaalde groepen, die minder makkelijk aan het licht te brengen zijn.

Van statistische discriminatie is sprake wanneer bij onvolledige informatie vermeende kenmerken of ideeën over het te verwachten risico van een groep worden toegepast op individuen behorend tot die groep. Hierbij kunnen eerdere ervaringen met (ogenschijnlijk) vergelijkbare situaties een rol spelen. Bijvoorbeeld: een politieagent besluit een zaak met betrekking tot een Nigeriaanse verdachte van internetfraude – hoewel het bewijs dun is – door te zetten naar het OM, omdat zij van collega's heeft vernomen dat Nigerianen vaak bij die vorm van fraude betrokken zijn. Statistische discriminatie kan ook gebaseerd zijn op kenmerken die samenhangen met herkomst, zoals woonomgeving of sociaaleconomische positie. Een beslisser baseert zich dan bijvoorbeeld op ervaringen met vergelijkbare zaken uit dezelfde buurt, waar relatief veel migranten wonen. Anders dan bij *taste-based* discriminatie wordt verondersteld dat statistische discriminatie zal afnemen als de beslisser over meer informatie over het individu beschikt.

⁵ Zie <https://www.om.nl/documenten/vragen-en-antwoorden/wanneer-is-voorlopige-hechtenis-bewaring-mogelijk>.

⁶ Zo benadrukt Lipsky (1980) bijvoorbeeld het belang van *creaming*: het 'afromen' of prioriteren van zaken die naar de inschatting van professionals het eenvoudigst tot het beoogde succesvolle einde zijn te brengen.

2.4.2 *Reparatie of doorwerking van eerdere beslissingen*

Als de politie een zaak doorzet naar het OM, dat de zaak vervolgens eventueel doorzet naar de rechter, neemt de hoeveelheid informatie over de zaak toe. Dit kan ertoe leiden dat de invloed van mentale snelkoppelingen afneemt, waardoor het OM wellicht besluit om zaken die ten onrechte zijn ingestroomd (bijvoorbeeld onder invloed van etnisch profileren of ongefundeerde verdenkingen) te seponeren vanwege onvoldoende of onrechtmatig verkregen bewijs. Er bestaat in de strafrechtketen dus een potentieel om bepaalde vormen van etnische selectiviteit uit eerdere fasen te repareren (zie voor aanwijzingen daarvoor ook Kurlychek & Johnson (2019)). Toch kunnen mentale snelkoppelingen en stereotypen ook bij latere afdoeningsstappen blijven meespelen. De rechterlijke macht heeft immers ook geen volledige informatie en bouwt in haar beslissingen voort op eerdere afdoeningsstappen en informatie uit het dossier (zie ook Kurlychek & Johnson (2019) en Van Oorschot (2018) over het belang van het dossier in het strafproces). Wanneer een verdachte bijvoorbeeld al in voorlopige hechtenis is genomen, ligt het meer voor de hand dat een rechter een gevangenisstraf oplegt voor de duur van de voorlopige hechtenis dan dat de verdachte op vrije voet wordt gesteld (zie Box 2.3). Het is dus mogelijk dat bepalende beslissingen al eerder in de keten zijn genomen en vervolgens doorwerken.

Box 2.3 Voorlopige hechtenis

Voorlopige hechtenis mag alleen worden opgelegd als het OM ervan uitgaat dat de rechter een gevangenisstraf gaat opleggen. Samenhang tussen een voorlopige hechtenis en een opgelegde gevangenisstraf kan dus betekenen dat het OM de beslissing van de rechter vaak goed inschat, en bewijst niet noodzakelijk dat de rechter zich door de keuze voor voorlopige hechtenis heeft laten beïnvloeden (Van den Bos et al., 2021). Tegelijkertijd laat onderzoek ook zien dat de rechter vaak een zogenoemde *time-served* oplegt, waarbij de uiteindelijke opgelegde duur van de gevangenisstraf gelijk wordt gesteld aan de duur van de voorlopige hechtenis. Dit kan worden opgevat als een aanwijzing dat de voorlopige hechtenis in de praktijk een belangrijke doorwerking heeft in de uiteindelijke straftoematingsbeslissing (zie bijvoorbeeld Wermink et al. (2017)). Wanneer een rechter min of meer automatisch besluit tot het opleggen van een vrijheidsstraf wanneer het OM eerder heeft besloten voorlopige hechtenis te vorderen, kan een deel van de waargenomen selectiviteit bij de afdoeningen door de rechter in feite al zijn veroorzaakt bij de afdoeningsbeslissing door het OM, al zou er ook beredeneerd kunnen worden dat rechters die selectiviteit dan wellicht onvoldoende repareren door de persoon vrij te spreken of door een andere (voorwaardelijke) sanctie op te leggen. Om hier goed zicht op te krijgen, zou in analyses ook gekeken moeten worden naar de lengte van opgelegde straffen en andere strafmodaliteiten. Dergelijke analyses vallen buiten de reikwijdte van voorliggend onderzoek, maar vormen een belangrijke richting voor vervolgstudies.

2.4.3 *Institutionele context*

Bovenstaande gedragswetenschappelijke benadering kan worden aangevuld met het gegeven dat de genoemde individuele processen zijn ingebed in een historische, politieke en maatschappelijke context (Van Laer & Janssens, 2011). Zo wijst eerdere literatuur erop dat eerdergenoemde 'mentale snelkoppelingen' van professionals vaak collectief geconstrueerd worden binnen organisaties, wat het gebruik ervan legitimeert (Van Meeteren et al., 2023; Weenink, 2007). Men spreekt van institutionele

discriminatie wanneer processen, cultuur, beleid of (geschreven en ongeschreven) regels systematisch in het nadeel van bepaalde groepen werken. Discriminatie is dan verankerd in normen, gebruiken, structuren en systemen en kan niet langer worden herleid tot de vooroordelen of gedragingen van een enkel individu. Ook is het mogelijk dat etnische selectiviteit onbedoeld ontstaat doordat professionals een afdoeningsregel volgen, bijvoorbeeld wanneer zij een ontkennende jeugdige verdachte geen aanbod doen voor een Halt-afdoening. Er kan dan directe of indirecte etnische selectiviteit ontstaan voor zover er tussen herkomstgroepen en/of tussen groepen met een verschillende sociaaleconomische positie verschillen zijn in de mate waarin jongeren bekennen. Etnische selectiviteit kan dus ook ontstaan zonder dat professionals snelkoppelingen hanteren en oneigenlijk selecteren op grond van doelmatigheidsoverwegingen of vergelijkbare zaken verschillend beoordelen op basis van etnische vooroordelen.

2.4.4 *Voorkeuren en verwachtingen van verdachten*

Bestaand onderzoek heeft doorgaans minder aandacht voor de percepties, houding en handelingen van de doelgroep zelf. Toch zijn er voor bepaalde herkomstgroepen aanwijzingen dat verdachten en hun ouders er soms zelf de voorkeur aan geven dat een zaak op een relatief zware manier wordt afgedaan. Zo constateren Nijsten et al. (2002) dat er – met name Turkse en Marokkaanse – ouders zijn die voorkeur hebben voor een meer autoritaire straf, wellicht omdat zij minder vertrouwen hebben in alternatieve sancties, of omdat het stigma van een psychiatrische behandeling zwaarder kan wegen dan het stigma van detentie. Daarnaast zijn het bekennen van het gepleegde feit en het op de hoogte brengen van ouders en opvoeders belangrijke voorwaarden om in aanmerking te komen voor een Halt-interventie. Angst of schaamte richting ouders (Buysse et al., 2017; Nijsten et al., 2002), of gezichtsverlies in de ogen van *peers* in de straatcultuur (El Hadioui, 2017), kunnen jongeren er mogelijk van weerhouden om in te stemmen met een verwijzing naar Halt. Indien er groepsverschillen bestaan in terughoudendheid om te bekennen, kan dat een verklaring vormen voor een hogere kans op aanmelding bij het OM. Naar met name dit type verklaringen zijn echter weinig recente onderzoeksbevindingen beschikbaar.

2.4.5 *Wisselwerking tussen professionals en verdachten*

In het verlengde van wat hierboven is gezegd over de invloed van het al dan niet bekennen, is bekend dat ook ander aspecten van de 'proceshouding' van de verdachte bij alle afdoeningsstappen een belangrijke invloed kunnen hebben op de overwegingen van professionals ten aanzien van de blaam die de verdachte treft en het ingeschatte risico voor de samenleving (zie Kurlychek & Johnson, 2019). Weenink (2007) merkt bijvoorbeeld op dat in de dossiers van etnische minderheden vaker werd gesproken over gedrag waarbij de justitieel werker moeilijk grip krijgt op de verdachte ('draaien'), in tegenstelling tot meer openlijk verzet dat vaker werd waargenomen onder verdachten met een Nederlandse herkomst. Volgens Weenink vatten justitiële beslissers het gedraai van de verdachte wellicht op als indicatie van eigenrichting, waardoor zij het risico op recidive hoger inschatten. Anderzijds kan ervaren culturele afstand leiden tot onzekerheid over hoe het gedrag van verdachten en de door hen aangeboden informatie moet worden ingeschat; een ongelijke kans op dagvaarding kan dan worden uitgelegd als een poging van officieren van justitie om het 'zekere voor het onzekere' te nemen en de uiteindelijk beslissing aan de rechter te laten (Weenink, 2007). Ook Van Oorschot (2020) constateert dat rechters regelmatig het begrip 'cultuur' gebruiken om bepaalde vormen van communicatie of de

'proceshoudingen' van verdachten te begrijpen. Zo worden Turkse en Marokkaanse verdachten vaak gezien als sterk gericht op eer, wat volgens rechters leidt tot dubbelzinnigheid in hun uitspraken, zoals halve waarheden of wisselende bekentenissen. De mate waarin verdachten zich (kunnen) aanpassen aan de verwachtingen en gebruiken binnen het strafrechtstelsel, of toegang hebben tot relevante netwerken die hen daarin begeleiden, is dus mogelijk van invloed op de afdoening.

3 Doelstellingen en bijdragen van deze studie

Dit rapport beoogt de (cumulatieve) oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de Nederlandse strafrechtketen nader te beschrijven en te verklaren. Hierbij staat de volgende onderzoeksvraag centraal: **In hoeverre en op welke wijze is er onder groepen met een migratieachtergrond sprake van cumulatieve oververtegenwoordiging in de strafrechtketen en wat zijn mogelijke verklaringen hiervoor?** Het bredere WODC-onderzoek, waar dit rapport een onderdeel van is, heeft als tweeledig doel: 1) het informeren van het publieke debat door meer inzicht te verschaffen in mogelijke patronen van en verklaringen voor cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond; en 2) het aanreiken van handelingsperspectieven voor beleid om problematische vormen van selectiviteit tegen te gaan. Met dit rapport leveren we vooral een bijdrage aan de eerste doelstelling. In een latere publicatie zullen we ons richten op de tweede doelstelling aan de hand van input van betrokkenen in en rondom de strafrechtketen.

3.1 Beperkingen eerder onderzoek

Tot dusverre is het onderzoek van Boon et al. (2018) het enige onderzoek dat in beginsel de gehele Nederlandse strafrechtketen bestrijkt; dat wil zeggen, vanaf registratie van een verdachte door de politie tot aan het opleggen van een detentiestraf door de rechter. Omdat in deze studie specifiek wordt gekeken naar minderjarige verdachten in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar, leveren de resultaten geen bewijs van cumulatieve oververtegenwoordiging onder volwassen verdachten. Een verdere beperking van de studie van Boon et al. (2018) is dat de onderzoekers niet controleren voor de aard van de voorliggende feiten. Hierdoor blijft het onduidelijk of de gevonden patronen duiden op etnische selectiviteit, of dat zij het gevolg zijn van verschillen tussen herkomstgroepen in het door de politie geregistreerde criminele gedrag van de verdachte. In veel ander onderzoek werd de fase voorafgaand aan de beslissing van het OM in het geheel niet meegenomen in de analyses. Hiermee biedt bestaand onderzoek nog geen volledig zicht op mogelijke ongelijkheden die zich gedurende het strafproces kunnen opstapelen.

Een tweede limitatie van bestaand onderzoek is dat de gebruikte datasets vaak bestaan uit ofwel een selectieve populatie met meer gedetailleerde informatie over verdachten, of een grote populatie met beperkte achtergrondinformatie (Wermink et al., 2017). Hierdoor is er in het merendeel van de studies minder aandacht voor indirecte vormen van selectiviteit op basis van kenmerken die sterk samenhangen met etniciteit, zoals sociaaleconomische positie en stedelijkheid van de woonomgeving. Nader systematisch onderzoek naar de rol van sociaaleconomische kenmerken en de woonomgeving in verschillende fasen van het strafrecht is daarom wenselijk (e.g., Van den Brink & Lanskey, 2024).

3.2 Aanpak van deze studie

In dit rapport dragen we bij aan bestaand onderzoek door gebruik te maken van unieke microdata van het CBS waarin informatie wordt gecombineerd van drie verschillende ketenpartners: de politie, het OM en de rechter. We onderzoeken

patronen van (cumulatieve) oververtegenwoordiging onder zowel minderjarige als volwassen verdachten, waarbij we verdachten volgen vanaf registratie door de politie tot en met de (eventuele) uitspraak van de rechter. Door gebruik te maken van gekoppelde databestanden van het CBS kunnen we informatie over het strafproces dat verdachten doorlopen combineren met gedetailleerde informatie over de persoonlijke omstandigheden van verdachten. Zodoende kunnen we ook indirecte vormen van selectiviteit in de verschillende fasen van de strafrechtketen nader onderzoeken.

In Hoofdstuk 2 beschreven we dat de Nederlandse strafrechtketen fungeert als een trechter: niet alle verdachten die de politie registreert worden doorgeleid aan het OM, niet alle zaken die door het OM worden behandeld verschijnen voor de rechter en de rechter legt niet in alle gevallen een detentiestraf op. De kans op een detentiestraf is dus voor een groot deel afhankelijk van eerdere beslissingen in de strafrechtketen waarbij al dan niet is voorgesorteerd op vervolging. In deze studie onderzoeken we drie van deze beslismomenten: het doorzetten van een verdachte vanuit de politieregistratie naar het OM, het dagvaarden van de verdachte door het OM en het opleggen van een detentiestraf aan de verdachte door de rechter. Aan de hand van beschrijvende statistieken en multivariate analyses onderzoeken we verschillen naar migratieachtergrond zowel per fase van de strafrechtketen als mogelijke cumulatieve effecten over de hele keten. Ongelijkheid die blijft bestaan nadat in de analyses rekening is gehouden met de aard en omvang van de geregistreerde misdrijven, antecedenten en achtergrondkenmerken van de verdachte, wijst op een ongelijke behandeling van verdachten met een migratieachtergrond ten opzichte van verdachten zonder migratieachtergrond. Het blijft echter mogelijk dat nog andere, niet-waargenomen factoren een rol spelen. Het kan hier zowel andere juridische factoren betreffen (bijvoorbeeld de omstandigheden waaronder het strafbare feit is gepleegd), als andere niet-juridische factoren (bijvoorbeeld de proceshouding van de verdachte).

Eerder onderzoek naar etnische selectiviteit in de strafrechtketen maakte doorgaans geen onderscheid tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren en personen die in Nederland zijn geboren en ten minste één in het buitenland geboren ouder hebben, ook wel aangeduid als 'tweede generatie'.⁷ Migranten en hun in Nederland geboren kinderen hebben echter verschillende posities in de Nederlandse samenleving. Hoewel het opleidingsniveau en de arbeidsmarktpositie van de tweede generatie gemiddeld zijn verbeterd ten opzichte van hun ouders, ervaart deze groep juist meer uitsluiting en discriminatie (Dagevos et al., 2022). Deze zogenaemde 'integratie-paradox' heeft mogelijk ook gevolgen voor de proceshouding van de tweede generatie. Zo weten we dat het vertrouwen in de politie – en wellicht ook in andere instanties in de strafrechtketen – vaak lager is onder de kinderen van migranten dan onder hun ouders (Röder & Mühlau, 2012; Schmeets & Exel, 2021). In dit rapport houden we rekening met zowel het geboorteland van de persoon zelf als met het geboorteland van de ouders, om zo beter recht te doen aan feitelijke verschillen in de uitgangspositie die mensen vanaf hun geboorte hebben.

⁷ Uitzonderingen zijn studies op basis van een dataset waarin verdachten zijn opgenomen bij wie de reclassering in de periode 2005-2007 voorafgaand aan de terechtzitting het risicotaxatie-instrument RISc (recidive inschattingsschalen) heeft afgenomen (zie van Wingerden & Wermink, 2016; Wermink et al., 2017). Dit gebeurt voornamelijk in strafzaken waarin men verwacht dat de rechter een vrijheidsbenemende sanctie of een sanctie met reclasseringstoezicht oplegt. Hierdoor konden generatieverschillen in deze studies alleen voor een meer selectieve steekproef worden onderzocht.

4 Data & Methode

In de analyses volgen we personen die in 2014 of 2018 door de politie zijn geregistreerd als verdachte van een misdrijf. We kozen 2018 als het meest recente peiljaar omdat het enige tijd kan duren voordat zaken in de keten definitief zijn afgedaan en informatie daarover vervolgens voor onderzoekers beschikbaar komt via het CBS. Op het moment van analyse konden afdoeningen van rechtbankstrafzaken door het OM en de rechter in de data worden gevolgd tot en met 2022. De reden om naast 2018 ook 2014 als peiljaar mee te nemen, is om meer inzicht te verkrijgen in de stabiliteit en daarmee de betrouwbaarheid van de bevindingen.⁸ Naast gegevens van de ketenpartners gebruiken we informatie uit andere bronnen om mogelijke verklaringen voor verschillen in de afdoening te toetsen. We voeren aparte analyses uit voor minderjarigen en meerderjarigen. Hieronder beschrijven we de gebruikte data en wijze van analyse in meer detail.

4.1 Voorbereiding databestanden

De verdachtenregistratie van de politie bevat gegevens over alle personen die in een bepaald jaar voorkomen in het registratiesysteem van de Nationale Politie. Elke regel in de verdachtenregistratie representeert een verdachte. Van hen is geregistreerd hoe vaak en van welk misdrijf ze worden verdacht; het kan hier zowel meerdere misdrijven als meerdere misdrijftypen betreffen.⁹ De door ons gebruikte bestanden van het OM bevatten jaarlijkse gegevens over alle rechtbankstrafzaken die dat jaar zijn afgedaan door het OM. Elke regel representeert een zaak met kenmerken als de inhoud van het vonnis, de aard van het misdrijf en de datum van plegen. De bestanden van de rechter bevatten vergelijkbare jaarlijkse gegevens over alle rechtbankstrafzaken die zijn afgedaan door de rechter in eerste aanleg.

In onze analyses nemen we de verdachtenregistratie van de politie als uitgangspunt. Voor de twee peiljaren (2014 en 2018) selecteren we de personen die in de verdachtenregistratie van de betreffende jaren voorkwamen als verdachten van een misdrijf. Vervolgens onderzoeken we welke van deze verdachten ook voorkomen in de bestanden met zaken afgedaan door het OM en de rechter vanwege een misdrijf gepleegd in het peiljaar en welke verdachten door de rechter een detentiestraf opgelegd krijgen voor een misdrijf gepleegd in het peiljaar.

Om onze onderzoeksvragen te beantwoorden, koppelen we gegevens over de afdoening met informatie uit andere CBS-bestanden. Het betreft hier demografische kenmerken als leeftijd, geslacht en herkomstgroep, indicatoren van sociaaleconomische status als hoogst gevolgde opleiding en huishoudinkomen, en

⁸ Vanwege de per 1 januari 2014 in werking getreden Aanwijzing voor de Opsporing, is het mogelijk dat 2014 een overgangperiode markeert waarin zaken nog vaker door de politie werden 'geseponeerd'. In de data zien we voor volwassen verdachten dat in 2018 een groter aandeel verdachten werd aangemeld bij het OM vergeleken met 2014 (72% tegenover 64%). Deze verschillen zouden aan de gewijzigde Aanwijzing te wijden kunnen zijn, maar lijken niet samen te hangen met het hebben van een migratieachtergrond. Voor jongeren zien we geen dergelijk verschil tussen de twee peiljaren.

⁹ Sinds juli 2018 is het voor de Politie niet meer mogelijk om meerdere delicten die verband met elkaar houden (samenloop) in één registratie vast te leggen. Een voorbeeld hiervan is een straatroof waarbij een vuurwapen (wapenbezit) wordt gebruikt. Indien in één registratie meerdere delicten voorkomen, werd vóór juli 2018 alleen het zwaarste delict geteld. Als gevolg van deze aanpassing is bij een aantal delicten een toename zichtbaar ten opzichte van 2017.

omgevingskenmerken als stedelijkheid van de woongemeente. Alle gegevens zijn op persoonsniveau gekoppeld in de beschermde Microdata-omgeving van het CBS aan de hand van een uniek identificatienummer. Nadere informatie over de gebruikte databestanden en bewerkingen die zijn uitgevoerd om te komen tot de uiteindelijke dataset staan beschreven in Bijlage 2 en Bijlage 3.

4.2 Afhankelijke variabelen

De volgende afhankelijke variabelen registreren of een verdachte 'doorstroomt' in de strafrechtketen:¹⁰

- Stap 1: De variabele **aanmelding bij OM** registreert of een verdachte voorkomt in de bestanden met strafzaken die uitstromen bij het OM voor een misdrijf gepleegd in het peiljaar (1=ja, 0=nee).
- Stap 2: De variabele **dagvaarding** stelt vast of een verdachte voorkomt in de bestanden met rechtbankstrafzaken die zijn afgedaan door de rechter in eerste aanleg voor een misdrijf gepleegd in het peiljaar (1=ja, 0=nee).¹¹ We nemen hier enkel verdachten mee van wie in Stap 1 is vastgesteld dat zij werden aangemeld bij het OM; verdachten die niet door het OM zijn beoordeeld kunnen immers niet voor de rechter worden gedaagd.
- Stap 3: De variabele **detentiestraf** registreert of een verdachte door de rechter een detentiestraf (voor minderjarigen jeugddetentie) opgelegd gekregen heeft voor een misdrijf gepleegd het peiljaar (1=ja, 0=nee). Maatregelen als de terbeschikkingstelling (tbs) voor volwassenen en de PIJ-maatregel (Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen) worden *niet* meegenomen als opgelegde detentiestraf. We nemen hier enkel verdachten mee van wie in Stap 2 is vastgesteld dat zij voor de rechter zijn verschenen.

4.3 Constructie onafhankelijke variabelen

Om onze hypothesen over mogelijke verklaringen voor cumulatieve oververtegenwoordiging te toetsen, maken we gebruik van de volgende onafhankelijke variabelen:

4.3.1 Migratieachtergrond en herkomst

Allereerst maken we onderscheid naar het hebben van een migratieachtergrond, gebaseerd op het geboorteland van de persoon zelf en dat van zijn of haar ouders. De categorie **migranten** betreft personen die buiten Nederland zijn geboren. De categorie **tweede generatie** betreft personen die zelf in Nederland zijn geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren. De categorie met een **Nederlandse**

¹⁰ Bij de laatste stap – de vraag of een rechter een vrijheidsstraf oplegt – gaat het strikt genomen niet over het verder doorstromen in de keten maar om een afdoeningsuitkomst. We zouden daarom ook kunnen zeggen dat in de analyses wordt nagegaan of een zaak escaleert of 'opstroomt' in de keten naar, uiteindelijk, de meest ingrijpende sanctie die er in de keten kan worden opgelegd.

¹¹ In onze data heeft 6,4% van de verdachten die voorkomen in de bestanden met rechtbankstrafzaken een laatst geregistreerde uitspraak van het OM anders dan 'dagvaarden'. Binnen deze groep heeft 8,9% als laatst geregistreerde OM-beslissing 'oproepen ter terechtzitting naar aanleiding van verzet'. Daarnaast heeft 83,5% als laatst geregistreerde OM-beslissing een strafbeschikking; mogelijk betreft het ook hier verdachten die tegen de strafbeschikking in beroep zijn gegaan. Ook zien we dat 5,8% van de verdachten die niet voorkomen in de bestanden met rechtbankstrafzaken wel gedagvaard is door het OM. Omdat we ons in deze rapportage richten op het volgen van verdachten door de strafrechtketen, vervolgen we onze analyses met alle verdachten die voorkomen in de bestanden met rechtbankstrafzaken.

herkomst ten slotte betreft personen die in Nederland zijn geboren en twee in Nederland geboren ouders hebben. Deze indeling is in lijn met de nieuwe indeling van het CBS, die primair kijkt naar waar iemand zelf geboren is.¹² Zo worden mensen die in het buitenland geboren zijn en twee in Nederland geboren ouders hebben in de nieuwe indeling gecategoriseerd als migrant; in de oude indeling werden zij gecategoriseerd als personen met een Nederlandse herkomst.

Naast deze indeling naar migratieachtergrond onderscheiden we een aantal specifieke **herkomstgroepen** op basis van de eigen en ouderlijke herkomst:

- Personen met een Turkse, Marokkaanse, Surinaamse en Caribisch Nederlandse herkomst en hun kinderen – dit zijn de vier grootste niet-westerse herkomstgroepen in Nederland.
- Andere niet-Europese groepen en hun kinderen.
- EU-burgers en hun kinderen.
- Burgers die zelf buiten Nederland geboren zijn, maar die in Nederland geboren ouders hebben.

In onze codering van herkomstgroep is het herkomstland van de persoon leidend: is een persoon in het buitenland geboren, dan bepaalt dit land de herkomstgroep. Is een persoon zelf in Nederland geboren, maar is ten minste één ouder in het buitenland geboren, dan bepaalt het herkomstland van de buiten Nederland geboren ouder(s) de herkomstgroep. Zijn beide ouders buiten Nederland geboren in verschillende landen, dan is – in lijn met de aanpak van het CBS – het herkomstland van de moeder leidend.¹³

4.3.2 *Mate en aard van verdenkingen*

Verschillen in de mate en aard van verdenkingen bieden mogelijk een verklaring voor verschillen in de afdoening tussen groepen. Om hier in de analyses rekening mee te houden, nemen we de volgende variabelen mee:

- Om inzicht te krijgen in de effecten van de **aard van de geregistreerde misdrijven** introduceren we in de analyses 47 dummy variabelen voor elk van de in de politieregistratie onderscheiden delict typen.
- De variabele **aantal misdrijven** geeft het totale aantal misdrijven weer waarvoor een persoon in het peiljaar in de verdachtenregistratie voorkomt. Voor een klein aantal verdachten staat een zeer hoog aantal misdrijven geregistreerd. Om dit beter in de analyses te verwerken, gebruiken we een wiskundige bewerking: we nemen de logaritme van het aantal misdrijven plus één ($\log(n+1)$). Dit zorgt ervoor dat grote verschillen minder extreem worden en de gegevens beter te vergelijken zijn.¹⁴
- De variabele **antecedenten** geeft het aantal misdrijven weer waarvoor een verdachte voorkomt in de politieregistraties in de vijf jaar voorafgaand aan het peiljaar. Voor een klein aantal verdachten staat een zeer hoog aantal antecedenten geregistreerd. Ook hier gebruiken we in de analyses daarom de logaritme van het aantal antecedenten plus één ($\log(n+1)$).

¹² Zie bijvoorbeeld <https://longreads.cbs.nl/integratie-en-samenleven-2024/>.

¹³ Zie [Nieuwe indeling bevolking naar herkomst | CBS](#).

¹⁴ Als robuustheidscontrole hebben we aanvullende analyses uitgevoerd met het aantal delicten en antecedenten als categorische variabelen. Resultaten van deze analyses laten zien dat de kans om in de keten door te stromen sterker toeneemt bij een groter aantal delicten.

Tot slot kunnen verschillen in de afdoening gerelateerd zijn aan verschillen in de samenstelling van de groepen, bijvoorbeeld in termen van leeftijd en geslacht, of verschillen in de sociaaleconomische positie, nationaliteit of omgeving van de verdachten.

- In alle modellen controleren we voor de **leeftijd** van de verdachten in jaren, zoals vastgesteld op 1 januari van het peiljaar. In de analyses onderscheiden we 6 leeftijdscategorieën (1=12-15 jaar; 2=15-18 jaar; 3=18-23 jaar; 4=23-30 jaar; 5=30-40 jaar; 6=40-65 jaar).
- In de analyses controleren we daarnaast voor *geslacht* (1=man, 0=vrouw).
- Met betrekking tot opleidingsniveau kijken we bij meerderjarigen naar het **hoogst behaalde opleidingsniveau** op 1 januari van het peiljaar, waarbij we onderscheid maken tussen drie categorieën: 1=laag (basisonderwijs, praktijkonderwijs, vmbo, mbo1); 2=midden (mbo2, mbo3, mbo4, havo en vwo); 3=hoog (hbo, wo, doctor). Voor een substantieel deel van de verdachten (20%) ontbreekt informatie over het hoogst behaalde opleidingsniveau; dit geldt bovendien vaker voor personen met een migratieachtergrond. Om deze personen toch te kunnen behouden in de analyses, onderscheiden we een aparte categorie 4=hoogst behaalde opleidingsniveau onbekend.
- Voor minderjarigen kijken we naar het **hoogst gevolgde opleidingsniveau** op 1 januari van het peiljaar, waarbij we een andere indeling aanhouden dan bij meerderjarigen. Op leeftijden onder de 18 jaar is het aandeel dat al is doorgestroomd naar hoger tertiair onderwijs (dat wil zeggen, hbo, wo) nog zeer laag; we kiezen er daarom voor om deze niveaus niet apart te onderscheiden. In plaats daarvan kiezen we voor een indeling naar track: 1=vmbo en mbo; 2=havo/vwo-onderbouw¹⁵; 3=havo-bovenbouw en hbo; 4=vwo-bovenbouw en wo. Onder minderjarigen is het aandeel verdachten met basisonderwijs als hoogst gevolgde opleidingsniveau te laag om apart te analyseren, evenals het aandeel verdachten voor wie het hoogst gevolgde opleidingsniveau onbekend is (<1%); we kiezen er daarom voor om deze verdachten uit het analysebestand te verwijderen. Onder minderjarigen zien we minder sterke samenhang met het ontbreken van deze gegevens en migratieachtergrond.
- In de analyses nemen we verder informatie mee over de **arbeidsmarktpositie** op 1 januari van het peiljaar. Voor meerderjarigen onderscheiden we vijf categorieën: 1=werkend; 2=ontvanger uitkering; 3=in opleiding; 4=overig zonder inkomen; 5=onbekend. Voor minderjarigen is de variatie beperkt en zijn we met name geïnteresseerd of de verdachte nog in opleiding is (1=ja, 0=nee); in beide categorieën kunnen zich minderjarigen bevinden die werken.
- Voor volwassen verdachten geeft de variabele **arbeidsverleden** informatie over hoe lang een persoon onafgebroken werkzaam was op 1 januari van het peiljaar: 0=niet werkzaam; 1=0-6 maanden werkzaam; 2=6-12 maanden werkzaam; 3=meer dan 12 maanden werkzaam.
- De variabele **besteedbaar huishoudinkomen** geeft informatie over het besteedbaar huishoudinkomen van het particuliere huishouden van een verdachte op 1 januari van het peiljaar. Op basis van informatie van het CBS over alle Nederlandse huishoudinkomens in het peiljaar is een indeling gemaakt in kwintielen en gerangschikt van laag naar hoog. Huishoudinkomens behorend tot de twintig procent laagste inkomens van Nederland worden daarmee ingedeeld in het eerste kwintiel, de volgende twintig procent in het tweede kwintiel, etc. Institutionele

¹⁵ De CBS-data staan het niet toe om havo- en vwo-onderbouw te onderscheiden.

huishoudens en particuliere huishoudens waarvan het inkomen onbekend is, zijn niet in de percentielverdeling opgenomen. Voor deze personen onderscheiden we een extra categorie: 6=huishoudinkomen onbekend.

- De variabele **niet-Nederlandse nationaliteit** onderscheidt mensen zonder Nederlandse nationaliteit (1) van mensen die wel de Nederlandse nationaliteit hebben (0).¹⁶
- Voor minderjarigen zijn we geïnteresseerd in de **aanwezigheid van ouders in de thuissituatie** op 1 januari van het peiljaar. We onderscheiden: 1=minderjarigen die niet bij hun ouder(s) wonen; 2=minderjarigen die bij een alleenstaande ouder wonen en 3=minderjarigen die bij beide ouders thuis wonen. Voor een klein deel van de minderjarigen ontbreekt informatie over de thuissituatie (<1%); deze minderjarigen worden in de analyses behandeld als minderjarigen zonder ouders aanwezig in de thuissituatie.
- Voor volwassenen nemen we in de analyses op of een verdachte samenwoont met een **partner en/of kinderen**: 0=geen partner en/of kinderen; 1=partner; 2=partner en kinderen; 3=alleenstaande ouder.
- Tot slot zijn we geïnteresseerd in enkele buurtkenmerken. Door te kijken naar de mate van **stedelijkheid van de woongemeente** vergelijken we verdachten die in grote steden wonen (1) met verdachten uit minder sterk verstedelijkte gebieden (0).¹⁷ Op buurniveau kijken we naar het **aandeel huishoudens met een minimuminkomen** en het **aandeel inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond**. We gebruiken hiertoe gegevens over het woonadres op 1 januari van het peiljaar. Voor ongeveer 6% van de meerderjarige verdachten en 1% van de minderjarige verdachten ontbreekt informatie over het woonadres. Deze verdachten behandelen we in de analyses als niet-wonend in de grote steden; voor de andere twee buurtkenmerken vervangen we ontbrekende waarden met de gemiddelde aandelen huishoudens met een minimuminkomen en inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond. We kiezen voor deze codering zodat de modellen het effect van deze variabelen eerder onderschatten dan overschatten. Daarnaast voegen we een variabele toe die vaststelt of het **woonadres onbekend** is: 1=ja, 0=nee. Modellen waarin we verdachten van wie het woonadres onbekend is verwijderen, leveren vergelijkbare resultaten op.

4.4 Onderzoekspopulatie

De volledige onderzoekspopulatie op basis van beide peiljaren tezamen bestaat uit n=338.999 personen. Binnen de onderzoekspopulatie onderscheiden we jongeren tot 18 jaar en volwassenen van 18 jaar en ouder; het betreft hier de leeftijd in het peiljaar. Jongeren maken 14% uit van onze onderzoekspopulatie (n=46.520) en volwassenen 86% (n=292.479). Gemiddeld had 44% van de verdachten in onze onderzoekspopulatie een migratieachtergrond; in 2018 lag dit aandeel iets hoger (46%) dan in 2014 (43%). Over de twee peiljaren behoorde bijna de helft van de verdachten met een migratieachtergrond tot de tweede generatie. Onder jeugdige verdachten met een migratieachtergrond was dit aandeel aanmerkelijk hoger (81%) dan onder volwassen verdachten (44%).

¹⁶ Eerder onderzoek laat zien dat een indeling naar het wel of niet hebben van de Nederlandse nationaliteit niet simpelweg hetzelfde is als een indeling naar geboorteland, en dat verschillen naar nationaliteit een verklaring kunnen bieden voor waargenomen strafverschillen naar herkomst (Light & Wermink, 2021). In onze data heeft van iets minder dan 40% van de migranten een niet-Nederlandse nationaliteit, en iets meer dan 5% van de kinderen van migranten.

¹⁷ Omgevingsadressendichtheid van 2.500 of meer.

4.5 Analysemethode

Om cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond over de strafrechtketen nader te onderzoeken, voeren we logistische regressieanalyses uit voor drie beslispunten in de strafrechtketen: 1) de kans dat een verdachte vanuit de verdachtenregistratie wordt aangemeld bij het OM; 2) de kans dat een verdachte wordt gedagvaard; 3) de kans dat de rechter een detentiestraf oplegt. In logistische regressieanalyses wordt de relatie tussen de verklarende variabelen en de uitkomst uitgedrukt in *odds ratios* (OR). Omdat de interpretatie hiervan minder intuïtief is, presenteren we de resultaten aan de hand van marginale effecten.¹⁸ We voeren de analyses apart uit voor minderjarige en volwassen verdachten. Hierbij rapporteren we voor zowel minderjarige als volwassen verdachten steeds drie statistieken. In het nul-model nemen we naast herkomst alleen de controlevariabelen peiljaar, leeftijd en geslacht als verklarende factor mee. Vervolgens voegen we in een tweede model informatie toe over de aard van het geregistreerde misdrijf. In het laatste, volledige model voegen we ook informatie toe over het aantal geregistreerde misdrijven, antecedenten en achtergrondkenmerken van de verdachten, waaronder indicatoren voor sociaaleconomische positie en nationaliteit.

Deze aanpak resulteert in een minder strenge schatting van etnische selectiviteit in verschillende stappen van de strafrechtketen en een meest strenge schatting. Het model dat corrigeert voor groepsverschillen in het type delict geeft een indruk van de maximale etnische selectiviteit in de strafrechtketen. Het betreft hier zowel directe als meer indirecte etnische selectiviteit, ook in relatie tot de afdoening van eventuele antecedenten. Dit model kan de werkelijke etnische selectiviteit overschatten omdat wellicht onvoldoende rekening wordt gehouden met groepsverschillen in de mate van crimineel gedrag. Het volledige model geeft een meer voorzichtige raming, waarbij een beeld ontstaat van de directere vormen van etnische selectiviteit per afdoeningsstap voor de verdenkingen in het peiljaar. Dit model kan de totale selectiviteit juist onderschatten omdat selectiviteit bij de afdoening van eerdere feiten buiten beschouwing blijft, terwijl indirecte etnische selectiviteit via de sociaaleconomische positie en nationaliteit ook niet wordt meegeteld. De omvang van de werkelijke etnische selectiviteit zal zich vermoedelijk ergens tussen beide schattingen in bevinden.

Tot slot onderzoeken we in hoeverre verschillen in de kans op aanmelding bij het OM, dagvaarding en veroordeling tot een detentiestraf toe te wijzen zijn aan groepsverschillen in de mate en aard van de geregistreerde misdrijven en achtergrondkenmerken van de verdachten. Hiertoe maken we gebruik van de *Oaxaca-Blinder* decompositiemethode. Deze methode brengt verschillen in gemiddelden tussen twee groepen in kaart aan de hand van een verklaard en een onverklaard deel. In dit onderzoek worden verdachten met een eerste of tweede generatie-migratieachtergrond hierbij steeds vergeleken met de groep met een Nederlandse herkomst. Het verklaarde deel is gebaseerd op verschillen in de kenmerken waarvoor in het volledige model wordt gecontroleerd. Het onverklaarde deel beslaat het verschil tussen de onderzochte groepen dat niet kan worden toegewezen aan verschillen in

¹⁸ Marginale effecten meten de verandering in de voorspelde kans op de onderzochte uitkomst voor bepaalde waarden van een voorspeller (in dit geval migratieachtergrond), terwijl andere variabelen constant worden gehouden. Waar OR relatieve verschillen weergeeft, kan met marginale effecten worden berekend hoe dit zich vertaalt naar absolute verschillen tussen groepen. Een hoge OR vertaalt zich niet noodzakelijkerwijs in een groot marginaal effect. Omdat de kans op een detentiestraf op zichzelf vrij laag is, kan zelfs een aanzienlijke toename in *odds* resulteren in een kleine absolute verandering in kans en dus een bescheiden marginaal effect.

kenmerken die zijn opgenomen in het model. Om te controleren op te sterke samenhang tussen de verschillende verklarende variabelen in onze modellen is gecontroleerd op multicollineariteit (zie Bijlage 4).

4.6 Validiteit en betrouwbaarheid

Nederland is een van de weinige landen met kwalitatief hoogstaande en veelomvattende microdata die beschikbaar worden gesteld ten behoeve van sociaal-maatschappelijk onderzoek. Het adresseren van onze onderzoeksvraag aan de hand van microdata uit het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB) van het CBS biedt dan ook een aantal belangrijke innovaties. Zo bevatten de brondata in principe alle geregistreerde verdachten in de peiljaren, waardoor deze cijfers niet worden vertekend door selectiebias of non-response. Hoewel verdachten met bepaalde kenmerken voor de doeleinden van deze studie zijn uitgesloten van de analyses, hebben we zoveel mogelijk verdachten behouden voor een zo compleet mogelijk beeld van de daadwerkelijke afdoeningen. Ten tweede maken de analyses het mogelijk om trends in de data aan het licht te brengen die op individueel niveau lastig kunnen worden vastgesteld, of vanwege sociale wenselijkheid mogelijk minder snel door professionals in de strafrechtketen zullen worden gemeld. Ten derde bieden de data de mogelijkheid om gegevens van de verschillende ketenpartners samen te brengen met gegevens uit andere bronnen. Hierdoor kunnen niet alleen kenmerken van de verdenkingen, maar ook andere kenmerken van de verdachten worden getoetst als mogelijke verklaringen voor de oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond. Gecombineerd resulteert dit in een dataset die op dit onderzoeksterrein zowel nationaal als internationaal gezien uniek is.

Naast deze voordelen zijn er echter ook kanttekeningen te plaatsen bij de gevolgde aanpak. Zo is een bekende beperking van registerdata dat deze gegevens alleen in beeld brengen waar de politie aandacht voor heeft, ook gezien het aangiftegedrag van burgers (Bezemer & Leerkes, 2021). Is deze aandacht selectief, bijvoorbeeld omdat bepaalde delicten of dadergroeperingen eerder in het vizier komen, dan wordt die selectiviteit in de gegevens weerspiegeld. Dit kan bijvoorbeeld het resultaat zijn wanneer burgers vaker melding maken van jongens die rondhangen op straat dan van meisjes, of wanneer de politie in sommige wijken vaker proactieve controles uitvoert dan in andere. Ook kan er in de opsporing meer aandacht uitgaan naar 'heterdaadzaken' (winkeldiefstallen, openlijke geweldpleging, etc.) dan naar witteboordencriminaliteit of bepaalde typen cybercrime, die doorgaans een ander daderprofiel hebben (Moonen et al., 2017). Dergelijke selectiviteit vindt plaats voorafgaand aan de registratie van verdachten en is daarom lastig bloot te leggen aan de hand van de criminaliteitsstatistieken. Bij de analyses uitgevoerd voor dit rapport dient met name rekening te worden gehouden met deze beperking bij de interpretatie van bevindingen over het aantal misdrijven en antecedenten. Als groepen met een migratieachtergrond gemiddeld meer misdrijven op hun naam hebben staan wanneer ze verdacht worden van een delict dan Nederlanders zonder migratieachtergrond, kan dit een legitieme verklaring bieden voor verschillen in de afdoening van het delict. Echter, het is mogelijk dat ook verschillen in het aantal (eerder geregistreerde) misdrijven het gevolg zijn van illegitieme selectiviteit in een eerder stadium.

Ten tweede is het mogelijk dat er in de strafrechtketen ook correcties optreden tegen problematische vormen van selectiviteit. De internationale literatuur suggereert dat het OM bij gebrek aan bewijs wellicht juist zaken seponereert die onder invloed van

etnische profilering tot stand zijn gekomen (Kurlychek & Johnson, 2019). Op dergelijke processen bieden registerdata maar beperkt zicht, met name als het CBS vrijgesproken verdachten of verdachten wiens zaak wordt geseponeerd uit de politiebestanden verwijdt.

Ten derde willen we erop wijzen dat het strafproces complex is en meer belangrijke beslismomenten en afdoeningsmogelijkheden omvat dan in deze studie worden meegenomen. Wermink et al. (2017) onderzochten ook andere strafsoorten dan een gevangenisstraf en zagen dat een grotere kans op de ene strafsoort vaak hand in hand gaat met een kleinere kans op een andere strafsoort. Zo hebben verdachten met een Nederlandse herkomst in de analyses een kleinere kans op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf maar juist een grotere kans op een (on)voorwaardelijke taakstraf en veelal ook op een onvoorwaardelijke geldboete. Bevindingen van Light en Wermink (2021) wijzen verder op voorlopige hechtenis als een vroege beslissing waarbij verdachten zonder Nederlandse nationaliteit een strengere aanpak krijgen. In de voorliggende studie richten we ons primair op de kans van verdachten om door te stromen in de strafrechtketen en blijven deze alternatieve uitkomsten en complexe doorwerkingen buiten beschouwing.

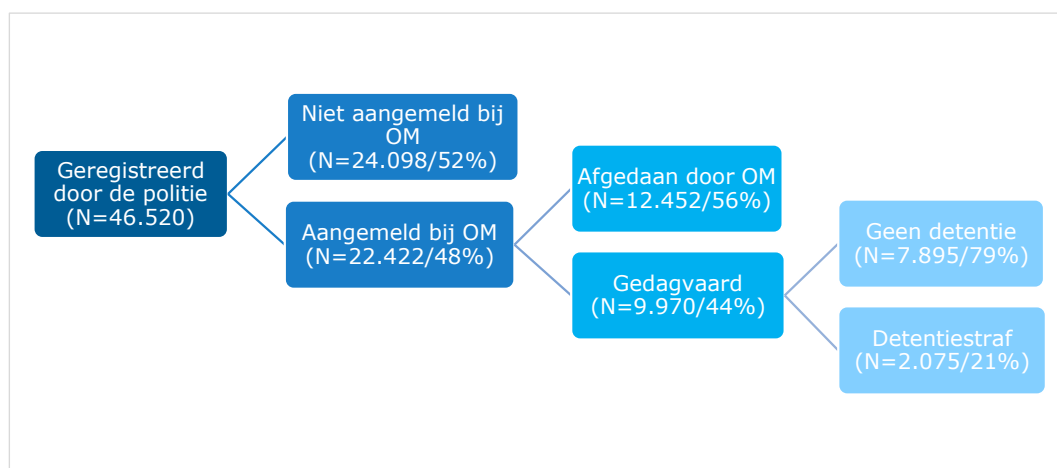
Tot slot gaat bij de registratie van misdrijven en de afhandeling ervan in de systemen onvermijdelijk meer gedetailleerde, kwalitatieve informatie verloren. Zo is het mogelijk dat zelfs binnen de gedetailleerde categorisering van delicten in 47 typen variatie bestaat in de aard van de misdrijven. Indien dergelijke verschillen samenvallen met herkomstgroepen, kunnen de resultaten een vertekend beeld opleveren. Het rapport van (Moolenaar et al., 2023) wijst er daarnaast op dat de politie een delict anders kan rubriceren dan het OM. Zo kan de politie een tasjesroof waarbij een duw is uitgedeeld als geweldsdelict bestempelen, terwijl het OM besluit het als vermogensmisdrijf in te schrijven. De wijze waarop een delict gecategoriseerd wordt, heeft mogelijk gevolgen voor de verdere afhandeling ervan.¹⁹ Het is onzeker in hoeverre ook stereotypen een rol spelen in de wijze waarop kenmerken van het misdrijf of de verdachte worden geregistreerd in de systemen.

¹⁹ Uit een aanvullende analyse op onze dataset volgt dat bij ongeveer 2% van de zaken het OM een ander type delict aanhield dan de politieregistratie.

5 Cumulatieve oververtegenwoordiging: beschrijvende statistieken

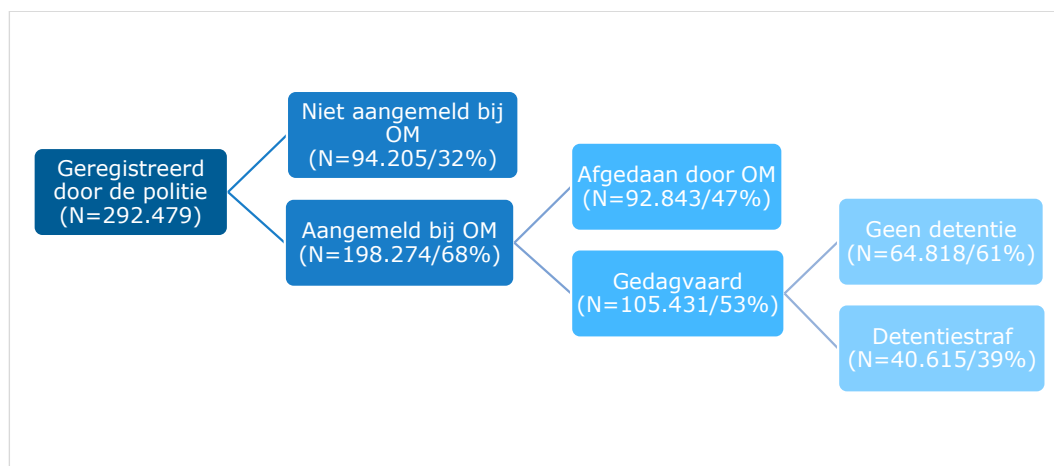
Deze rapportage richt zich specifiek op cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de strafrechtketen. Om hier zicht op te krijgen, kijken we allereerst naar beschrijvende statistieken. Eerder beschreven we dat de strafrechtketen fungeert als een trechter. In Figuur 5.1 is dit duidelijk zichtbaar voor minderjarige verdachten geregistreerd in de twee peiljaren – we maken hier nog geen onderscheid naar migratieachtergrond. Van de verdachten jonger dan 18 jaar die in de peiljaren door de politie werden geregistreerd werd iets minder dan de helft (48%) aangemeld bij het OM. Van deze verdachten werd vervolgens 44% gedagvaard. Van de verdachten die voor de rechter verschenen, kreeg 21% een detentiestraf opgelegd.

Figuur 5.1 Selectie in de strafrechtketen onder minderjarige verdachten van een misdrijf

Ook voor volwassen verdachten zien we dergelijke selectie in de strafrechtketen (zie Figuur 5.2). Van de verdachten in de leeftijd van 18 jaar en ouder door de politie geregistreerd in de twee peiljaren werd 68% aangemeld bij het OM; duidelijk een groter aandeel in vergelijking met minderjarige verdachten. Van deze verdachten werd 53% gedagvaard. Eenmaal voor de rechter verschenen, kreeg 39% van de verdachten door de rechter een detentiestraf opgelegd.

Figuur 5.2 Selectie in de strafrechterketen onder volwassen verdachten van een misdrijf

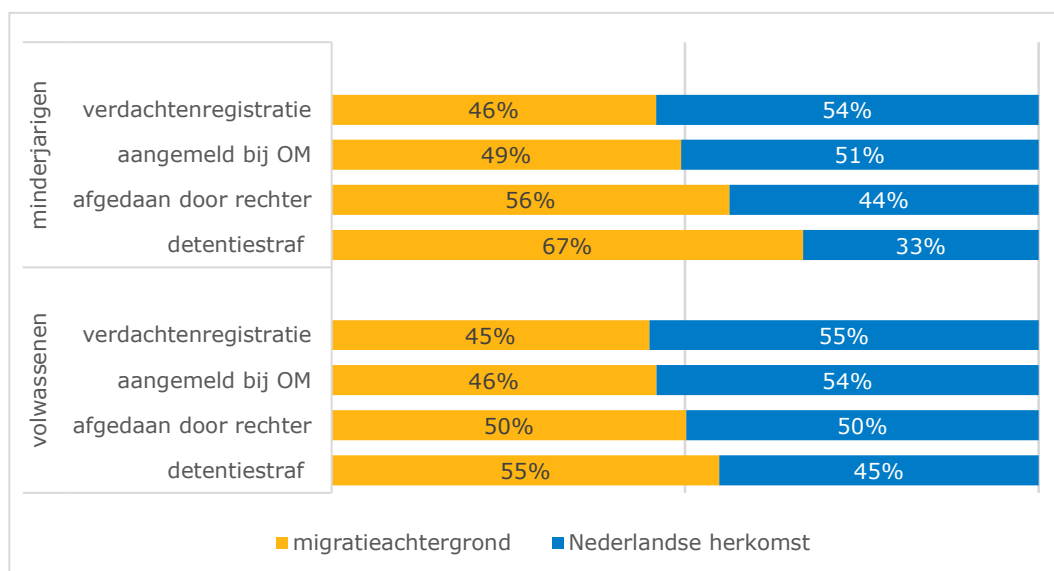
5.1 Cumulatieve oververtegenwoordiging

Bovenstaande figuren demonstreren dat in verschillende fasen van de strafrechterketen een selectieproces plaatsvindt waarbij slechts een deel van de verdachten doorstroomt in de keten. Kijken we vervolgens naar het aandeel personen met een migratieachtergrond in elk van deze stappen, dan zien we dat dit aandeel toeneemt over de keten (zie Figuur 5.3). In de verdachtenregistratie van de politie heeft 46% van de minderjarige verdachten een migratieachtergrond; in de OM-bestanden 49%; in de rechterbestanden 56% en bij de opgelegde detentiestraffen 67%.²⁰ Ook bij volwassen verdachten zien we dat het aandeel met een migratieachtergrond toeneemt over de verschillende afdoeningsstappen. In de verdachtenregistratie van de politie heeft 45% van de meerderjarige verdachten een migratieachtergrond; in de OM-bestanden 46%; in de rechterbestanden 50% en bij de opgelegde detentiestraffen 55%.²¹

²⁰ Ter vergelijking: in 2014 en 2018 had rond de 24% van alle inwoners van Nederland in de leeftijd 12-17 jaar een migratieachtergrond.

²¹ Ter vergelijking: in 2014 en 2018 had rond de 25% van alle inwoners van Nederland in de leeftijd 18 tot 65 jaar een migratieachtergrond.

Figuur 5.3 Aandeel verdachten met een migratieachtergrond per afdoeningsfase

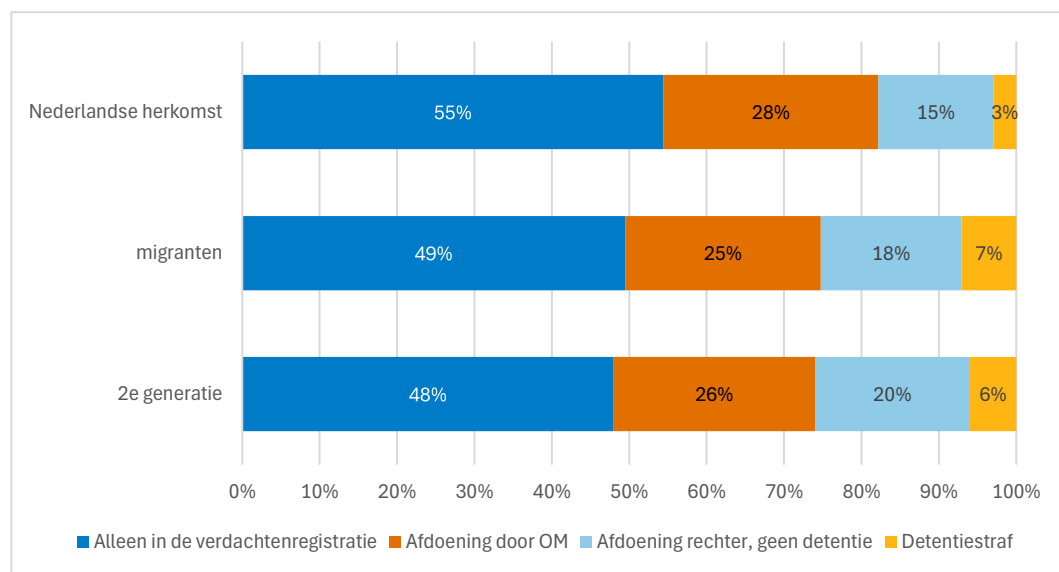
Deelvraag 1 kan op basis van deze beschrijvende statistieken bevestigend worden beantwoord: onder zowel minderjarigen als volwassenen is sprake van cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de Nederlandse strafrechtketen. In antwoord op Deelvraag 2 constateren we daarnaast op basis van deze statistieken dat de oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in elke fase van de afdoening toeneemt. Wel is het verschil in oververtegenwoordiging tussen de verschillende fasen onder volwassenen minder groot dan onder minderjarigen en lijkt het verschil zich bij volwassenen met name wat later in de keten af te tekenen. In de volgende paragraaf beschrijven we de gevonden etnische verschillen in de afdoening in meer detail.

5.1.1 Verschillen in afdoeningswijze: minderjarigen

Figuur 5.4 beschrijft voor minderjarige verdachten die in de peiljaren door de politie werden geregistreerd verschillen in de afdoeningswijze tussen verdachten met een eerste of tweede generatie migratieachtergrond en verdachten met een Nederlandse herkomst. De resultaten laten zien dat minderjarige verdachten met een Nederlandse herkomst relatief minder vaak werden aangemeld bij het OM dan verdachten met een migratieachtergrond: 55% van de verdachten met een Nederlandse herkomst komt alleen voor in de politieregistratie in de peiljaren en werd dus niet aangemeld bij het OM. Onder migranten geldt dit voor 49%, en onder de tweede generatie voor 48% van de geregistreerde verdachten. Ook het aandeel verdachten van wie de zaak is afgedaan door het OM is groter onder verdachten met een Nederlandse herkomst: 28% tegenover 25% van de migranten en 26% van de tweede generatie. Hieruit kunnen we opmaken dat in totaal 83% van de geregistreerde verdachten met een Nederlandse herkomst niet voor de rechter hoefde te verschijnen, vergeleken met 74% van de verdachten met een migratieachtergrond. Van alle geregistreerde verdachten met een Nederlandse herkomst kreeg 3% een detentiestraf opgelegd door de rechter, vergeleken met 7% van de migranten en 6% van de verdachten met een tweede generatie-migratieachtergrond. Hoewel het hier in absolute termen een bescheiden verschil betreft van 3 à 4 procentpunt, is het relatieve verschil toch

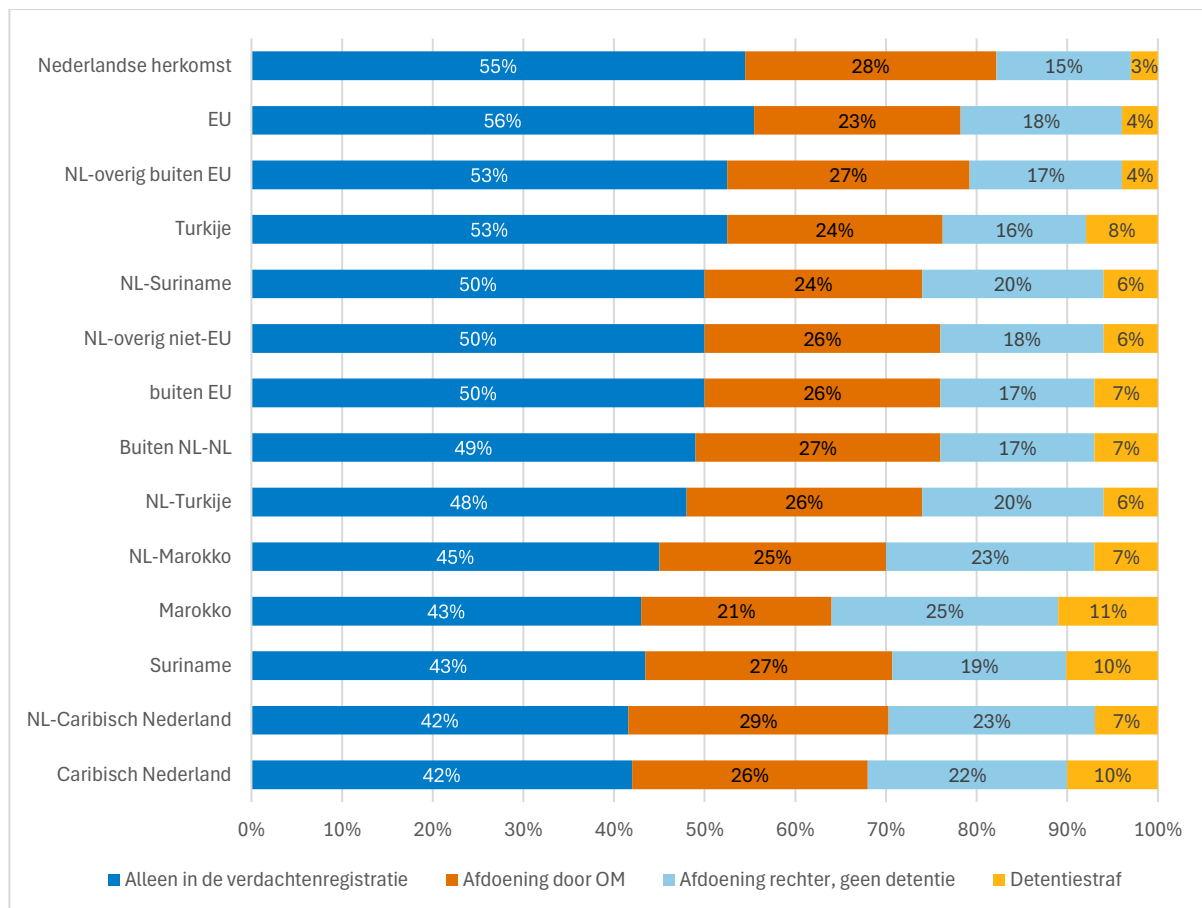
aanzienlijk omdat de kans op een detentiestraf op zichzelf vrij laag is: het aandeel van de geregistreerde verdachten dat een detentiestraf opgelegd krijgt, is ruim twee keer zo hoog onder de groep met een migratieachtergrond.

Figuur 5.4 Aandeel per afdoeningswijze, minderjarigen

Figuur 5.5 laat zien dat de selectieprocessen in de keten niet voor elke herkomstgroep even sterk zijn. Onder minderjarige verdachten is het aandeel dat voor de rechter werd gebracht het hoogst voor Marokkaanse (36%) en Caribisch Nederlandse migranten (32%) en (na personen met een Nederlandse herkomst) het laagst onder Europese migranten (22%) en hun kinderen (21%). Van de geregistreerde verdachten met een Marokkaanse herkomst kreeg 11% een detentiestraf opgelegd; ruim 3,5 keer vaker dan verdachten met een Nederlandse herkomst.

Figuur 5.5 Aandeel per afdoeningswijze, naar herkomstgroep^a, minderjarigen

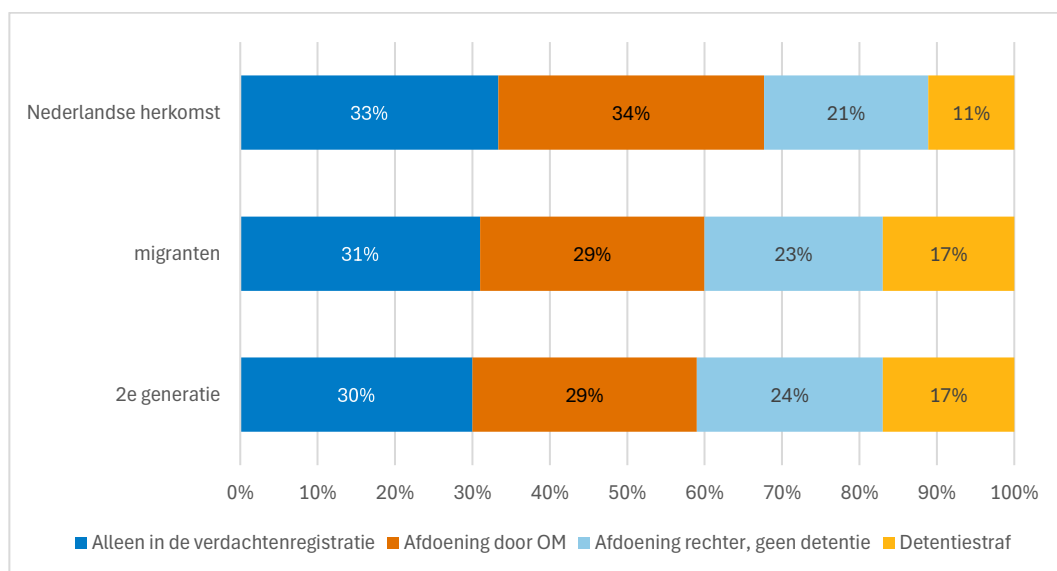

^a Herkomst van de tweede generatie genoteerd als NL-herkomstland ouder

5.1.2 Verschillen in afdoeningswijze: volwassenen

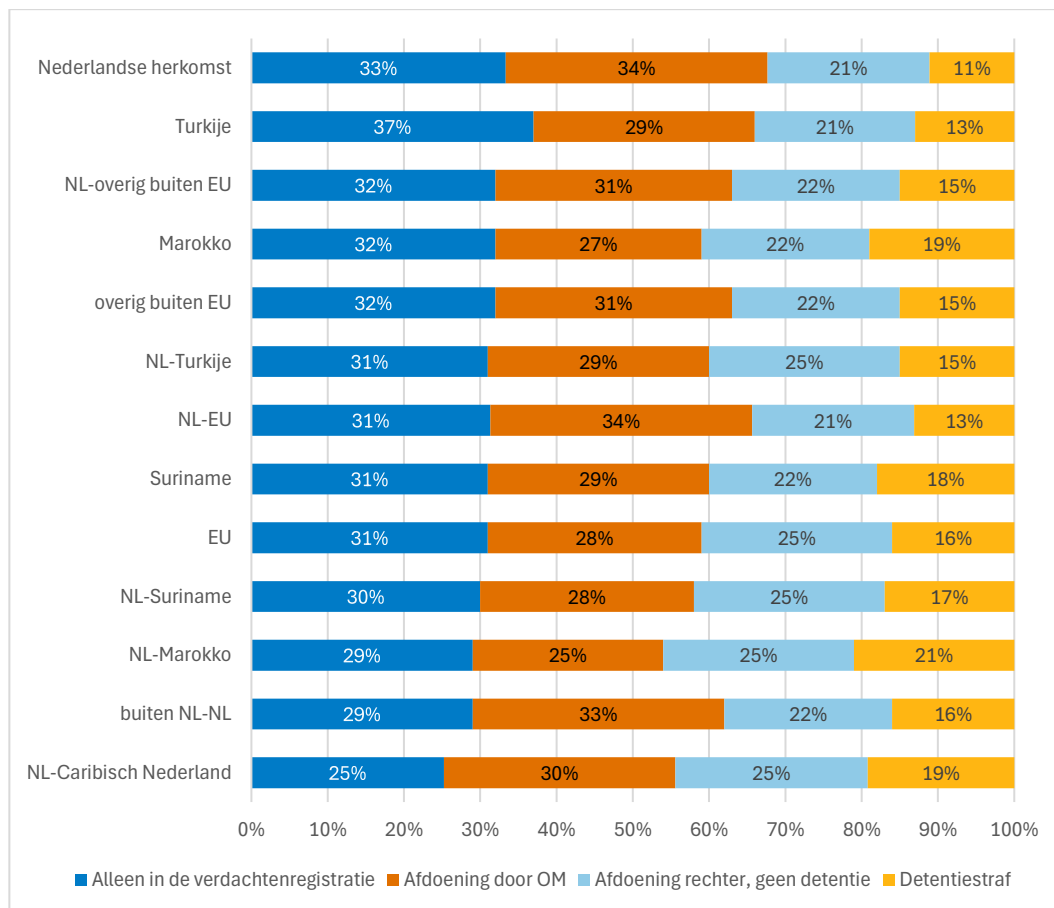
Figuur 5.6 beschrijft verschillen in de afdoeningswijze tussen volwassen verdachten met een eerste of tweede generatie migratieachtergrond en verdachten met een Nederlandse herkomst geregistreerd in de peiljaren. Verdachten met een migratieachtergrond werden iets vaker aangemeld bij het OM dan verdachten met een Nederlandse herkomst: 33% van de verdachten met een Nederlandse herkomst kwam alleen voor in de politieregistratie in de peiljaren en werd dus niet aangemeld bij het OM, vergeleken met 31% van de migranten en 30% van de verdachten met een tweede generatie-migratieachtergrond. Ook het aandeel verdachten van wie de zaak is afgedaan door het OM is groter onder verdachten met een Nederlandse herkomst (34%) dan onder verdachten met een migratieachtergrond (29%). Van de volwassen verdachten met een Nederlandse herkomst hoefde dus 67% niet voor de rechter te verschijnen, vergeleken met 60% van de verdachten met een migratieachtergrond. Van alle geregistreerde verdachten met een Nederlandse herkomst kreeg 11% een detentiestraf opgelegd door de rechter, tegenover 17% van de verdachten met een migratieachtergrond.

Figuur 5.6 Aandeel per afdoeningswijze, volwassenen

Ook voor volwassen verdachten zien we verschillen tussen de herkomstgroepen (zie Figuur 5.7). Opvallend is het relatief grote aandeel Turkse migranten die enkel voorkomen in de politieregistratie en dus niet werden aangemeld bij het OM. Onder Turkse migranten is het aandeel dat voor de rechter moet verschijnen met 34% dan ook relatief kleiner vergeleken met de andere herkomstgroepen. Het aandeel dat enkel voorkomt in de politieregistratie was het laagst onder Caribisch Nederlandse migranten (24%) en de Caribisch-Nederlandse tweede generatie (25%). Caribisch Nederlandse migranten (49%) en de Marokkaanse tweede generatie (46%) werden het vaakst voor de rechter gebracht. Van de groep met een Caribisch Nederlandse herkomst kreeg 25% een detentiestraf opgelegd, zo'n 2,3 keer vaker dan verdachten met een Nederlandse herkomst.

Figuur 5.7 Aandeel per afdoeningswijze, naar herkomstgroep^a, volwassenen

^a Herkomst van de tweede generatie genoteerd als NL-herkomstland ouder.

5.1.3 Verschillen met betrekking tot overige kenmerken

Verschillen in de afdoening hangen mogelijk samen met andere groepsverschillen. Hieronder lichten we een aantal verschillen kort uit.

Minderjarigen

Tabel 5.1 presenteert de beschrijvende statistieken naar migratieachtergrond voor minderjarigen. Gemiddeld is het aantal door de politie geregistreerde misdrijven in de twee peiljaren iets hoger onder verdachten met een migratieachtergrond (1,6 misdrijven per persoon) dan onder verdachten met een Nederlandse herkomst (1,5 misdrijven). Ook hebben verdachten met een migratieachtergrond gemiddeld meer antecedenten in de vijf jaar voorafgaand aan het peiljaar (1,4 antecedenten) dan personen met een Nederlandse herkomst (0,8 antecedenten). Deze verschillen kunnen enerzijds wijzen op een hogere frequentie van crimineel gedrag binnen bepaalde herkomstgroepen, maar kunnen ook het resultaat zijn van etnische selectiviteit in de opsporing of het aangiftegedrag van burgers. Verdachten met een migratieachtergrond worden vaker verdacht van vermogensmisdrijven (60% tegenover 45% van de verdachten met een Nederlandse herkomst). Verdachten met een Nederlandse herkomst worden daarentegen relatief vaker verdacht van vandalisme (13% tegenover 8% van de verdachten met een migratieachtergrond) en verkeersmisdrijven (7%

tegenover 4% van de verdachten met een migratieachtergrond). Het relatief grote aandeel vermogensmisdrijven onder verdachten met een migratieachtergrond houdt mogelijk verband met de sociaaleconomische positie van deze groep. Het besteedbaar huishoudinkomen ligt bijvoorbeeld lager onder verdachten met een migratieachtergrond: in een indeling van huishoudinkomens in percentielen gebaseerd op alle Nederlandse huishoudens heeft slechts 12% van de verdachten met een migratieachtergrond een huishoudeninkomen in het hoogste percentiel, tegenover 31% van de verdachten met een Nederlandse herkomst. Verder is 89% van de minderjarige verdachten met een migratieachtergrond praktisch geschoold (vmbo of mbo), tegenover 84% van de verdachten met een Nederlandse herkomst. Minderjarige verdachten met een migratieachtergrond wonen minder vaak met beide ouders in de thuissituatie (50%) dan minderjarige verdachten met een Nederlandse herkomst (61%). Verdachten met een migratieachtergrond wonen aanmerkelijk vaker in grote steden (45% versus 18% van de verdachten met een Nederlandse herkomst). De buurten waar verdachten met een migratieachtergrond wonen, hebben gemiddeld een relatief groot aandeel inwoners met een niet-westerse herkomst (28,8%) en een relatief groot aandeel huishoudens met een minimuminkomen (11,9%).

Volwassenen

Tabel 5.2 presenteert de beschrijvende statistieken naar migratieachtergrond voor volwassenen. Volwassen verdachten met een migratieachtergrond vormen binnen onze onderzoekspopulatie een relatief jongere groep: 45% is tussen de 18 en 30 jaar oud, vergeleken met 39% van de verdachten met een Nederlandse herkomst. Het gemiddelde aantal door de politie geregistreerde misdrijven in de peiljaren ligt iets hoger onder verdachten met een migratieachtergrond (1,6 misdrijven per persoon) dan bij personen met een Nederlandse herkomst (1,5 misdrijven). Ook is het gemiddelde aantal antecedenten over de vijf jaar voorafgaand aan het peiljaar hoger onder verdachten met een migratieachtergrond (2,9 antecedenten) vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst (2,1 antecedenten). Net als bij minderjarigen kunnen deze verschillen zowel wijzen op groepsverschillen in de frequentie van crimineel gedrag als op mogelijke etnische selectiviteit in opsporing of aangiftepatronen. Onder verdachten met een migratieachtergrond is het aandeel dat verdacht wordt van een vermogensmisdrijf relatief hoog: 37% tegenover 28% van de verdachten met een Nederlandse herkomst. Verdachten met een Nederlandse herkomst worden juist relatief vaker verdacht van een verkeersmisdrijf (27% versus 22% van de verdachten met een migratieachtergrond). Slechts 10% van de verdachten met een migratieachtergrond heeft een besteedbaar huishoudinkomen in het hoogste kwintiel, vergeleken met 21% van de verdachten met een Nederlandse herkomst. Daarnaast hebben verdachten met een Nederlandse herkomst vaker werk als voornaamste inkomstenbron (42% versus 30% van de verdachten met een migratieachtergrond) en een langer arbeidsverleden (45% versus 32% van de verdachten met een migratieachtergrond). Van de verdachten met een migratieachtergrond is 41% praktisch geschoold, tegenover 34% van de verdachten met een Nederlandse herkomst. Volwassen verdachten met een migratieachtergrond wonen minder vaker samen met een partner en/of kinderen (31% versus 39% van de verdachten met een Nederlandse herkomst). Daarnaast woont deze groep aanmerkelijk vaker in grote steden (44% versus 21% van de verdachten met een Nederlandse herkomst) en in buurten met een gemiddeld hoger aandeel inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond (27,7%). Ook het aandeel huishoudens met een minimuminkomen in de woonbuurt was gemiddeld hoger onder verdachten met een migratieachtergrond (12,1 versus 8,5% voor verdachten met een Nederlandse herkomst).

In de volgende hoofdstukken onderzoeken we aan de hand van statistische modellen hoe bovenstaande verschillen samenhangen met verschillen in de afdoening tussen verdachten met en zonder migratieachtergrond.

Tabel 5.1 Beschrijvende statistieken van door de politie registreerde verdachten, minderjarigen

	Nederlandse herkomst		Migratieachtergrond	
	%/M	sd	%/M	sd
Controlevariabelen				
Leeftijd				
2-15 jaar	33%		34%	
15-18 jaar	67%		66%	
Man	78%		80%	
Delictkenmerken				
Type misdrijf				
Vermogensmisdrijven	45%		60%	
Vandalisme	13%		8%	
Verstoring van publieke orde	12%		12%	
Gezag	1%		2%	
Geweldsmisdrijven	20%		22%	
Seksuele misdrijven	2%		2%	
Verkeersmisdrijven	7%		4%	
Drugsmisdrijven	5%		4%	
(Vuur)wapenmisdrijven	4%		4%	
Overige misdrijven	2%		1%	
Aantal misdrijven	1,5	1,3	1,6	1,5
Aantal antecedenten	0,8	2,2	1,4	2,8
Sociaaleconomische kenmerken				
In opleiding	92%		92%	
Hoogst gevolgde opleidingsniveau				
Vmbo/mbo	84%		89%	
Havo/vwo-onderbouw	5%		4%	
Havo-bovenbouw/hbo	8%		4%	
Vwo-bovenbouw/wo	3%		2%	
Huishoudinkomen				
1e kwintiel	6%		7%	
2e kwintiel	17%		30%	
3e kwintiel	19%		26%	
4e kwintiel	23%		17%	
5e kwintiel	31%		12%	
Onbekend	5%		8%	

	Nederlandse herkomst		Migratieachtergrond	
	%/M	sd	%/M	sd
Niet-Nederlandse nationaliteit			14%	
Ouder(s) in de thuissituatie				
Geen ouders	9%		11%	
Alleenstaande ouder	31%		39%	
Twee ouders	61%		50%	
Omgevingskenmerken				
Hoge stedelijkheid woongemeente	18%		45%	
Inwoners met niet-westerse herkomst (%)	11,4	11,7	28,8	21,6
Huishoudens met een minimum inkomen (%)	7,4	4,6	11,9	6,9
Woonplaats onbekend	1%		1%	
Herkomst				
Migranten			21%	
Kinderen van migranten			79%	
Herkomstgroep				
NL-Turkije			10%	
NL-Marokko			23%	
NL-Suriname			11%	
NL-Caribisch Nederland			6%	
NL-EU			7%	
NL-Anders non-EU			21%	
Turkije			1%	
Marokko			1%	
Suriname			1%	
Caribisch Nederland			2%	
EU			4%	
Anders non-EU			9%	
BuitenNL-NL			2%	
N	25.176		21.344	

Tabel 5.2 Beschrijvende statistieken van door de politie registreerde verdachten, volwassenen

	Nederlandse herkomst		Migratieachtergrond	
	%/M	sd	%/M	sd
Controlevariabelen				
Leeftijd				
18-23 jaar	19%		20%	
23-30 jaar	20%		25%	
30-40 jaar	21%		26%	
40-65 jaar	41%		29%	
Man	80%		82%	
Delictkenmerken				
Type misdrijf				
Vermogensmisdrijven	28%		37%	
Vandalisme	7%		6%	
Verstoring van publieke orde	5%		5%	
Gezag	2%		3%	
Geweldsmisdrijven	26%		29%	
Seksuele misdrijven	2%		2%	
Verkeersmisdrijven	27%		22%	
Drugs misdrijven	9%		11%	
(Vuur)wapenmisdrijven	3%		3%	
Overige misdrijven	2%		1%	
Aantal misdrijven	1,5	1,9	1,6	1,9
Aantal antecedenten	2,1	4,5	2,9	5,3
Sociaaleconomische kenmerken				
Hoogst behaalde opleidingsniveau				
Laag	34%		41%	
Middel	37%		32%	
Hoog	9%		6%	
Onbekend	21%		20%	
Arbeidsmarktpositie				
Werkend	42%		30%	
Ontvanger uitkering	27%		29%	
In opleiding	6%		8%	
Overig zonder inkomen	9%		17%	
Onbekend	16%		17%	
Arbeidsverleden				
Niet werkzaam	40%		52%	
0-6 maanden werkzaam	4%		6%	

	Nederlandse herkomst		Migratieachtergrond	
	%/M	sd	%/M	sd
6-12 maanden werkzaam	11%		11%	
Meer dan een jaar werkzaam	45%		32%	
Huishoudinkomen				
1e kwintiel	25%		30%	
2e kwintiel	16%		18%	
3e kwintiel	15%		15%	
4e kwintiel	16%		12%	
5e kwintiel	21%		10%	
Onbekend	7%		15%	
Gezinssituatie				
Single	61%		69%	
Partner	14%		9%	
Partner en kind(eren)	20%		17%	
Alleenstaande ouder	5%		5%	
Niet-Nederlandse nationaliteit			24%	
Buurtkenmerken				
Hoge stedelijkheid woongemeente	21%		44%	
Inwoners met niet-westerse herkomst (%)	13,2	13,0	27,7	20,5
Huishoudens met een minimum inkomen (%)	8,5	5,2	12,1	6,5
Woonplaats onbekend	4%		9%	
Herkomst				
Migranten			57%	
Kinderen van migranten			43%	
Herkomstgroep				
NL-Turkije			7%	
NL-Marokko			11%	
NL-Suriname			8%	
NL-Caribisch Nederland			2%	
NL-EU			6%	
NL-Anders non-EU			10%	
Turkije			5%	
Marokko			6%	
Suriname			7%	
Caribisch Nederland			7%	
EU			11%	
Anders non-EU			19%	
BuitenNL-NL			2%	
N	161.005		131.474	

6 Resultaten van verdiepende analyses

Hoofdstuk 5 laat zien dat personen met een migratieachtergrond die in de peiljaren voorkwamen in de verdachtenregistratie van de politie vaker werden aangemeld bij het OM, vaker voor de rechter moesten verschijnen en vaker een detentiestraf opgelegd kregen dan personen met een Nederlandse herkomst. De vraag of er in de Nederlandse strafrechtketen sprake is van cumulatieve oververtegenwoordiging onder groepen met een migratieachtergrond kan hiermee bevestigend worden beantwoord voor zowel minderjarigen als volwassenen. Met dit rapport beogen we echter ook te beantwoorden in hoeverre de (cumulatieve) oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de strafrechtketen kan worden verklaard door groepsverschillen in de mate en aard van de verdenkingen en achtergrondkenmerken van de verdachten.

In dit hoofdstuk onderzoeken we daarom of eerder gevonden verschillen naar migratieachtergrond blijven bestaan als we rekening houden met de aard van de geregistreerde misdrijven, het aantal geregistreerde misdrijven en antecedenten en achtergrondkenmerken zoals opleidingsniveau, huishoudinkomen, gezinssituatie en woonomgeving. Hiertoe schatten we steeds drie modellen:

- Een nul-model met daarin alleen de controlevariabelen peiljaar, leeftijd en geslacht.
- Een model waarin we naast bovenstaande controlevariabelen ook corrigeren voor de aard van de geregistreerde delicten.
- Een volledig model waarin we informatie toevoegen over het aantal geregistreerde delicten, antecedenten en achtergrondkenmerken van de verdachte.

Om groepen gemakkelijker met elkaar te vergelijken rapporteren we de bevindingen als het verschil in procentpunten ten opzichte van verdachten met een Nederlandse herkomst op basis van de berekende marginale effecten. We voeren de analyses apart uit voor minderjarige en volwassen verdachten.

6.1 Minderjarige verdachten

In onderstaande figuren presenteren we de resultaten van de logistische regressiemodellen voor minderjarige verdachten per afdoeningsstap op basis van de berekende marginale effecten (zie Box 6.1 voor een leeswijzer bij de figuren). Achterliggende cijfers bij de figuren zijn opgenomen in Tabel B5.1 in Bijlage 5.

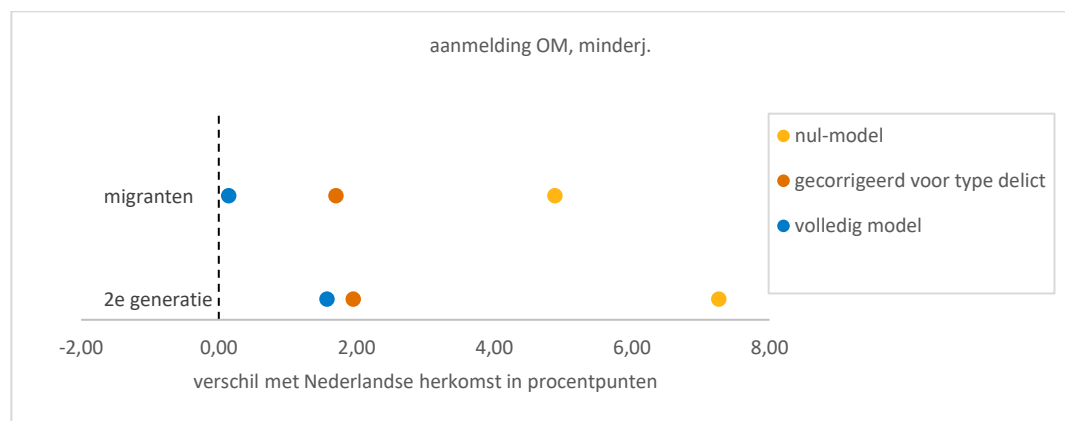
6.1.1 Resultaten naar migratieachtergrond

Aanmelding bij het OM

De eerste stap van de strafrechtketen die we onderzoeken betreft de beslissing om verdachten vanuit de registratiebestanden van de politie aan te melden bij het OM (zie Figuur 6.1). Minderjarige verdachten met een migratieachtergrond worden na registratie door de politie vaker aangemeld bij het OM vergeleken met verdachten zonder migratieachtergrond: 50,6% van de migranten en 52,2% van de verdachten met een tweede generatie-migratieachtergrond worden aangemeld bij het OM tegenover 45,0% van de verdachten met een Nederlandse herkomst. In een statistisch model met naast de controlevariabelen peiljaar, leeftijd en geslacht alleen informatie

over de aard van de geregistreerde misdrijven is de geschatte kans op aanmelding onder migranten 1,7 procentpunt hoger vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst en onder de tweede generatie 2 procentpunt hoger. In het volledige model, waarin ook rekening wordt gehouden met het aantal geregistreerde misdrijven, antecedenten en achtergrondkenmerken van de verdachten, zien we dat migranten ongeveer even vaak worden aangemeld bij het OM als personen met een Nederlandse herkomst. Voor de tweede generatie kan het oorspronkelijk waargenomen verschil echter niet geheel worden verklaard. In het volledige model is de geschatte kans op aanmelding bij het OM voor de tweede generatie nog 1,6 procentpunt hoger vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst.

Figuur 6.1 Resultaten van drie regressiemodellen voor aanmelding bij het OM, minderjarigen

Box 6.1 Leeswijzer Figuur 6.1 t/m 6.12

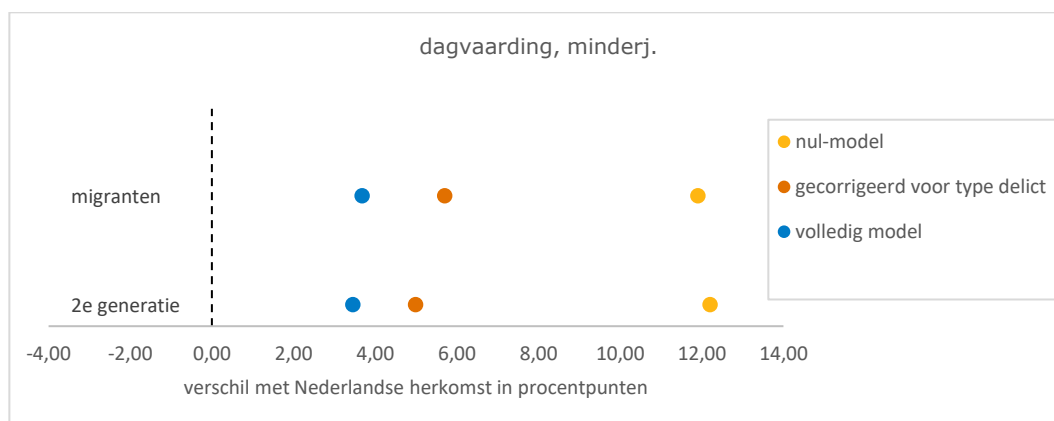
De figuren 6.1 tot en met 6.12 presenteren per afdoeningsstap de resultaten van drie logistische regressiemodellen: een nul-model, een model gecorrigeerd voor type delict en volledig model. De bevindingen zijn uitgedrukt als het verschil in geschatte kans op een bepaalde uitkomst vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst, uitgedrukt in procentpunten. In Figuur 6.1 zien we bijvoorbeeld dat in het nul-model, waarin we enkel corrigeren voor de controlevariabelen peiljaar, leeftijd en geslacht, de geschatte kans voor migranten om vanuit de politieregistratie te worden aangemeld bij het OM 4,9 procentpunt hoger is vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst. In het model waarin we daarnaast corrigeren voor het type delict bedraagt het verschil in geschatte kans nog 1,7 procentpunt. In het volledige model, waarin we ook rekening houden met het aantal misdrijven, antecedenten en diverse achtergrondkenmerken van de verdachten, zien we niet langer een verschil in kans op aanmelding bij het OM tussen migranten en verdachten met een Nederlandse herkomst. Voor de tweede generatie zien we daarentegen ook in het volledige model nog een verschil in geschatte kans van 1,6 procentpunt.

Dagvaarding

De volgende stap betreft de kans dat verdachten die zijn aangemeld bij het OM worden gedagvaard (zie Figuur 6.2). Van de minderjarige verdachten met een Nederlandse herkomst wordt 38,4% van de verdachten na aanmelding bij het OM voor de rechter gedaagd; onder verdachten met een eerste of tweede generatie-

migratieachtergrond geldt dit voor respectievelijk 50,3% en 50,6% van de verdachten. De statistische modellen kunnen deze verhoogde kans van ongeveer 12 procentpunt niet volledig verklaren. In een model dat naast de controlevariabelen voor peiljaar, leeftijd en geslacht alleen rekening houdt met de aard van de geregistreeerde misdrijven is de geschatte kans op dagvaarding 5,7 procentpunt hoger voor migranten en 5 procentpunt hoger voor verdachten met een tweede generatie-migratieachtergrond vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst. In het volledige model bedraagt het verschil in de geschatte kans op dagvaarding 3,7 procentpunt voor migranten en 3,5 procentpunt voor de tweede generatie. De bevindingen suggereren dat zowel migranten als de tweede generatie vaker voor de rechter moeten komen dan personen met een Nederlandse herkomst met vergelijkbare delicten, antecedenten en achtergrondkenmerken.

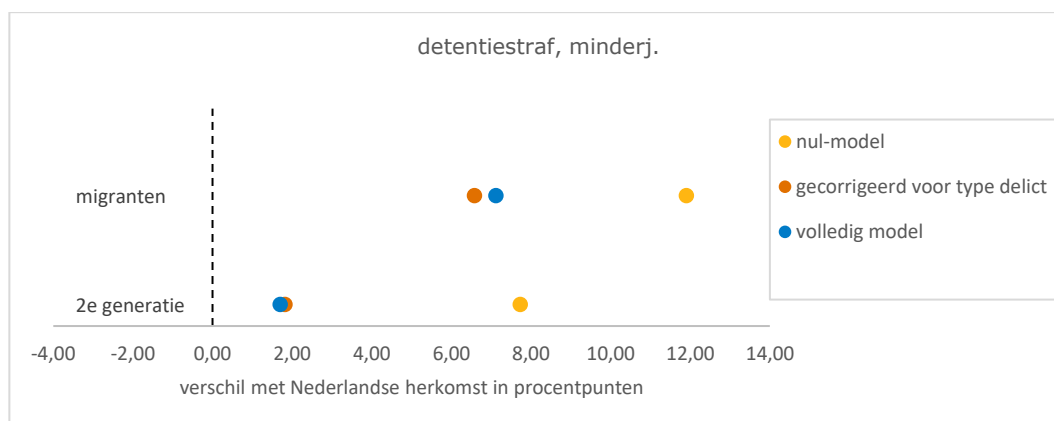
Figuur 6.2 Resultaten van drie regressiemodellen voor dagvaarding, minderjarigen

Detentiestraf

In de derde stap kijken we naar het besluit van de rechter om een detentiestraf op te leggen (zie Figuur 6.3). Minderjarige verdachten met een migratieachtergrond krijgen, eenmaal voor de rechter verschenen, vaker een detentiestraf opgelegd dan verdachten met een Nederlandse herkomst: 28,1% van de migranten en 23,8% van de verdachten met een tweede generatie-migratieachtergrond, tegenover 15,8% van de verdachten met een Nederlandse herkomst. De oorspronkelijk waargenomen verschillen naar migratieachtergrond kunnen deels, maar niet volledig worden verklaard door bepaalde overige kenmerken die in die modellen zijn opgenomen. In een model met alleen informatie over de aard van de geregistreeerde misdrijven en controlevariabelen voor peiljaar, leeftijd en geslacht is de geschatte kans op een detentiestraf voor migranten 6,6 procentpunt hoger dan voor verdachten met een Nederlandse herkomst, en voor verdachten met een tweede generatie-migratieachtergrond 1,8 procentpunt. In het volledige model is het verschil met verdachten met een Nederlandse herkomst voor migranten 7,1 procentpunt en voor de tweede generatie 1,7 procentpunt. Met andere woorden: de verhoogde kans op een detentiestraf onder verdachten met een migratieachtergrond is niet compleet te herleiden op groepsverschillen in de aard van de geregistreeerde misdrijven, het aantal misdrijven en antecedenten en achtergrondkenmerken van de verdachten.

Figuur 6.3 Resultaten van drie regressiemodellen voor detentiestraf, minderjarigen

6.1.2 Invloed van overige kenmerken

Naast herkomst identificeren de statistische modellen verschillende kenmerken die samenhangen met de kans op een bepaalde afdoeningswijze (zie Tabel B5.2 in Bijlage 5 voor de *odds ratios*). Onder minderjarige verdachten neemt de kans om door te stromen in de strafrechtketen toe met het aantal door de politie geregistreerde misdrijven in het peiljaar en in mindere mate met het aantal antecedenten uit eerdere jaren. Ook de aard van de geregistreerde misdrijven hangt samen met bepaalde afdoeningsuitkomsten. Daarnaast zien we dat sommige achtergrondkenmerken samenhangen met de kans dat een verdachte doorstroomt in de strafrechtketen. Jongens worden vaker aangemeld bij het OM, gedagvaard en krijgen vaker een detentiestraf dan meisjes. Verdachten die theoretisch geschoold zijn (bovenbouw vwo, hbo, universiteit) worden minder vaak aangemeld bij het OM en gedagvaard dan praktisch geschoolden, evenals verdachten met (één of beide) ouders in de thuissituatie en verdachten met een hoger huishoudinkomen. In de beschrijvende statistieken zagen we eerder dat verdachten met een migratieachtergrond vaker in grote steden en in buurten met meer niet-westerse migranten wonen. Op basis van de regressieanalyse lijken deze kenmerken de verhoogde kans op aanmelding bij het OM voor groepen met een migratieachtergrond *niet* te verklaren. Wanneer andere factoren constant worden gehouden, waaronder de herkomst en sociaaleconomische positie van verdachten en aard van het delict, blijkt het wonen in een stad namelijk juist samen te hangen met een wat *lagere* kans op aanmelding bij het OM. Wel worden *binnen een en dezelfde gemeente* verdachten uit armere buurten in de regel wat vaker aangemeld bij het OM. Ook zien dat binnen een gemeente de verdachten uit buurten met een hoger aandeel niet-westerse inwoners in de regel wat vaker worden *gedagvaard* dan verdachten met een lager percentage niet-Westerse migranten. Met name in die stap van de strafrechtketen spelen verschillen in woonbuurten in etnische compositie dus mogelijk een rol bij het verklaren van verschillen naar migratieachtergrond. Interessant is verder dat we in modellen voor de kans op een detentiestraf nagenoeg geen significante resultaten zien voor achtergrondkenmerken van de verdachten. Voor minderjarigen lijken achtergrondkenmerken met betrekking tot sociaaleconomische status en woonomgeving dus met name een rol te spelen in de besluitvorming voorafgaand aan berechting.

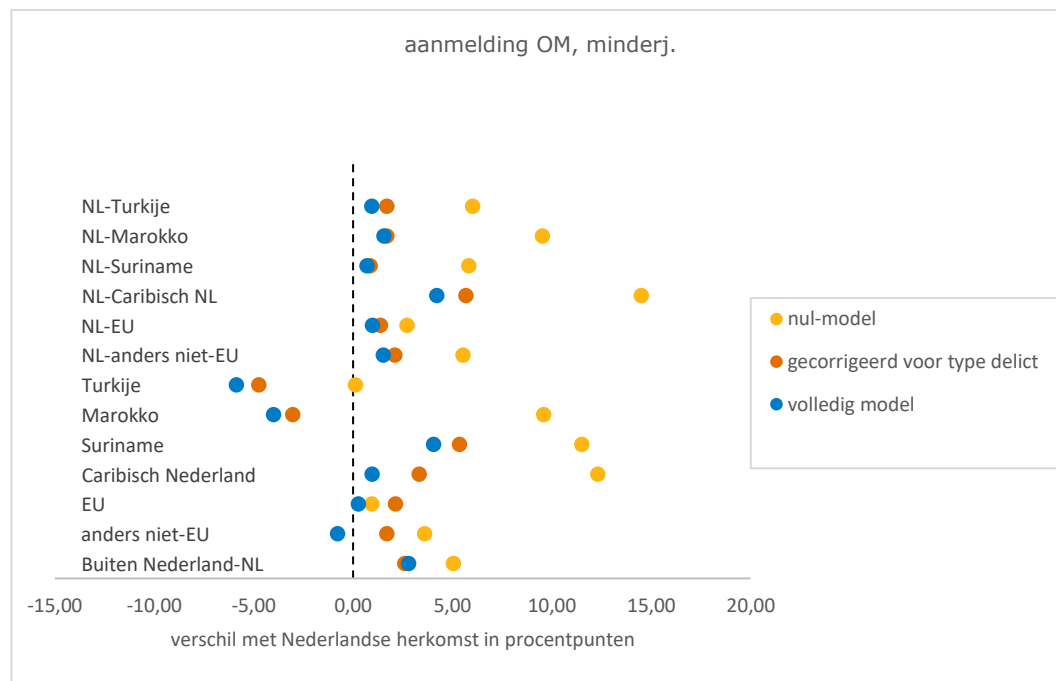
6.1.3 Resultaten naar herkomstgroep

Om meer zicht te krijgen op mogelijke verschillen naar herkomst hebben we de hierboven beschreven analyses nogmaals uitgevoerd, nu uitsplitsend naar 14 herkomstgroepen. De volledige modelresultaten uitgedrukt in *odds ratios* zijn opgenomen in Tabel B5.3 in Bijlage 5B.53.

Aanmelding bij het OM

Wanneer we controleren voor de aard van de geregistreeerde misdrijven en controlevariabelen peiljaar, leeftijd en geslacht is de geschatte kans om vanuit de politieregistratie te worden aangemeld bij het OM voor de meeste groepen hoger vergeleken met die van personen met een Nederlandse herkomst (zie Figuur 6.4). Voor Turkse en Marokkaanse migranten is de geschatte kans op aanmelding bij het OM echter juist lager. In het volledige model, waarin we ook rekening houden met het aantal geregistreeerde misdrijven, antecedenten en achtergrondkenmerken van de verdachten, verschilt de geschatte kans op aanmelding bij het OM voor de meeste herkomstgroepen niet significant met die van verdachten met een Nederlandse herkomst. Uitzonderingen zijn de tweede generatie met een Caribisch-Nederlandse, Marokkaanse en overig niet-Europese herkomst; zij hebben ook gecontroleerd voor deze kenmerken een hogere geschatte kans om aangemeld te worden bij het OM. Voor de Caribisch Nederlandse tweede generatie is het verschil 4,2 procentpunt.

Figuur 6.4 Resultaten van drie regressiemodellen voor aanmelding OM, naar herkomstgroep^a, minderjarigen

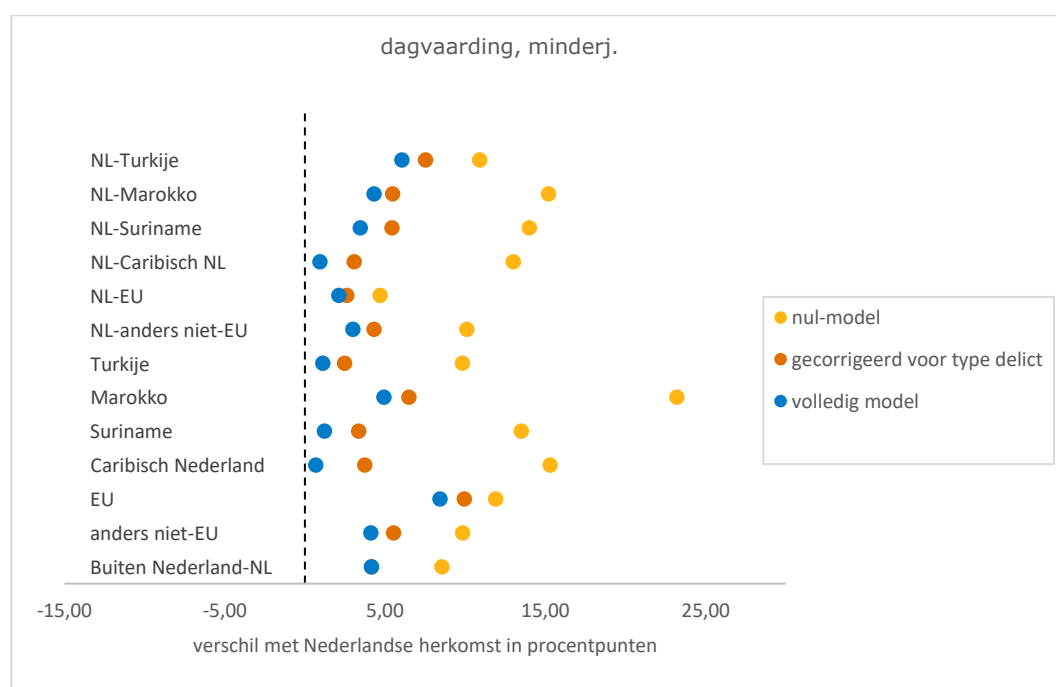
^a Herkomst van de tweede generatie genoteerd als NL-herkomstland ouder.

Dagvaarding

In de volgende stap kijken we naar de kans dat een verdachte na aanmelding bij het OM voor de rechter moet verschijnen (zie Figuur 6.5). In het model waarin we alleen corrigeren voor de aard van de geregistreeerde misdrijven en de controlevariabelen

peiljaar, leeftijd en geslacht is de geschatte kans op dagvaarding voor alle groepen hoger vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst. Ook in het volledige model is de geschatte kans voor alle herkomstgroepen hoger vergeleken met personen met een Nederlandse herkomst, al zijn de resultaten niet voor alle groepen statistisch significant. De geschatte kans is het hoogst voor Europese migranten en de tweede generatie met een Turkse of Marokkaanse herkomst. Voor Europese migranten is het verschil in geschatte kans op dagvaarding 8,4 procentpunt.

Figuur 6.5 Resultaten van drie regressiemodellen voor dagvaarding, naar herkomstgroep^a, minderjarigen

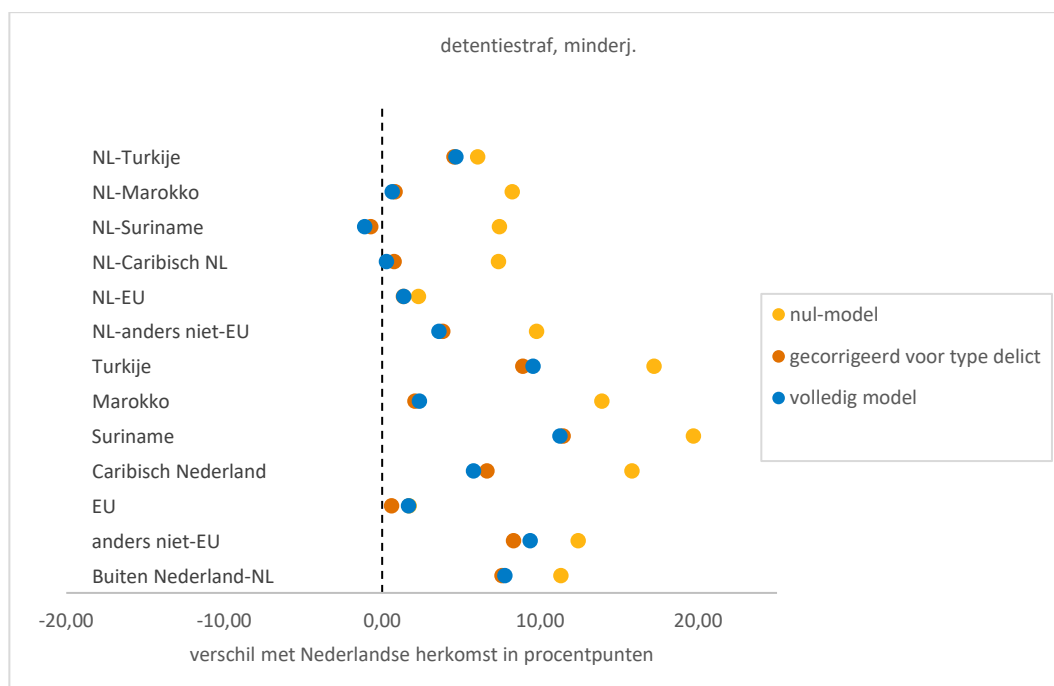

a Herkomst van de tweede generatie genoteerd als NL-herkomstland ouder

Detentiestraf

In de laatste stap onderzoeken we de kans dat de rechter een detentiestraf oplegt. Voor de meeste herkomstgroepen is de geschatte kans op een detentiestraf na controle voor de aard van de geregistreerde delicten en controlevariabelen hoger dan voor personen met een Nederlandse herkomst (zie Figuur 6.6). Ook in het volledige model is de geschatte kans op een detentiestraf voor de meeste herkomstgroepen hoger vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst, al zijn de resultaten niet voor alle groepen statistisch significant. De geschatte kans op een detentiestraf is het hoogst onder Surinaamse migranten; het verschil met verdachten met een Nederlandse herkomst bedraagt 11,4 procentpunt. Onder de Surinaamse tweede generatie is de geschatte kans op een detentiestraf juist een procentpunt lager dan onder verdachten met een Nederlandse herkomst.

Figuur 6.6 Resultaten van drie regressiemodellen voor detentiestraf, naar herkomstgroep^a, minderjarigen

a Herkomst van de tweede generatie genoteerd als NL-herkomstland ouder.

6.2 Volwassen verdachten

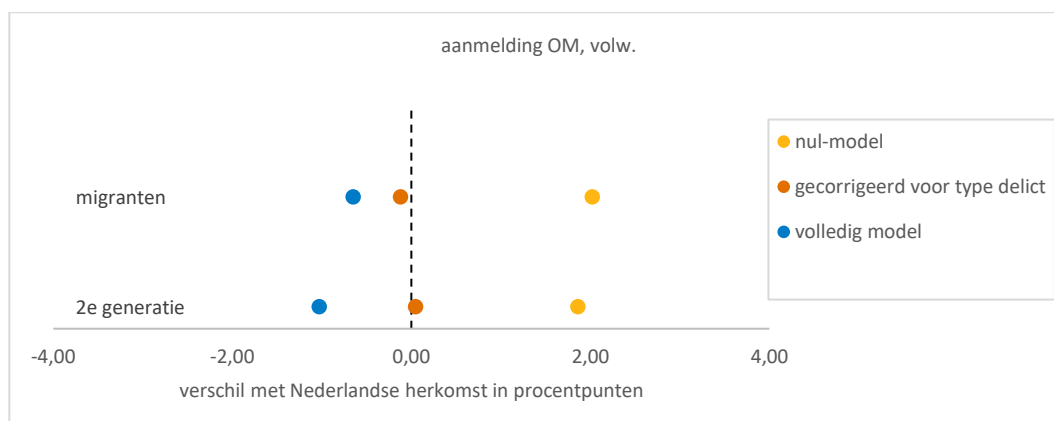
Hieronder presenteren we de resultaten van de logistische regressiemodellen voor volwassen verdachten per afdoeningsstap op basis van de berekende marginale effecten.

6.2.1 Resultaten naar migratieachtergrond

Aanmelding bij het OM

De eerste stap van de strafrechtketen die we onderzoeken betreft de beslissing om een verdachte vanuit de registratiebestanden van de politie aan te melden bij het OM (zie Figuur 6.7). Volwassen verdachten met een migratieachtergrond worden na registratie door de politie iets vaker aangemeld bij het OM dan verdachten zonder migratieachtergrond: 68,9% van de migranten en 69,7% van de tweede generatie tegenover 66,7% van de verdachten met een Nederlandse herkomst. In een statistisch model waarin we alleen rekeninghouden met de aard van de geregistreerde misdrijven en de controlevariabelen peiljaar, leeftijd en geslacht zien we dat de oorspronkelijk waargenomen verschillen naar migratieachtergrond volledig kunnen worden verklaard. In een model waarin we ook corrigeren voor het aantal misdrijven en antecedenten en achtergrondkenmerken van de verdachten is de geschatte kans op aanmelding bij het OM zelfs iets (afgerond 1 procentpunt) lager voor verdachten met een migratieachtergrond vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst.

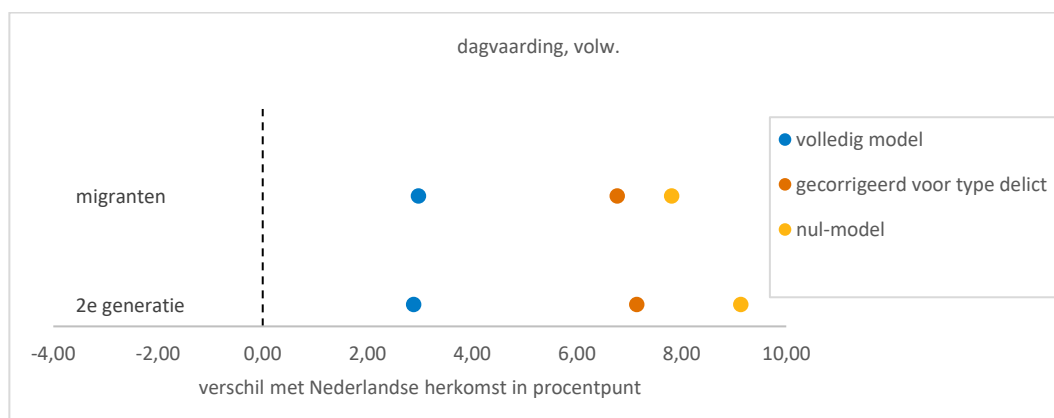
Figuur 6.7 Resultaten van drie regressiemodellen voor aanmelding OM, volwassenen

Dagvaarding

In de volgende stap van de keten wordt bepaald of verdachten die zijn aangemeld bij het OM al dan niet moeten voorkomen voor de rechter (zie Figuur 6.8). Van de volwassen verdachten zonder migratieachtergrond die voorkomen in de caseload van het OM wordt 49,0% voor de rechter gedaagd; voor migranten is dit 57,6% en voor de tweede generatie 58,7%. De statistische modellen kunnen het waargenomen verschil van ongeveer 10 procentpunt niet volledig verklaren. In het model met alleen informatie over de aard van de geregistreerde misdrijven en controlevariabelen is het verschil in geschatte kans op dagvaarding onder migranten 6,8 procentpunt hoger en onder de tweede generatie 7,1 procentpunt hoger vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst. In het volledige model met daarin ook informatie over het aantal geregistreerde misdrijven en antecedenten en achtergrondkenmerken van de verdachten bedraagt het verschil in geschatte kans 3 procentpunt voor migranten en 2,9 procentpunt voor de tweede generatie. De verhoogde kans om voor de rechter te moeten komen onder verdachten met een migratieachtergrond is dus deels, maar niet compleet terug te voeren op verschillen in de mate en aard van de voorliggende feiten, antecedenten of verschillen in sociaaleconomische status en woonomstandigheden.

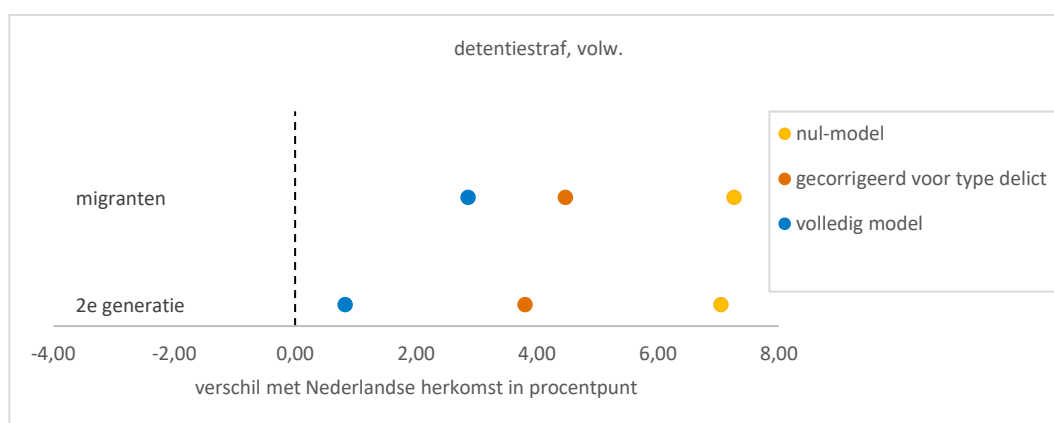
Figuur 6.8 Resultaten van drie regressiemodellen voor dagvaarding, volwassenen

Detentie

Tot slot kijken we naar de beslissing van de rechter om een detentiestraf op te leggen (zie Figuur 6.9). Van de volwassen verdachten met een Nederlandse herkomst die voor de rechter moeten verschijnen krijgt 34,9% een detentiestraf opgelegd; voor migranten geldt dit voor 42,8% en voor de tweede generatie voor 41,2% van de verdachten. In een statistisch model dat naast de controlevariabelen peiljaar, leeftijd en geslacht alleen rekening houdt met de aard van de geregistreerde misdrijven is de geschatte kans op een detentiestraf onder migranten 4,5 procentpunt hoger en onder de tweede generatie 3,8 procentpunt hoger dan onder verdachten zonder migratieachtergrond. In het volledige model met daarnaast ook informatie over het aantal geregistreerde misdrijven, antecedenten en achtergrondkenmerken is de geschatte kans 2,9 procentpunt hoger voor migranten en 0,8 procentpunt hoger voor de tweede generatie.

Figuur 6.9 Resultaten van drie regressiemodellen voor detentiestraf, volwassenen

6.2.2 Invloed van overige kenmerken

Ook onder volwassen verdachten wijzen de analyses op kenmerken die samenhangen met de kans op verschillende afdoeningsuitkomsten (zie Tabel B5.4 in Bijlage 5 voor de *odds ratios*). De kans om door te stromen in de strafrechtketen hangt sterk samen met het aantal door de politie geregistreerde misdrijven in het peiljaar en in mindere mate met het aantal antecedenten. De kans op vervolging en een detentiestraf verschilt daarnaast tussen typen delicten: sommige delicten worden vaker vervolgd en bestraft met detentie dan andere. Naast deze juridische kenmerken wijzen de analyses ook samenhang tussen afdoeningsuitkomsten en een aantal achtergrondkenmerken. Mannen en verdachten van wie de woonplaats onbekend is stromen vaker door in de strafrechtketen, terwijl hoger opgeleiden, studenten en langdurig werkenden en verdachten met een hoger huishoudinkomen minder vaak doorstromen. Verdachten met een partner en/of kind worden minder vaak aangemeld bij het OM en gedagvaard. Ook in grote steden worden verdachten minder vaak aangemeld bij het OM en gedagvaard.²² Verdachten uit armere buurten worden daarentegen vaker aangemeld bij het OM en krijgen vaker een detentiestraf. Verdachten uit buurten met veel niet-westerse migranten worden minder vaak aangemeld bij het OM, maar zij verschijnen

²² Deze resultaten wijken af van bevindingen uit eerder onderzoek over de politieke fase, waarin juist werd gevonden dat verdachten in grote steden eerder in beeld zijn bij politie, wellicht doordat incidenten in grote steden vaker formeel worden afgedaan. Mogelijk wijzen onze bevindingen erop dat verderop in de keten capaciteitsproblemen een rol spelen.

wel vaker voor de rechter. Tot slot worden verdachten zonder Nederlandse nationaliteit vaker gedagvaard en krijgen zij vaker een detentiestraf.

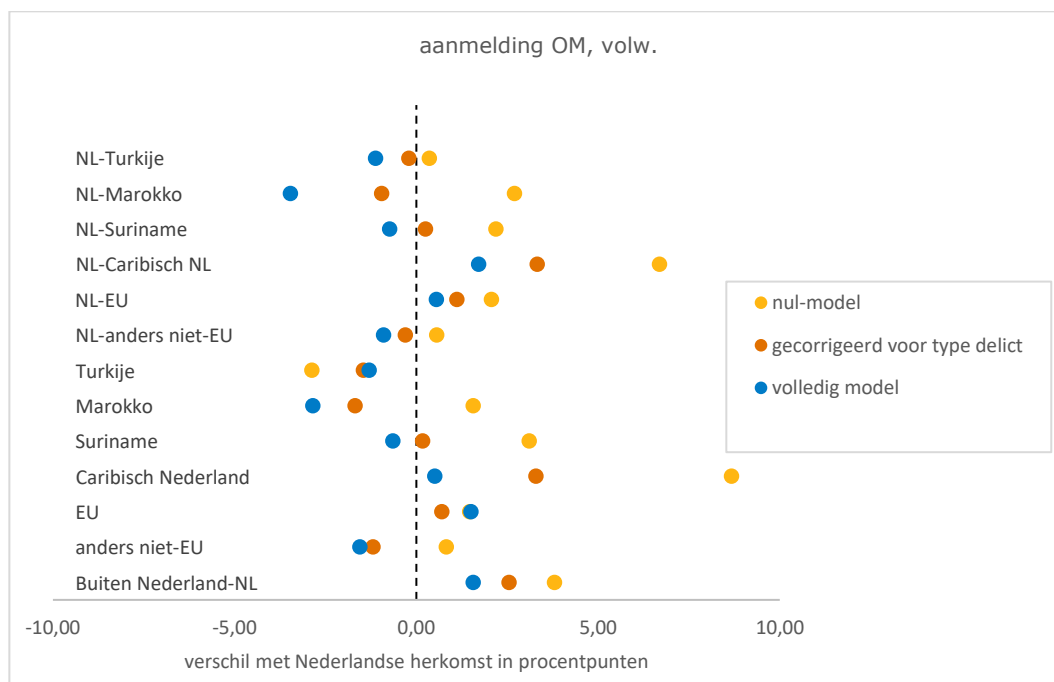
6.2.3 Resultaten naar herkomst

Ook voor volwassen verdachten hebben we de hierboven beschreven analyses nogmaals uitgevoerd waarbij we uitsplitsen naar 14 herkomstgroepen (zie Tabel B5.5 in Bijlage 5 voor de *odds ratios*).

Aanmelding bij het OM

Wanneer we controleren voor de aard van de geregistreerde misdrijven en controlevariabelen peiljaar, leeftijd en geslacht hebben vrijwel alle herkomstgroepen een vergelijkbare of zelfs lagere kans om vanuit de verdachtenregistratie van de politie te worden aangemeld bij het OM vergeleken personen met een Nederlandse herkomst (zie Figuur 6.10). Uitzonderingen zijn migranten met een Caribisch-Nederlandse herkomst en hun kinderen en migranten met Nederlandse ouders; zij hebben ook gecontroleerd voor deze kenmerken een hogere geschatte kans om aangemeld te worden bij het OM. In het volledige model, waarin we ook informatie meenemen over het aantal misdrijven, antecedenten en achtergrondkenmerken van de verdachten, verschillen alleen Europese migranten (met 1,5 procentpunt) en de Caribisch-Nederlandse tweede generatie (met 1,7 procentpunt) significant van verdachten met een Nederlandse herkomst.

Figuur 6.10 Resultaten van drie regressiemodellen voor aanmelding OM, naar herkomstgroep^a, volwassenen

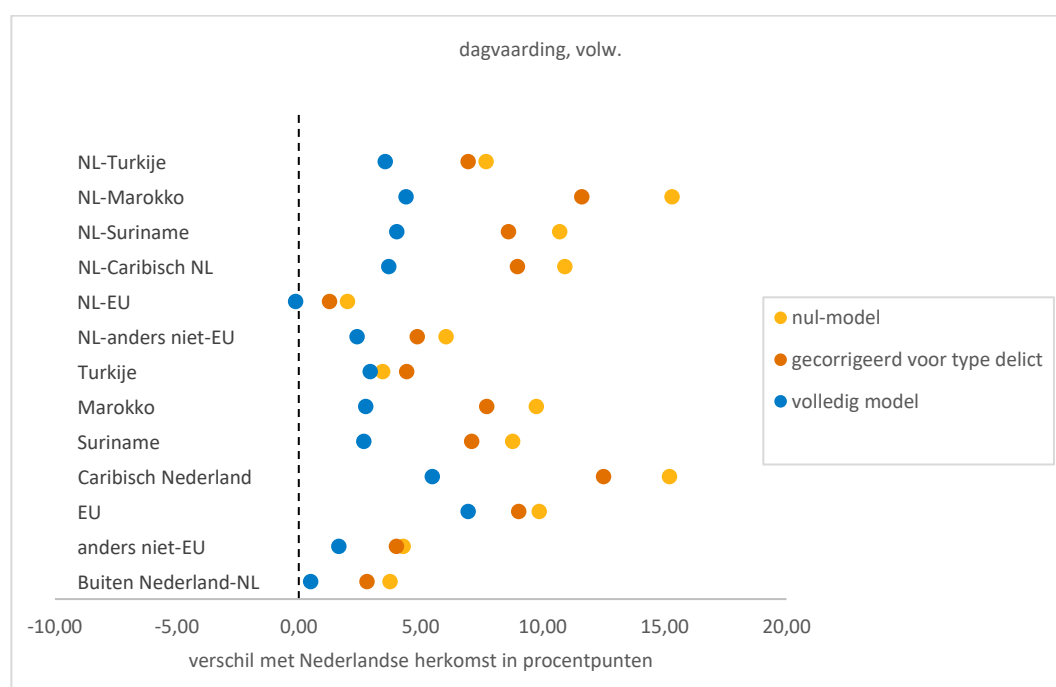
^a Herkomst van de tweede generatie genoteerd als NL-herkomstland ouder

Dagvaarding

In de volgende stap kijken we naar de kans dat een verdachte na aanmelding bij het OM voor de rechter moet verschijnen (zie Figuur 6.11). Met uitzondering van kinderen

van Europese migranten is zowel in het minder strenge als in het volledige model de geschatte kans voor alle herkomstgroepen hoger vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst. De geschatte kans is het hoogst voor Europese migranten, Caribisch-Nederlandse migranten en kinderen van Marokkaanse migranten. In het volledige model is het verschil in geschatte kans voor Europese migranten 6,9 procentpunt.

Figuur 6.11 Resultaten van drie regressiemodellen voor dagvaarding, naar herkomstgroep^a, volwassenen

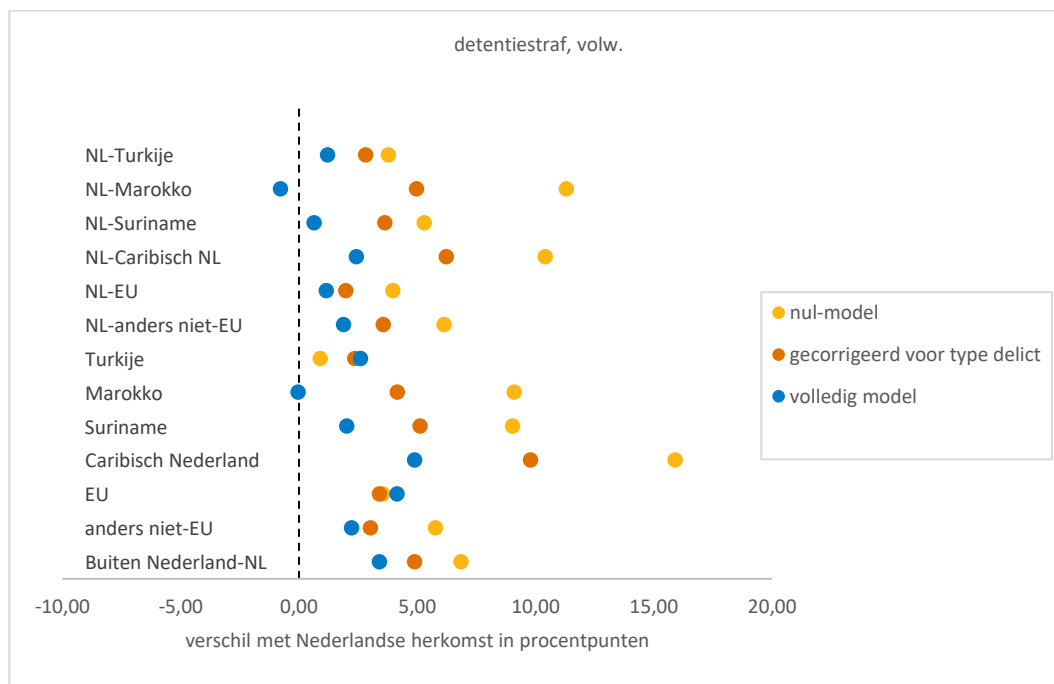

a Herkomst van de tweede generatie genoteerd als NL-herkomstland ouder

Detentiestraf

In de laatste stap bekijken we de kans dat de rechter een detentiestraf oplegt. Voor alle herkomstgroepen is de kans op een detentiestraf na controle voor de aard van het geregistreerde misdrijf en de controlevariabelen peiljaar, leeftijd en geslacht hoger dan voor personen met een Nederlandse herkomst (zie Figuur 6.12). In het volledige model, met daarin ook informatie over het aantal geregistreerde misdrijven, antecedenten en achtergrondkenmerken verschilt de kans op een detentiestraf niet voor alle groepen significant met die van verdachten met een Nederlandse herkomst. De geschatte kans op een detentiestraf is het hoogst onder Caribisch Nederlandse en Turkse migranten. Voor Caribisch Nederlandse migranten vertaalt dit zich in een verschil in geschatte kans met personen met een Nederlandse herkomst van 4,9 procentpunt. Onder Marokkaanse migranten en hun kinderen zien we juist kleinere, niet significante verschillen met personen met een Nederlandse herkomst.

Figuur 6.12 Resultaten van drie regressiemodellen voor detentiestraf, naar herkomstgroep^a, volwassenen

a Herkomst van de tweede generatie genoteerd als NL-herkomstland ouder

6.3 Indicatie van cumulatieve effecten over de strafrechtsketen

In bovenstaande analyses onderzochten we per stap in de strafrechtsketen verschillen in de kans op relevante afdoeningsuitkomsten. Vanwege de padafhankelijkheid in de strafrechtsketen, kunnen besluiten eerder in de keten echter doorwerken in de uiteindelijke kansen op latere uitkomsten. Immers, als een verdachte nooit wordt gedagvaard, zal de rechter ook nooit detentie kunnen opleggen. Tabellen B5.6 en B5.7 in Bijlage 5 tonen de voorspelde kans op aanmelding bij het OM, dagvaarding en een detentiestraf op basis van zowel het model gecorrigeerd voor type delict als het volledige model. Als we op basis van deze uitkomsten de kans op een detentiestraf benaderen als het product van de voorspelde kansen op de tussenliggende afdoeningsuitkomsten, valt voor minderjarigen de geschatte kans op detentie over de gehele keten 50% (volledig model) tot 58% (model gecorrigeerd voor type delict) hoger uit onder migranten dan onder vergelijkbare verdachten met een Nederlandse herkomst. Voor minderjarige verdachten met een tweede generatie migratieachtergrond is dat 22% tot 28%. Onder volwassen verdachten valt de kans op een vrijheidsstraf onder migranten tussen de 13% (volledig model) en de 28% (gecorrigeerd voor type delict) hoger uit dan onder vergelijkbare verdachten met een Nederlandse herkomst. Voor volwassen verdachten met een tweedegeneratie-migratieachtergrond is dat tussen 6% en de 27%. Naast deze meer simplistische methode om cumulatieve effecten over de keten te berekenen, biedt de methode van Buis (2017) voor toekomstig onderzoek aanknopingspunten voor berekeningen waarbij het totale effect een gewogen som is van de afzonderlijke marginale effecten per afdoeningsstap. Hierbij wordt elk effect aangepast op basis van de kans om de betreffende fase te bereiken.

6.4 Decompositieanalyse

Bovenstaande resultaten laten zien dat voor zowel minderjarigen als volwassenen de kans op aanmelding bij het OM na controle voor de mate en aard van de verdenkingen en antecedenten, sociaaleconomische positie en omgevingskenmerken ongeveer even groot of zelfs lager is voor verdachten met een migratieachtergrond vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst. Voor de kans op dagvaarding en veroordeling tot een detentiestraf blijven ook in de gecontroleerde kans verschillen naar herkomst bestaan, waarbij de kans op een detentiestraf hoger is voor verdachten met een migratieachtergrond. Verder zagen we dat de kans op aanmelding bij het OM, dagvaarding en/of veroordeling tot een detentiestraf groter is voor verdachten met een lager opleidingsniveau, verdachten met een lager huishoudinkomen, verdachten die nog in opleiding of werkzaam zijn en met een langer arbeidsverleden en verdachten zonder ouders (voor minderjarigen) of partner en kinderen (voor volwassenen) in de thuissituatie. Omgevingskenmerken lijken ook een rol te spelen, maar de resultaten hiervan zijn minder eenduidig.

Uit het beschrijvende deel van dit onderzoek kan worden geconcludeerd dat groepen met een migratieachtergrond een overwegend ongunstigere sociaaleconomische positie innemen en vaker woonachtig zijn in grote steden, armere buurten en buurten met een hoger percentage inwoners met een niet-westerse herkomst. Onbekend is welke bijdrage sociaaleconomische, gezins- en omgevingskenmerken hebben in de verlaging van verschillen naar migratieachtergrond in de kans op vervolging en veroordeling nadat voor deze kenmerken is gecontroleerd. Om hier verder zicht op te krijgen, maken we gebruik van een decompositieanalyse. In de resultaten wordt het waargenomen verschil tussen twee groepen in het aandeel met een bepaalde uitkomst (bijvoorbeeld een detentiestraf) onderverdeeld in categorieën waarvoor in de regressieanalyses is gecorrigeerd, zodat inzichtelijk wordt welk deel van het verschil kan worden toegeschreven aan groepsverschillen in de aard van de geregistreerde misdrijven, het aantal geregistreerde misdrijven en antecedenten of bepaalde achtergrondkenmerken.²³ Hierbij is ook het onverklaarde verschil als categorie opgenomen.

6.4.1 Resultaten voor minderjarige verdachten

Figuur 6.13 presenteert de resultaten van de decompositieanalyse voor minderjarige verdachten.²⁴ In Box 6.1 lichten we met een voorbeeld toe hoe deze figuur kan worden afgelezen. Onder minderjarige migranten kan 5,6 procentpunt van het oorspronkelijke verschil van 12,2 procentpunt in kans op een **detentiestraf** worden verklaard door verschillen in kenmerken die in het model zijn opgenomen, met name door verschillen in de mate en aard van de geregistreerde verdenkingen en antecedenten. Voor deze groep is het onverklaarde verschil in de kans op een detentiestraf met 6,7 procentpunt aanzienlijk. Met andere woorden: van het verschil van 12,2 procentpunt tussen minderjarige migranten en personen met een Nederlandse herkomst 6,7 procentpunt niet worden verklaard door de kenmerken die in het model zijn opgenomen. Voor de tweede generatie kan 6,5 procentpunt van het verschil van 8 procentpunt in de kans op een detentiestraf worden verklaard, ook hier met name door verschillen in de mate

²³ In de decompositie-analyse worden migranten en verdachten met een tweede generatie-achtergrond steeds vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst. Omdat er binnen deze laatste groep geen variatie is op het kenmerk nationaliteit, kon dit kenmerk in de decompositie-analyse niet worden meegenomen.

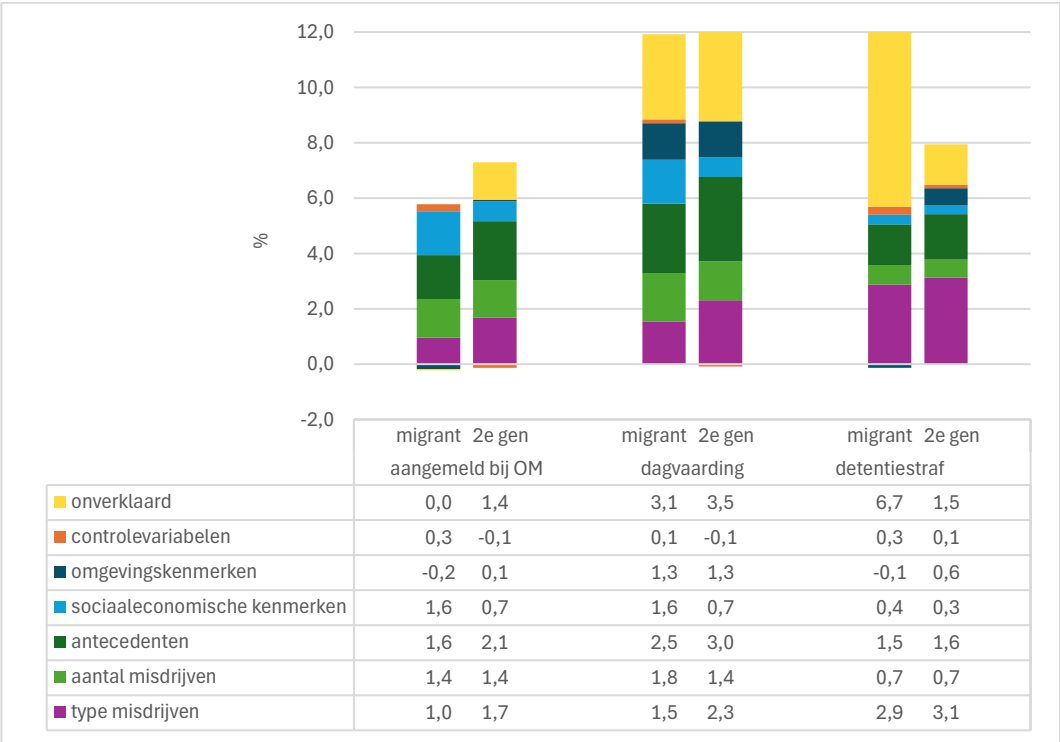
²⁴ Onderliggende cijfers zijn opgenomen in Tabel B5.8 in Bijlage 5.

en aard van de geregistreeerde verdenkingen en antecedenten. Voor deze groep blijft 1,5 procentpunt van het verschil in kans op een detentiestraf onverklaard.

Voor de kans op **dagvaarding** verklaren de mate en aard van verdenkingen, antecedenten, sociaaleconomische positie en omgevingskenmerken onder minderjarige migranten 8,9 procentpunt van het verschil van 11,9 procentpunt, en onder de tweede generatie 8,7 procentpunt van het verschil van 12,2 procentpunt. Voor deze afdoeningstap zien we een sterkere samenhang met omgevingskenmerken van verdachten vergeleken met de andere afdoeningsstappen. Voor beide groepen verklaren omgevingskenmerken 1,3 procentpunt van het verschil met personen met een Nederlandse herkomst.

Onder minderjarige migranten kan het verschil in kans op **aanmelding bij het OM** volledig worden verklaard door verschillen in de mate en aard van de geregistreeerde verdenkingen en antecedenten en sociaaleconomische positie. Onder de tweede generatie blijft 1,4 procentpunt van het verschil van 5,8 procentpunt onverklaard.

Figuur 6.13 Bijdrage kenmerken verschil in kans op afdoeningswijzen, naar herkomst, minderjarigen

Box 6.1 Leesvoorbeeld bij Figuur 6.13

Voor de eerste afdoeningsstap, aanmelding bij het OM, zagen we eerder dat onder migranten ongeveer 50,6% na registratie door de politie wordt aangemeld bij het OM; onder minderjarige verdachten met een Nederlandse herkomst is dat ongeveer 45,0%. Het verschil in kans op aanmelding bij het OM bedraagt dus 5,6 procentpunt. Zoals al naar voren kwam uit de logistische regressieanalyses in paragraaf 6.1, kan het waargenomen verschil tussen migranten en personen met een Nederlandse herkomst in deze stap van de strafrechtketen volledig door het model worden verklaard. In de resultaten van de decompositieanalyse zien we dat 1,4 procentpunt kan worden verklaard doordat migranten gemiddeld worden verdacht van een hoger aantal misdrijven en nog eens 1,6 procentpunt omdat zij gemiddeld meer antecedenten hebben. Daarnaast komt 1 procentpunt door groepsverschillen in de aard van de geregistreerde misdrijven. Sociaaleconomische kenmerken verklaren 1,6 procentpunt en de controlevariabelen peiljaar, geslacht en leeftijd 0,3 procentpunt. In de beschrijvende statistieken zagen we dat groepen met een migratieachtergrond vaker in grote steden en in meer etnisch diverse buurten wonen. In de logistische regressieanalyses zagen we vervolgens dat de kans op aanmelding bij het OM lager was voor verdachten woonachtig in grote steden en buurten met een hoger aandeel inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond. In de decompositieanalyse zien we deze bevinding terug als een negatieve waarde van -0,2 voor omgevingskenmerken. Dit wil zeggen: als de twee groepen in vergelijkbare buurten zouden wonen, zou het verschil in aanmelding bij het OM tussen migranten en personen met een Nederlandse herkomst 0,2 procentpunt groter zijn. Deze bevinding suggereert hiermee dat migranten vaker in buurten wonen met kenmerken die gemiddeld gepaard gaan met een lagere kans op aanmelding bij het OM.

6.4.2 Resultaten voor volwassen verdachten

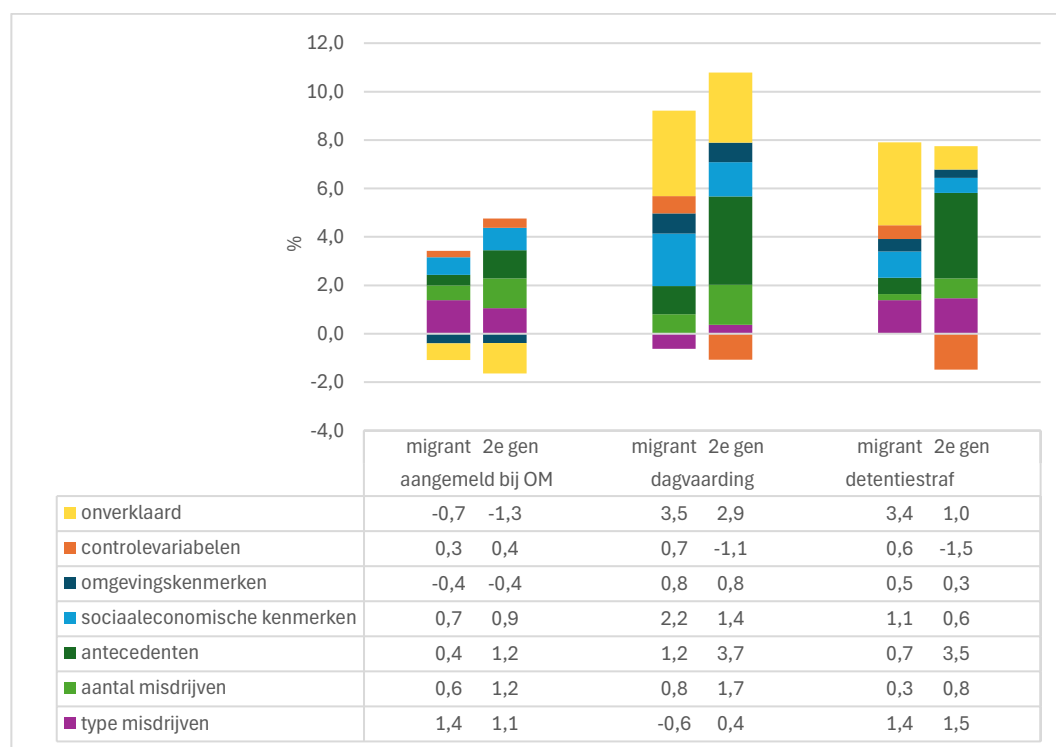
Figuur 6.14 presenteert de resultaten van de decompositieanalyse voor volwassen verdachten (zie Box 6.2 voor een leesvoorbeeld).²⁵ Bij volwassen verdachten komt in grote lijnen hetzelfde beeld naar voren als bij minderjarigen. Verschillen in de mate en aard van de geregistreerde verdenkingen, antecedenten en sociaaleconomische positie zijn ook hier de belangrijkste verklaringen voor het verschil in de kans op aanmelding bij het OM, dagvaarding en veroordeling tot een detentiestraf tussen verdachten met een eerste of tweede generatie-migratieachtergrond en verdachten met een Nederlandse achtergrond. Ook onder volwassenen blijft onder migranten een aanzienlijk deel van het verschil in kans op een **detentiestraf** onverklaard. Van het oorspronkelijke verschil van 7,9 procentpunt, blijft 3,4 procentpunt onverklaard. Onder de tweede generatie blijft 1 procentpunt van het verschil van 5,3 procentpunt onverklaard. De negatieve bijdrage van controlevariabelen onder de tweede generatie voor de kans op dagvaarding en veroordeling tot een detentiestraf wordt gedreven in groepsverschillen in leeftijd. In de onderzoekspopulatie is de tweede generatie gemiddeld jonger dan de groep met een Nederlandse herkomst. Als de leeftijdsverdeling voor beide groepen hetzelfde zou zijn, zou het verschil in kans op dagvaarding en veroordeling tot een detentiestraf met ongeveer 1,5 procentpunt toenemen.

²⁵ Onderliggende cijfers zijn opgenomen in Tabel B5.9 in Bijlage 5.

Vooral bij volwassen migranten wordt een substantieel deel van het verschil in kans op **dagvaarding** verklaard door groepsverschillen in sociaaleconomische status: van het verschil van 8,6 procentpunt wordt 2,2 procentpunt door sociaaleconomische kenmerken verklaard. Verschillen in de kans op dagvaarding lijken dus deels terug te voeren op kenmerken als opleidingsniveau, huishoudinkomen en arbeidsmarktpositie, die met name onder migranten minder gunstig zijn vergeleken met personen met een Nederlandse herkomst. Daarnaast zien we in dit deel van de analyse een negatieve bijdrage van de aard van de geregistreerde verdeningen. Deze bevinding impliceert dat groepsverschillen in de aard van de geregistreerde misdrijven het waargenomen verschil in de kans op dagvaarding tussen migranten en personen met een Nederlandse herkomst verkleinen in plaats van vergroten. Met andere woorden: als migranten en personen met een Nederlandse herkomst dezelfde verdeling van typen misdrijven zouden hebben, zou het verschil in kans op dagvaarding met 0,6 procentpunt toenemen. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer migranten vaker misdrijven plegen die verband houden met lagere kans op dagvaarding, zoals kleine diefstallen of niet-gewelddadige misdaden die moeilijker te bewijzen zijn in de rechtbank.

Opvallend is ook het onverklaarde verschil in de kans op een **OM afdoening** onder verdachten met een migratieachtergrond; dit bedraagt voor migranten -0,7 procentpunt en onder de tweede generatie -1,3 procentpunt. Dit betekent dat als wordt gekeken naar de juridische kenmerken en achtergrondkenmerken van volwassen verdachten met een migratieachtergrond, het model eigenlijk een grotere kans op aanmelding bij het OM zou verwachten dan voor deze groepen het geval is.

Figuur 6.14 Bijdrage kenmerken verschil in kans op afdoeningswijzen, naar herkomst, volwassenen

Box 6.2 Leeswijzer Figuur 6.14

De kans dat een volwassen migrant vanuit de politieregistratie wordt aangemeld bij het OM bedraagt ongecorrigeerd 68,9%. Voor personen met een Nederlandse herkomst bedraagt deze kans ongecorrigeerd 66,6%. Het verschil in kans op een veroordeling tussen beide groepen bedraagt dus 2,3 procentpunt. Deze 2,3 procentpunt wordt onderverdeeld in de categorieën waarvoor in deze analyses is gecorrigeerd, zodat inzichtelijk wordt welk deel van het verschil veroorzaakt wordt door specifieke verschillen in achtergrondkenmerken. Van dit verschil komt 0,6 procentpunt omdat migranten gemiddeld een groter aantal geregistreerde verdenkingen hebben en 0,4 procentpunt omdat zij vaker een hoger aantal antecedenten hebben. Daarnaast wordt 1,4 procentpunt verklaard door verschillen in de aard van de geregistreerde verdenkingen, en 0,7 procentpunt omdat migranten gemiddeld een ongunstigere sociaaleconomische positie hebben. De controlevariabelen verklaren 0,3 procentpunt. Een negatieve waarde van -0,4 voor omgevingskenmerken betekent dat groepsverschillen in omgevingskenmerken bijdragen aan het verkleinen van het waargenomen verschil in kans op een aanmelding bij het OM. Met andere woorden, als de twee groepen in vergelijkbare buurten zouden wonen, zou het verschil in aanmelding bij het OM tussen migranten en personen met een Nederlandse herkomst 0,4 procentpunt groter zijn. Het deel van het verschil dat onverklaard blijft is met -0,7 procentpunt negatief. Dit betekent migranten een lagere kans op een aanmelding bij het OM hebben dan verwacht op basis van het statistisch model. Door de gemiddeld ongunstige achtergrondkenmerken voorspelde het model een verschil van 3 procentpunt met personen met een Nederlandse herkomst. Feitelijk bedraagt dit verschil slechts 2,3 procentpunt. Deze -0,7 procentpunt van het verschil blijft onverklaard. Dit betekent dat andere achtergrondkenmerken dan in deze analyse zijn gebruikt verantwoordelijk zijn voor dit deel van het verschil met personen met een Nederlandse herkomst.

7 Conclusie

7.1 Ter inleiding

Uit eerder onderzoek is gebleken dat onder jongeren met een migratieachtergrond sprake is van een aanzienlijke *cumulatieve oververtegenwoordiging* in de Nederlandse strafrechtketen. Dat wil zeggen dat de oververtegenwoordiging van deze groepen sterker is in latere fasen van de strafrechtketen (bijvoorbeeld in detentiecentra) ten opzichte van de politieregistratie. Ook zijn er aanwijzingen dat zich onder volwassenen soortgelijke patronen voordoen, al is daar in Nederland minder onderzoek naar gedaan (maar zie bijvoorbeeld Wermink et al. (2015)). In eerder onderzoek zijn echter niet alle afzonderlijke afdoeningstappen systematisch onderzocht. Ook is niet, of nog beperkt, nagegaan of andere factoren dan migratieachtergrond en herkomst patronen van cumulatieve oververtegenwoordiging kunnen verklaren. Hierdoor is onvoldoende duidelijk in hoeverre cumulatieve oververtegenwoordiging het gevolg is van *etnische selectiviteit* in de strafrechtketen. Dat wil zeggen dat de herkomst van verdachten van invloed is op de kans op bepaalde afdoeningsuitkomsten, los van eventuele verschillen naar migratieachtergrond en herkomst in de aard van de voorliggende misdrijven. Daarnaast is onvoldoende duidelijk in hoeverre het hier *directe* of *indirecte* etnische selectiviteit betreft. Directe vormen van etnische selectiviteit ontstaan wanneer een afdoeningsuitkomst afhangt van kenmerken die vrij nauw zijn verbonden met migratieachtergrond en herkomst, bijvoorbeeld wanneer er sprake zou zijn van racisme. Indirecte etnische selectiviteit ontstaat wanneer achtergrondkenmerken die met migratieachtergrond en herkomst samenhangen – zoals sociaaleconomische positie en omgevingskenmerken – de afdoeningsuitkomsten beïnvloeden los van kenmerken van het criminele gedrag. Tegen deze achtergrond is ten behoeve van dit rapport de volgende centrale onderzoeksvraag onderzocht: **In hoeverre en op welke wijze is er onder groepen met een migratieachtergrond sprake van cumulatieve oververtegenwoordiging in de strafrechtketen en wat zijn mogelijke verklaringen hiervoor?**

7.1.1 Methodologische aanpak

Voor dit rapport, dat deel uitmaakt van een groter project van het WODC op verzoek van de Tweede Kamer, zijn uitgebreide kwantitatieve analyses verricht, die zijn gebaseerd op gegevens over verdachten van criminaliteit voor twee peiljaren: 2014 en 2018. Van alle verdachten die de politie in ten minste een van deze jaren registreerde is nagegaan of 1) de verdachte voorkomt in de bestanden met strafzaken die uitstromen bij het OM voor een misdrijf gepleegd in het peiljaar; 2) of de verdachte voorkomt in de bestanden met rechtbankstrafzaken die zijn afgedaan door de rechter in eerste aanleg voor een misdrijf gepleegd in het peiljaar; 3) of de verdachte door de rechter (jeugd)detentie opgelegd gekregen heeft voor een misdrijf gepleegd het peiljaar. In de analyses is voor elk van deze drie afdoeningsstappen of 'escalaties' nagegaan of mensen met een migratieachtergrond een andere kans hadden om naar een volgende stap in de strafrechtketen door te stromen dan mensen zonder migratieachtergrond bij vergelijkbare typen delicten. Ook is nagegaan of er verschillen zijn naar migratiegeneratie (personen die buiten Nederland zijn geboren versus personen die in Nederland zijn geboren met ten minste één in het buitenland geboren ouder) en nationale herkomst (bijv. EU-migranten of Marokkaanse Nederlanders). Voorts is bekeken of eventuele verschillen in de kans om door te stromen verband

houden met groepsverschillen naar migratieachtergrond in het aantal geregistreerde misdrijven, antecedenten en diverse achtergrondkenmerken van de verdachten, waaronder opleidingsniveau, huishoudinkomen en stedelijkheid van de woonomgeving. Niet eerder zijn er in Nederland, en ook wel daarbuiten, zulke uitgebreide kwantitatieve analyses gedaan waarin de hele keten is bekeken en zoveel relevante informatie van verdachten kon worden meegenomen. In deze studie is gebruikgemaakt van zogenoemde multiële regressieanalyses, waarbij we op basis van de bestaande literatuur en relevante theorie een groot aantal voorspellers van afdoeningsuitkomsten konden meenemen in de modellen. Daarbij hebben we ons echter nog beperkt tot zogenoemde hoofdeffecten (bijv. het afzonderlijke effect van migratieachtergrond en opleidingsniveau). Het zou in toekomstig onderzoek ook interessant zijn om na te gaan of de modellen met *datamining* en *machine learning* technieken verder kunnen worden verbeterd, waarbij er mogelijk patronen aan het licht komen die in bestaande theorieën nog onvoldoende worden geadresseerd.

7.1.2 *Selectiviteit als bandbreedte*

Op basis van de zogenoemde observatiedata die voor dit onderzoek zijn gebruikt, kunnen we niet met zekerheid vaststellen of de sociale achtergronden van verdachten een causale invloed hebben op de kansen om door te stromen in de strafrechtketen. Wel kunnen we de relaties waarin we geïnteresseerd zijn zo goed mogelijk in beeld proberen te krijgen door rekening te houden met andere relevante factoren die op de afdoeningsuitkomsten inwerken. We hebben ervoor gekozen om de omvang van directe en indirecte selectiviteit te schatten binnen de bandbreedte van twee modellen. In een model gecorrigeerd voor type delict keken we of er verschillen naar migratieachtergrond zijn in doorstroomkansen wanneer we de aard van de geregistreerde verdeningen statistisch constant houden. In het volledige model hielden we meer factoren constant en controleerden we ook voor zowel het aantal geregistreerde misdrijven en antecedenten als diverse achtergrondkenmerken van de verdachten, waaronder aspecten van de sociaaleconomische positie. De omvang van de werkelijke etnische selectiviteit zal zich vermoedelijk ergens tussen beide schattingen in bevinden.

7.2 **Antwoord op de onderzoeksvragen**

De hoofdvraag van dit rapport is onderzocht aan de hand van drie deelvragen. Hieronder bespreken kort we de voornaamste bevindingen per deelvraag.

1 Is er onder minderjarigen en volwassenen sprake van cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de Nederlandse strafrechtketen?

Voor beide peiljaren is er zowel onder minderjarige als volwassen verdachten sprake van cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond. De patronen springen het meest in het oog onder minderjarige verdachten: terwijl in de politiecijfers 46% van de verdachten een migratieachtergrond had, is dat aandeel onder verdachten die jeugddetentie opgelegd kregen 67%. Bij volwassenen nam het aandeel toe van 45% (registratie door de politie) tot 55% (oplegging detentiestraf). Er zijn ook verschillen zichtbaar tussen herkomstgroepen. Onder Caribisch-Nederlandse of Marokkaanse Nederlanders is bijvoorbeeld sprake van een sterkere cumulatieve oververtegenwoordiging vergeleken met andere herkomstgroepen, vooral onder

volwassen verdachten. Er zijn op het eerste gezicht geen grote verschillen in cumulatieve oververtegenwoordiging tussen immigranten en in Nederland geboren verdachten van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

2 In welke fasen van de strafrechtketen neemt de oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond toe?

Zowel bij minderjarigen als meerderjarigen neemt de mate van oververtegenwoordiging toe bij elk van de onderzochte afdoeningstappen. Onder minderjarige verdachten loopt het aandeel verdachten met een migratieachtergrond stapsgewijs op van 46% (geregistreerd door de politie), naar 49% (aangemeld bij het OM), naar 56% (afgedaan door de rechter) tot 67% (oplegging jeugddetentie). Bij volwassenen stijgt het aandeel van 45% (geregistreerd door de politie) naar 46% (aangemeld door het OM), naar 50% (afgedaan door de rechter) tot 55% (oplegging gevangenisstraf). Bij zowel minderjarigen als meerderjarigen is de waargenomen stijging van de oververtegenwoordiging dus het sterkst bij de stap van rechter naar detentie en het minst sterk bij de afdoeningsstap van politie naar OM.

3 In hoeverre kan de (cumulatieve) oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de strafrechtketen worden verklaard door groepsverschillen in de mate en aard van de verdenkingen en achtergrondkenmerken van de verdachten?

Zoals is gezegd in de inleiding bij dit hoofdstuk kan niet met zekerheid worden vastgesteld in hoeverre patronen van toenemende oververtegenwoordiging het gevolg zijn van etnische selectiviteit. Om hier toch meer zicht op te krijgen, presenteren we de bevindingen van een model gecorrigeerd voor delict type en een volledig model gecorrigeerd voor de mate van verdenkingen, antecedenten en achtergrondkenmerken van de verdachten als een bandbreedte van het verschil in geschatte kans per afdoeningsstap.

In de eerste stap van de strafrechtketen, waarin een verdachte vanuit de registratiebestanden van de politie al dan niet wordt aangemeld bij het OM, kunnen de oorspronkelijk waargenomen verschillen naar herkomst voor volwassen verdachten volledig worden verklaard aan de hand van zowel volledige model als het model gecorrigeerd voor type delict. Voor minderjarige migranten zien we in het model gecorrigeerd voor type delict een verschil van 1,7 procentpunt vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst; in het volledige model is geen significant verschil meer zichtbaar. Voor eerdergenoemde groepen kunnen verschillen naar migratieachtergrond dus worden verklaard door de aard en mate van de geregistreerde verdenkingen, antecedenten en achtergrondkenmerken. Dit geldt echter niet voor minderjarige verdachten met een tweede generatie-migratieachtergrond: voor deze groep is de geschatte kans op aanmelding bij het OM in het model gecorrigeerd voor delict type 2 procentpunt hoger vergeleken met verdachten met een Nederlandse herkomst; in het volledige model bedraagt dit verschil nog 1,6 procentpunt.

Als we kijken naar de kans op dagvaarding, zien we dat verdachten met een migratieachtergrond bij vergelijkbare delicten vaker voor de rechter moeten komen dan personen met een Nederlandse herkomst. Onder minderjarige verdachten is de geschatte kans op dagvaarding 3,7 tot 5,7 procentpunt hoger onder migranten en 3,5 tot 5 procentpunt hoger voor de tweede generatie. Voor volwassenen is de geschatte

kans op dagvaarding 3 tot 6,8 procentpunt hoger voor migranten en 2,9 tot 7,1 procentpunt hoger voor de tweede generatie.

Ook de geschatte kans op een detentiestraf is hoger onder verdachten met een migratieachtergrond. Onder minderjarige verdachten is de geschatte kans op een detentiestraf voor migranten 6,6 tot 7,1 procentpunt hoger dan verdachten met een Nederlandse herkomst en 1,7 tot 1,8 procentpunt hoger voor de tweede generatie. Onder volwassen verdachten is het verschil in geschatte kans 2,9 tot 4,5 procentpunt voor migranten; voor de tweede generatie de geschatte kans 0,8 tot 3,8 procentpunt hoger.

Aan de hand van een decompositie-analyse hebben we tot slot onderzocht welk deel van het waargenomen verschil naar migratieachtergrond kan worden toegeschreven aan groepsverschillen in de aard van de geregistreerde misdrijven, het aantal geregistreerde misdrijven en antecedenten en bepaalde achtergrondkenmerken. Al met al kan een aanzienlijk deel van de cumulatieve oververtegenwoordiging worden verklaard door verschillen tussen groepen met en zonder migratieachtergrond in de mate en aard van de verdenkingen en, in mindere mate, verschillen in overige achtergrondkenmerken, waaronder de sociaaleconomische positie. Daarnaast blijft in de laatste twee stappen een substantieel deel van het verschil naar migratieachtergrond onverklaard. Hiermee suggereren de bevindingen dat er zowel sprake is van directe als meer indirecte vormen van etnische selectiviteit, die resulteren in patronen van cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de Nederlandse strafrechtketen.

8 Discussie

8.1 Cumulatieve oververtegenwoordiging, cumulatief nadeel?

Waar dit rapport zich primair richt op het beschrijven en verklaren van cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de Nederlandse strafrechtketen, bieden de resultaten ook aanknopingspunten voor een bredere discussie over cumulatief nadeel. We laten in dit rapport zien dat een belangrijk deel van de cumulatieve oververtegenwoordiging in de strafrechtketen van groepen met een migratieachtergrond verklaard kan worden door verschillen tussen verdachten met en zonder migratieachtergrond in de aard van de verdenkingen. Tegelijkertijd zien we aanwijzingen dat een aanzienlijk deel ontstaat door directe en meer indirecte etnische selectiviteit die opbouwt tijdens opeenvolgende stappen in de afdoening. Aan de hand van de resultaten wijzen we daarom op enkele mechanismen die kunnen bijdragen aan dergelijk cumulatief nadeel.

8.1.1 *Nadeel door verhoogde pakkans*

Aan de hand van de verdiepende analyses stellen we vast dat een deel van de cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de Nederlandse strafrechtketen kan worden verklaard aan de hand van groepsverschillen in aard van de verdenkingen en het aantal geregistreerde misdrijven en antecedenten. Deze bevinding kan echter niet los worden gezien van toenemend bewijs dat personen met een migratieachtergrond bij vergelijkbare delicten een verhoogde kans hebben om bij de politie in beeld te komen (Bezemer & Leerkes, 2021). Dit zou betekenen dat personen met een migratieachtergrond een grotere kans hebben om in het strafrechtstelsel terecht te komen. Een hoger aantal verdenkingen en antecedenten kan vervolgens ook in latere stadia van het strafproces resulteren in een grotere kans op vervolging en strengere sancties. Daarnaast is het mogelijk dat werkelijke verschillen in crimineel gedrag tussen herkomstgroepen door verschillende vormen van selectie over de strafrechtketen in de registraties worden uitvergroot (zie ook Van San & Leerkes (2001), die dat mechanisme een vorm van 'deviantie-amplificatie' hebben genoemd). Een dergelijk mechanisme kan optreden door statistische discriminatie, waarbij beslissers een zaak eerder escaleren als de verdachte gerekend wordt tot een groep die relatief vaker met de politie in aanraking komt.

8.1.2 *Nadeel door ongunstigere sociaaleconomische positie*

Resultaten van de verdiepende analyses laten zien dat de oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond deels kan worden verklaard door andere achtergrondkenmerken van de verdachten. Met name sociaaleconomische kenmerken als opleidingsniveau, arbeidsverleden en huishoudinkomen zijn gerelateerd aan de kans op verschillende uitkomsten in de strafrechtketen. Daarnaast speelt vooral bij volwassen verdachten van de eerste generatie mee dat een deel van de verdachten met een migratieachtergrond niet de Nederlandse nationaliteit heeft.

Er is sprake van indirecte selectiviteit wanneer verschillen tussen herkomstgroepen in de afdoeningsuitkomsten samenhangen met verschillen gerelateerd aan herkomst in bijvoorbeeld de sociaaleconomische positie en in nationaliteit. De vraag rijst dan hoe legitiem het is dat die achtergrondkenmerken – die sterk samenhangen met

migratieachtergrond – zorgen voor verschillende uitkomsten in de strafrechtketen (zie ook Van Wingerden & Wermink (2017)). De waargenomen effecten van de sociaaleconomische positie en, in mindere mate, de nationaliteit op de afdoeningsuitkomsten, suggereren tevens dat er ook sprake kan zijn van ‘intersectioneel’ cumulatief nadeel, waarbij verdachten met een ongunstige combinatie van kenmerken (migratieachtergrond, zwakkere sociaaleconomische positie, geen Nederlandse nationaliteit) eerder een vrijheidsstraf krijgen opgelegd dan verdachten met één van de genoemde achtergrondkenmerken.

8.1.3 *Nadeel door padafhankelijkheid van beslissingen in de strafrechtketen*

Tot slot zien we over de strafrechtketen een toename in de oververtegenwoordiging van verdachten met een migratieachtergrond die we niet volledig kunnen verklaren aan de hand van de mate en aard van de geregistreerde misdrijven of achtergrondkenmerken van de verdachte. Hoewel de omvang van dit onverklaarde deel bij de afzonderlijke stappen relatief beperkt te noemen is, leidt de padafhankelijkheid in de strafrechtketen ertoe dat keuzes of gebeurtenissen in het begin van de keten zeer bepalend kunnen zijn voor het verdere verloop. Het is dus aannemelijk dat initieel nadeel via verschillende mechanismen een reeks gebeurtenissen in gang kan zetten die het aanvankelijke nadeel versterkt. Dit zal met name het geval zijn voor minderjarige verdachten, waar we al vroeg in de strafrechtketen aanmerkelijke verschillen naar migratieachtergrond in de afdoeningsuitkomsten kunnen waarnemen.

8.1.4 *Nadeel door zelfversterkende feedbackloops*

Hoewel slechts een klein deel van de verdachten een detentiestraf opgelegd krijgt, zijn de gevolgen van zwaardere straffen op een mensenleven groot, met vaak ook negatieve gevolgen voor de samenleving als geheel. Zo weten we dat een detentiestraf de kans op recidive vergroot, onder meer door het verlies van sociale bindingen die problematisch gedrag kunnen helpen voorkomen, zoals met ouders, school, werk, of de lokale gemeenschap (Wermink et al., 2010, 2024). Daarnaast beïnvloeden statistieken die uitwijzen dat groepen met een migratieachtergrond sterk zijn oververtegenwoordigd in de Nederlandse gevangenispopulatie de beeldvorming over bepaalde groepen. Er kunnen vervolgens zelfversterkende feedback-loops ontstaan wanneer dergelijke cijfers eraan bijdragen dat professionals in de strafrechtketen verdachten met een migratieachtergrond als gevaarlijker gaan beschouwen en hen daarom strenger straffen, terwijl groepen die bij de opsporing en/of afdoening van criminaliteit nadeel menen te ondervinden wantrouwen in instituties ontwikkelen. Voor zowel verdachten als de samenleving is het daarom van groot belang om etnische selectiviteit in de strafrechtketen tegen te gaan.

8.2 Richtingen voor vervolgonderzoek en beleidsaanbevelingen

Op basis van de bevindingen van dit rapport wijzen we hier op een aantal richtingen voor vervolgonderzoek en daaruit voortvloeiende beleidsimplicaties.

8.2.1 *Meer kwalitatief onderzoek naar achterliggende mechanisme*

Met de beschikbare gegevens hebben we een inschatting gemaakt van de omvang van directe en meer indirecte etnische selectiviteit in de Nederlandse strafrechtketen. Deze

statistieken laten op zichzelf echter niet zien welke mechanismen er precies achter schuilgaan. Er kan sprake zijn van (statistische of *taste-based*) discriminatie door politiefunctionarissen, officieren van justitie en/of rechters, maar ook van andere mechanismen. Daarbij valt bijvoorbeeld te denken aan groepsverschillen in: 1) proceshouding (bijvoorbeeld verschillen in de bereidheid om een misdrijf te bekennen of (andere) aspecten van hoe men zich presenteert) van de verdachte; 2) hoe beslissers die houdingen beoordelen; 3) de wijze waarop actoren in de strafrechtketen (bijvoorbeeld reclasseringsambtenaren, maar ook burgers die aangifte doen) verdachten schriftelijk of verbaal beschrijven, waarmee zij beslissers in de strafrechtketen op een bepaald spoor kunnen zetten. Om beter zicht te krijgen op deze mechanismen zijn andere onderzoeksmethoden wenselijk. Binnen het huidige onderzoeksproject, waarvan dit rapport het eerste product is, zijn daarom ook professionals geïnterviewd en zal aan belanghebbenden, waaronder ook uit het maatschappelijke middenveld, worden gevraagd om de patronen nader te duiden en vanuit de eigen expertise mee te denken over de vraag hoe problematische vormen van selectiviteit kunnen worden verminderd. Het verdient de aanbeveling om in toekomstig onderzoek ook gebruik te maken van dossieranalyses voor verdere aanknopingspunten.

8.2.2 *Nadere aandacht voor verschillen op grond van sociaaleconomische positie*

De huidige analyses laten zien dat de sociaaleconomische positie van verdachten een zelfstandige invloed heeft op afdoeningsuitkomsten. Dit is een relevant inzicht omdat het een onderbelichte deelverklaring biedt voor patronen van cumulatieve oververtegenwoordiging onder groepen met een migratieachtergrond. Deze bevindingen zijn echter breder belangwekkend omdat ze signaleren dat er in de strafrechtketen selectiviteit plaatsvindt op grond van sociaaleconomische positie, ongeacht migratieachtergrond (zie bijvoorbeeld ook het recente artikel over 'Klassenjustitie' in de Groene Amsterdammer²⁶). Als zwaardere afdoeningsvormen vaker verdachten treffen uit minder bevoordeelde gezinnen of buurten, zoals onze resultaten suggereren, worden bestaande sociale ongelijkheden in stand gehouden en versterkt en kunnen mensen in een minder bevoorrechte positie – of ze nu wel of geen migratieachtergrond hebben – een deel van hun vertrouwen in instituties verliezen. In een afzonderlijk rapport zullen we dieper ingaan op potentiële verschillen in de afdoeningsuitkomsten naar sociaaleconomische positie. Ook zullen we samen met rechtsgeleerden een aanzet geven voor een discussie over de vraag welke vormen van selectiviteit op basis van de sociaaleconomische positie (il)legitiem zijn en hoe legitieme vormen van sociaaleconomische selectiviteit het beste kunnen worden verantwoord richting burgers.

8.2.3 *Overweeg de invoering van periodieke monitoring*

Het lijkt zinvol om de combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek die we in dit project toepassen met enige regelmaat te herhalen. Er kan dan een doorlopende, geïnformeerde publieke dialoog ontstaan over hoe de afdoening van criminaliteit het beste kan worden ingericht in een samenleving waarin zowel etnische diversiteit als sociaaleconomische ongelijkheid aanzienlijk zijn en naar verwachting verder zullen toenemen. Het huidige onderzoek schetst de contouren voor een dergelijke 'justitiële gelijkheidsmonitor', waarmee de uitkomsten van verschillende afdoeningsstappen in de strafrechtketen voor groepen met verschillende persoonskenmerken periodiek inzichtelijk kunnen worden gemaakt. Bij voorkeur zouden daar ook gegevens over

²⁶ <https://www.groene.nl/artikel/hoger-op-de-ladder-lagere-straf>

straatpolitiewerk (bijvoorbeeld in het kader van staandehoudingen, preventief fouilleren of aangiftegedrag door burgers) in worden meegenomen. Momenteel wist het CBS een deel van de verdachten uit de politiebestanden wanneer een zaak op bepaalde gronden is geseponeerd of als is vastgesteld dat er tegen een verdachte onvoldoende bewijs is. Dat gebeurt met het idee dat de politiecijfers een indicatie geven van crimineel gedrag. Maar voor onderzoek naar afdoeningsuitkomsten is het wenselijk dat deze gegevens in aparte bestanden beschikbaar blijven. Ook informatie over de eis van de officier van justitie en inzichten uit strafdossiers zouden zeer relevante inzichten op kunnen leveren. Op basis van dergelijke gegevens kan dan bijvoorbeeld beter worden onderzocht in hoeverre officieren van justitie en rechters bepaalde illegitieme vormen van selectiviteit, die in de politieke fase kunnen ontstaan door bijvoorbeeld etnisch profileren, 'repareren' door de zaak te seponeren of door verdachten vrij te spreken.

8.2.4 *Overweeg experimenten met 'blind afdoen' voor bepaalde soorten delicten*

Om meer zekerheid te verkrijgen over de invloed van de sociale achtergrond van verdachten op afdoeningsuitkomsten kan een zogenoemd vignetexperiment worden overwogen. Hiertoe kunnen professionals uit de strafrechtketen worden gevraagd om fictief een beslissing te nemen over bestaande casussen waarbij informatie over migratieachtergrond (bijv. naam) helemaal is verwijderd.²⁷ De uitkomsten kunnen vervolgens worden vergeleken met de werkelijke afdoeningsbeslissing in de strafrechtketen waarbij er wel informatie was over de migratieachtergrond van de verdachte. Een dergelijk experiment zou eventueel ook een goede opstap kunnen zijn voor het meer 'blind afdoen' van bepaalde zaken die zich daarvoor lenen, waarbij bepaalde *status cues* (bijv. informatie over de naam en woonbuurt en foto van een verdachte) voor de beslisser uit het dossier worden weggelaten. Ook zou er een zogeheten *conjoint experiment* kunnen worden gedaan waarbij participanten casussen fictief afdoen waarbij de beschrijving van de achtergrondinformatie door onderzoekers wordt gevarieerd. Bij dezelfde casus wordt dan steeds een wat andere beschrijving gegeven van de achtergrondkenmerken van de verdachte, om de invloed van deze kenmerken op de uitkomst nauwkeuriger vast te kunnen stellen.

8.2.5 *Inventariseer internationale best practices*

Nederland zou kunnen leren van de aanpak van andere landen om problematische vormen van sociale selectiviteit in het strafrecht tegen te gaan. Verschillende vormen van sociale selectiviteit zijn ook voor andere landen goed gedocumenteerd. Het is daarom interessant om na te gaan welke beleidskeuzes in andere landen worden gemaakt.

²⁷ Tot dusverre zijn er in Nederland enkele experimenten uitgevoerd naar het effect van de etniciteit van de verdachte op strafvoorkeuren (Van Prooijen & Coffeng, 2013; Van Wingerden et al., 2023). Participanten in deze experimenten waren echter geen professionals in de strafrechtketen, maar studenten en het algemene publiek. Het is dus goed mogelijk dat zij strafzaken op een andere manier evalueren dan officieren van justitie en rechters die getraind zijn om strafzaken zo objectief mogelijk te bekijken.

Summary

From Suspicion to Imprisonment

A statistical study into the influence of migration background on outcomes in the Dutch criminal justice system

Introduction

This study examines the influence of migration background and national origin on outcomes within the Dutch criminal justice system. In the Netherlands, the criminal justice process consists of multiple stages, including police investigation, prosecution by the Public Prosecution Service (OM), and adjudication by the court. Within this process, sanctions range from minor interventions, such as pretrial diversion programs for minors, to more severe penalties, including community service and imprisonment. A prison sentence represents the most severe sanction, typically imposed for serious offences.

It has long been observed that individuals with a migration background are overrepresented in Dutch detention centres. Previous research suggests that this overrepresentation is partially attributable to selection processes that occur after individuals enter the criminal justice system. Ethnic selectivity in criminal procedures can result in greater overrepresentation of individuals with a migration background in prison compared to their initial representation at the point of police arrest, a phenomenon known as **cumulative overrepresentation**. This study aims to investigate 1) whether such patterns exist among both minors and adults within the criminal justice system and 2) the underlying factors contributing to these patterns.

Ethnic selectivity can occur in two ways: directly or indirectly. **Direct ethnic selectivity** occurs when prosecution or sentencing decisions are explicitly influenced by characteristics directly linked to ethnic origin, such as skin colour or name. **Indirect ethnic selectivity**, by contrast, arises when seemingly neutral procedures disproportionately affect individuals with a migration background. For example, socioeconomic status or neighbourhood characteristics may be considered when assessing recidivism risks and may consciously or unconsciously influence sentencing decisions. Since individuals with a migration background are more likely to have other characteristics associated with a disadvantaged background, disparities in case outcomes may emerge due to broader social inequalities rather than explicit ethnic discrimination.

Both forms of ethnic selectivity raise concerns regarding the principle of equality, which mandates that similar cases are treated equally. Harsh sentencing decisions can have far-reaching consequences, not only for individuals but also for society at large. Research indicates that incarceration increases the likelihood of recidivism, in part because imprisonment disrupts social ties that help prevent future criminal behaviour. Additionally, statistics showing the overrepresentation of individuals with a migration background in prison can shape public perception of these groups. This may create self-reinforcing feedback loops when criminal justice professionals, relying on

statistics, view suspects with a migration background as more dangerous, leading to harsher sentences. Affected communities may develop distrust in legal institutions in case they experience that they are treated unfairly. Understanding and addressing the mechanisms of ethnic selectivity in the criminal justice system is therefore crucial for both justice and social cohesion.

Background, Research Questions, and Objectives

This study was prompted by a motion in the Dutch House of Representatives requesting further investigation into the overrepresentation of individuals with a migration background in the criminal justice system. Minister Grapperhaus concluded that there is insufficient insight into why this overrepresentation increases in later stages of the criminal justice process. As a result, the Research and Documentation Centre (WODC) was tasked with exploring potential explanations for this phenomenon.

The central Research Question of this study is: **To what extent and in what ways does cumulative overrepresentation of groups with a migration background occur in the Dutch criminal justice system, and what are possible explanations?**

This question is divided into three sub-questions:

- 1 Does cumulative overrepresentation of individuals with a migration background occur among minors and adults?
- 2 At which stages of the criminal justice process does this overrepresentation increase?
- 3 To what extent can differences in case outcomes be explained by differences in offence type and suspect characteristics?

The objective of this study is to contribute to the political and societal debate on procedural fairness and the effectiveness of the criminal justice system. The report is part of a broader WODC research project on social selectivity in the criminal justice system. Two additional reports are scheduled for publication in the first half of 2026: 1) a study on potential socioeconomic selectivity in the criminal justice system and 2) a qualitative and legal analysis of the findings, including policy recommendations based on input from professionals in criminal justice.

Methodology

This study employs quantitative analyses based on microdata from Statistics Netherlands (CBS). By linking data from the police, the public prosecution and the courts, we examined which crime suspects proceed to prosecution and ultimately receive a prison sentence. The research population consists of individuals registered as suspects by the police in 2014 and 2018. The study analysed:

- which of these suspects were referred to the public prosecution;
- which of these suspects were summoned to court;
- which of these suspects received a prison sentence.

For each of these three decision points, the study assessed whether individuals with a migration background had different probabilities of progressing through the stages of

the criminal justice process compared to those without a migration background, while controlling for type of offences.

Separate analyses were conducted for minors and adults. The study distinguishes between individuals born abroad and those born in the Netherlands with at least one foreign-born parent (the so-called 'second generation'). Given the significant diversity within the group with a migration background, additional analyses were performed to differentiate between various origin groups. The study also examined whether differences in the likelihood of progressing through the criminal justice system were linked to disparities in the number of recorded offences, criminal history and background characteristics of suspects, such as education level, household income and urbanization of their residential area. To date, no study in the Netherlands, or even internationally, has conducted such a comprehensive quantitative analysis of the entire criminal justice process while incorporating such extensive suspect data.

To assess the extent of direct and indirect ethnic selectivity, the study employed two models. The first model controlled for offence type, allowing us to determine whether differences in progression probabilities by migration background remained when statistically holding constant the type of recorded offences. The second, more comprehensive model accounted for additional factors, including the number of recorded offences, criminal history and various background characteristics such as socioeconomic position. The true extent of ethnic selectivity likely falls somewhere between these two estimates.

Theoretical Assumptions

Ethnic selectivity in the criminal justice system can arise from multiple factors:

- 1 **Professional Discretion** – Decision-makers within the system (police officers, prosecutors, judges) have discretionary power, which may lead to (unconscious) biases or "mental shortcuts" influencing their decisions.
- 2 **Institutional Factors** – Policy choices and standard procedures can unintentionally create inequalities. For instance, individuals without a residence permit are more likely to be placed in pretrial detention; admitting guilt may be a prerequisite for avoiding further prosecution; etc.
- 3 **Interactions Between Suspects and the Justice System** – A suspect's behaviour, such as their attitude toward law enforcement or conduct in court, may influence judicial outcomes.
- 4 **Cumulative Effects Throughout the Process** – Selectivity at an early stage may carry over into later stages, causing initial disparities to persist or even intensify as a case moves through the justice system.
- 5 **Indirect Selectivity** – On average, individuals with a migration background have lower socioeconomic status and are more likely to live in urbanized and less prosperous neighbourhoods. When criminal justice professionals consider factors such as income, education level, and living conditions, migrants and their children may therefore receive different sentences than offenders of Dutch origin. Thus, ethnic selectivity may occur indirectly due to socioeconomic differences that affect sentencing decisions.

Limitations of the Study

This study has several methodological limitations:

- 1 **Limitations of Registry Data** – While the dataset is highly detailed, it offers limited insight into the underlying mechanisms leading to disparities in case outcomes. To address this, professionals working within the criminal justice system were interviewed as part of the broader research project, with results to be published separately. Although this study includes more information on prior criminal behaviour than previous research, unmeasured differences in the severity and circumstances of offences may still exist. Additionally, ethnic selectivity in early law enforcement stages (such as crime detection and reporting behaviour by citizens) is not examined, as the study focuses only on how recorded suspicions are processed.
- 2 **No Test of Causal Relations** – Since this study relies on observational data, causality cannot be determined with certainty. However, by controlling for relevant factors, we aim to provide the most accurate analysis possible.
- 3 **Focus on Certain Outcomes** – This study examines key decision points and legal outcomes (referral to the Public Prosecution Service, indictment, and imprisonment) but does not consider alternative sanctions, such as community service, used in the system.
- 4 **Corrections within the Criminal Chain** – Selective bias from earlier stages may be corrected later in the process. For example, the Public Prosecution Service or the court may dismiss a case due to insufficient or unlawfully obtained evidence. Our analyses provide limited insight into such corrective mechanisms.

Results

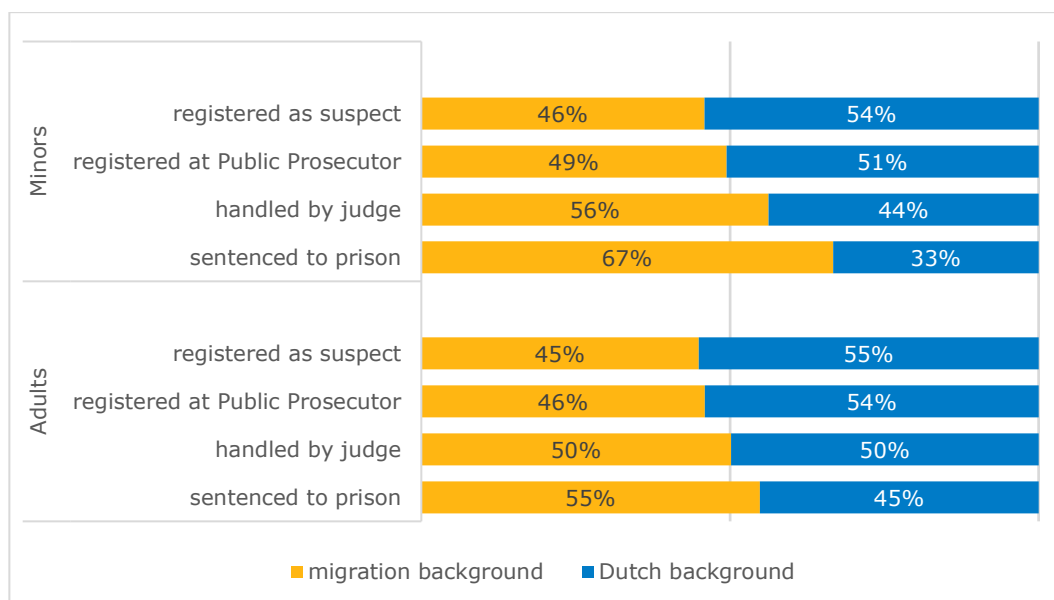
Below, we summarize the key findings for each research question.

1 Does cumulative overrepresentation of individuals with a migration background occur among minors and adults?

For both years analysed, cumulative overrepresentation was observed among both minor and adult suspects with a migration background (see Figure S1). This pattern is particularly pronounced among minors: while 46% of all suspects recorded in police data had a migration background, this share increased to 67% among those sentenced to juvenile detention. Among adults, the proportion rose from 45% at the police registration stage to 55% among those received a prison sentence.

Differences were also observed between ethnic groups. For instance, Caribbean Dutch and Moroccan Dutch individuals exhibited stronger cumulative overrepresentation compared to other groups, particularly among adults. However, no substantial differences were found between first- and second-generation immigrants (those born in the Netherlands with at least one foreign-born parent).

Figure S1 Share of suspects with a migration background per stage of the criminal justice process.

2 At which stages of the criminal justice process does overrepresentation increase?

Overrepresentation of suspects with a migration background increases at each stage of the criminal justice process for both minors and adults. Among minors, the proportion of suspects with a migration background rises progressively from 46% at the police registration stage to 49% upon referral to the Public Prosecution Service, 56% after the court ruling, and ultimately 67% among those sentenced to juvenile detention. Similarly, among adults, the share increases from 45% at police registration to 46% at referral, 50% after the court ruling, and 55% among those sentenced to prison. For both minors and adults, the largest increase in overrepresentation occurs in the transition from court to detention, while the smallest increase is observed between police registration and referral to the Public Prosecution Service.

3 To what extent can (cumulative) overrepresentation be explained by differences in offence type and suspect characteristics?

It is not possible to determine with certainty the extent to which increasing overrepresentation results from ethnic selectivity. To provide more insight, this report presents findings from two models: a model adjusted for offence type and a full model that also accounts for the number of recorded offences, criminal history and various background characteristics of suspects. These models provide a range of estimates for differences in the likelihood of progressing through each stage of the criminal justice process.

At the first stage, where police decide whether to refer a suspect to the Public Prosecution Service, the initially observed differences in referral rates for adult suspects with a migration background disappear when controlling for offence type and other factors. For minors, no significant difference remains in the full model. However, second-generation minors (those born in the Netherlands with at least one foreign-

born parent) still have a 1.6 to 2 percentage point higher likelihood of referral compared to their native Dutch counterparts, depending on the model.

Examining indictment rates, suspects with a migration background are more likely to be summoned to court for comparable offences than their native Dutch counterparts. Among minors, the estimated likelihood of indictment is 3.7 to 5.7 percentage points higher for first-generation migrants and 3.5 to 5 percentage points higher for second-generation migrants. Among adults, the estimated likelihood is 3 to 6.8 percentage points higher for first-generation migrants and 2.9 to 7.1 percentage points higher for second-generation migrants.

Similarly, the likelihood of receiving a prison sentence is higher among suspects with a migration background, particularly for those born abroad. Among minors, first-generation migrants have a 6.6 to 7.1 percentage point higher likelihood of receiving a detention sentence compared to native Dutch suspects, while second-generation minors have a 1.7 to 1.8 percentage point higher likelihood. Among adults, the likelihood of receiving a prison sentence is 2.9 to 4.5 percentage points higher for first-generation migrants and 0.8 to 3.8 percentage points higher for second-generation individuals.

These findings suggest that ethnic selectivity accumulates throughout the criminal justice process, meaning its overall impact may be greater than what is observed at individual decision points. This accumulation is particularly relevant for suspects involved in more serious offences or those with repeated interactions with the justice system, as lighter offences are less likely to result in indictment or incarceration.

Among minors with a migration background, the majority were born in the Netherlands (the second generation). For this group, the models estimate that their likelihood of receiving juvenile detention is between 22% (full model) and 28% (offence-adjusted model) higher than that of native Dutch minors. In contrast, most adult suspects with a migration background are first-generation migrants. Among them, the estimated risk of receiving a prison sentence is between 13% (full model) and 28% (offence-adjusted model) higher than that of native Dutch suspects.

A decomposition analysis was conducted to determine what portion of the observed differences can be attributed to disparities in offence type, number of recorded offences, antecedents and other background characteristics. The results indicate that a significant part of cumulative overrepresentation can be explained by differences in the number and nature of offences between groups with and without a migration background. To a lesser extent, differences in socioeconomic background also contribute to this overrepresentation. However, a substantial portion remains unexplained, particularly among minors, and this accumulates across the criminal justice process. These findings suggest that both direct and indirect forms of ethnic selectivity contribute to the cumulative overrepresentation of suspects with a migration background in the Dutch criminal justice system.

Policy and Practical Implications

The findings of this study have important implications for both policy and practice. Based on the analyses, we identify the following key areas for attention:

- 1 **Conduct more qualitative research into underlying mechanisms**
To better understand why certain groups are more likely to receive harsher outcomes, it is necessary to complement quantitative studies with interviews, the analysis of case files and observations.
- 2 **Further investigate differences based on socio-economic position**
The findings indicate that indirect ethnic selectivity is influenced by socioeconomic factors such as income, education, and residential environment. It is essential to monitor this form of selectivity, not only for groups with a migration background but also for those without, in research, policy and public discussions.
- 3 **Consider implementing periodic monitoring**
This study outlines the framework for a 'judicial equality monitor' to systematically track outcomes at different stages of the criminal justice process across demographic groups. Ideally, this monitor would also include data on street-level policing practices, such as stop-and-search procedures, preventive searches, and reporting behaviour among citizens. Establishing such a monitor could support an informed and ongoing public dialogue on justice administration in an increasingly diverse and socioeconomically stratified society.
- 4 **Explore experiments with 'blind adjudication' for certain types of criminal cases**
To better assess the influence of suspects' social background on legal decisions, a vignette experiment could be conducted. In such an experiment, criminal justice professionals would be asked to rule on anonymized cases where information about migration background (e.g., name, neighbourhood, suspect's photos) has been removed. The results could then be compared with actual case outcomes where this information was available. This approach could also serve as a stepping stone toward broader implementation of 'blind adjudication' for certain offences, ensuring that subjective factors do not unduly influence legal decisions.
- 5 **Learn from international best practices**
The Netherlands could benefit from studying how other countries address social selectivity in their justice systems. Various forms of selectivity have been well-documented internationally, making it valuable to examine which policies have been effective in mitigating these issues elsewhere.

Conclusion

This research shows that:

- 1 Individuals with a migration background become increasingly overrepresented as they progress through the criminal justice process. This pattern is observed among both juvenile and adult suspects, but is most pronounced among juveniles;
- 2 The greatest increase in overrepresentation occurs in the step from court to detention, while the smallest increase is seen in the transition from police to public prosecutor;
- 3 Part of the difference related to migration background can be explained by the number or type of registered offences. Group differences in suspects' background characteristics—such as education level and household income—also appear to play a role; this is referred to as indirect selectivity. However, particularly in decisions to prosecute and to impose detention, a substantial portion of the difference remains unexplained. This finding points to potential direct forms of ethnic selectivity;
- 4 The observed indications of ethnic selectivity may accumulate throughout the criminal justice chain, amplifying their impact beyond that of any individual stage in the process.

Literatuur

- Bezemer, W., & Leerkes, A. S. (2021). *Oververtegenwoordiging verder ontcijferd: Een kwantitatief onderzoek naar sociale verschillen in verdenkingskans en zelfgerapporteerd crimineel gedrag onder jongeren in Nederland*. Geraadpleegd op 11 november 2024, via: <https://www.politeenwetenschap.nl/publicatie/politiewetenschap/2021/oververtegenwoordiging-verder-ontcijferd-369>
- Blank, R. M., Citro, C. F., & Dabady, M. (2004). *Measuring racial discrimination*. National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/10887>
- Blom, M., & Jennissen, R. (2014). The involvement of different ethnic groups in various types of crime in the Netherlands. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 20, 51–72. <https://doi.org/10.1007/s10610-013-9210-x>
- Böcker, A., Terlouw, A., & Özdemir, E. (2019). *Discriminatie bij de verhuur van woningen? Een Verkennend Onderzoek Naar Verklaringen en de Mogelijke Aanpak*. Radboud Universiteit. Geraadpleegd op 11 november 2024, via: <https://repository.ubn.ru.nl/handle/2066/209791>
- Boon, A., Van Dorp, M., & De Boer, S. (2018). Oververtegenwoordiging van jongeren met een migratieachtergrond in de strafrechtketen. *Tijdschrift Voor Criminologie*, 60(3), 268–288. <https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2018060003001>
- Brown, P., & van Eijk, N. (2021). Cultural processes shaping stop-and-check practices and interaction dynamics in a large Dutch city: Police vulnerabilities, thought styles and rituals. *The British Journal of Criminology*, 61(3), 690–709. <https://doi.org/10.1093/bjc/azaa083>
- Buis, M. L. (2017). Not all transitions are equal: The relationship between effects on passing steps in a sequential process and effects on the final outcome. *Sociological Methods & Research*, 46(3), 649–680. <https://doi.org/10.1177/0049124115591014>
- Buyse, W., Abraham, M., Hofstra, D., & Dijk, B. van. (2017). *Werkzaamheid van de Halt-afdoening*. DSP-groep. Geraadpleegd op 5 februari 2025, via: <http://hdl.handle.net/20.500.12832/2193>
- Çankaya, S. (2012). *De controle van marsmannetjes en ander schorriemorrie*. Geraadpleegd op 5 februari 2025, via: <http://www.boomcriminologie.nl/criminologie-veiligheid/catalogus/de-controle-van-marsmannetjes-en-ander-schorriemorrie-1#>
- Çankaya, S. (2020). Geopolicing race, gender, and class: How the police immobilise urban allochthones. *Antipode*, 52(3), 702–721. <https://doi.org/10.1111/anti.12613>
- CBS. (2020, 11 november). *Jaarrapport integratie 2020*. CBS. Geraadpleegd op 18 maart 2025, via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2020/46/jaarrapport-integratie-2020>
- Dagevos, J., Damen, R., & Voogd-Hamelink, M. de. (2022). *Gevestigd, maar niet thuis*. Geraadpleegd op 11 november 2024, via: <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2022/10/11/gevestigd-maar-niet-thuis.-eerste-bevindingen-uit-de-survey-integratie-migranten-sim2020>
- El Hadioui, I. (2017). *Hoe de straat de school binnendringt: Denken vanuit de pedagogische driehoek van de thuiscultuur, de schoolcultuur en de straatcultuur*. Van Gennep.
- Junger-Tas, J. (1997). Ethnic minorities and criminal justice in the Netherlands. *Crime and Justice*, 21, 257–310. <https://doi.org/10.1086/449252>

- Kleijer-Kool, L., & Landman, W. (2016). *Boeven vangen: Een Onderzoek Naar Proactief Politieoptreden*. Apeldoorn/Amersfoort: Politie & Wetenschap/Twynstra Gudde. Geraadpleegd op 5 februari 2025, via: <https://www.politieenwetenschap.nl/publicatie/politiewetenschap/2016/boeven-vangen-279>
- Kromhout, M., & van San, M. (2003). *Schimmige werelden: Nieuwe etnische groepen en jeugdcriminaliteit 2003*. Boom. Geraadpleegd op 11 november 2024, via: <http://hdl.handle.net/20.500.12832/1151>
- Kurlychek, M. C., & Johnson, B. D. (2019). Cumulative disadvantage in the American criminal justice system. *Annual Review of Criminology*, 2(1), 291–319. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-011518-024815>
- Leerkes, A., Fokkema, T., & Jennissen, R. (2023). Community multiculturalism and immigrant crime. *European Journal of Criminology*, 20(4), 1568–1593. <https://doi.org/10.1177/14773708211065911>
- Leerkes, A., Martinez, R., & Groeneveld, P. (2019). Minority paradoxes: Ethnic differences in self-reported offending and official crime statistics. *The British Journal of Criminology*, 59(1), 166–187. <https://doi.org/10.1093/bjc/azy021>
- Light, M. T., & Wermink, H. (2021). The criminal case processing of foreign nationals in the Netherlands. *European Sociological Review*, 37(1), 104–120. <https://doi.org/10.1093/esr/jcaa039>
- Lindeman, J. (2023). Criminaliteitsbestrijding. In J.H. Crijns, E.R. Muller & R. Robroek (Red.), *Openbaar Ministerie: Organisatie en functioneren van het Openbaar Ministerie in Nederland* (pp. 223–251). Wolters Kluwer.
- Lipsky, M. (1980). *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services*. Russell Sage Foundation.
- Long, J. (2022). *Racialization of city spaces through moral monitoring in Rotterdam, the Netherlands*. *Lidé Města*, 24(2), 167–196. <https://doi.org/10.14712/12128112.2389>
- Maliszewska-Nienartowicz, J. (2014). Direct and indirect discrimination in European Union law – how to draw a dividing line. *International Journal of Social Sciences*, 3(1), 41–55. Geraadpleegd op 10 oktober 2024, via: <http://www.iises.net/?p=9149>
- Moolenaar, D., Choenni, R., & Braak, S. (2023). *Criminaliteit en rechtshandhaving 2022*. WODC. Geraadpleegd op 7 augustus 2024, via: <http://hdl.handle.net/20.500.12832/3305>
- Nijsten, C., Geense, P., Pels, T., & Vollebergh, W. (2002). *Allochtone ouders en justitie: Vragen en behoeften van Antilliaanse, Marokkaanse, Surinaamse en Turkse ouders van jeugdigen die in aanraking komen met politie en justitie*. KU Nijmegen. Geraadpleegd op 7 augustus 2024, via: <http://hdl.handle.net/20.500.12832/2605>
- Olsen, A. L., Kyhse-Andersen, J. H., & Moynihan, D. (2022). The unequal distribution of opportunity: A national audit study of bureaucratic discrimination in primary school access. *American Journal of Political Science*, 66(3), 587–603. <https://doi.org/10.1111/ajps.12584>
- Pincus, F. L. (2019). From individual to structural discrimination. In F.L. Pincus (Red.), *Race and Ethnic Conflict* (pp. 120–124). Routledge.
- Röder, A., & Mühlau, P. (2012). Low expectations or different evaluations: What explains immigrants' high levels of trust in host-country institutions? *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 38(5), 777–792. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2012.667986>
- Rodrigues, P., & Van der Woude, M. (2016). Proactieve politiecontrole en onderscheid naar etniciteit of nationaliteit. *Nederlands Juristenblad*, 32, 2294–2302.

- Sampson, R. J., & Lauritsen, J. L. (1997). Racial and ethnic disparities in crime and criminal justice in the United States. *Crime and Justice*, 21, 311–374.
<https://doi.org/10.1086/449253>
- Schmeets, H., & Exel, J. (2021, 20 januari). Vertrouwen van migranten in medemens en instituties. *Statistische Trends*. Geraadpleegd op 10 oktober 2024, via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2021/vertrouwen-van-migranten-in-medemens-en-instituties>
- Sherman, L. W. (1993). Defiance, deterrence, and irrelevance: A theory of the criminal sanction. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 30(4), 445–473.
<https://doi.org/10.1177/0022427893030004006>
- Siegel, D. (2014). Mobiel banditisme: Oost-en Centraal-Europese rondtrekkende criminele groepen in Nederland. *Reed Business Information*. Geraadpleegd op 7 augustus 2024, via: <https://www.politieenwetenschap.nl/publicatie/politiewetenschap/2013/mobiel-banditisme-168>
- Small, M. L., & Pager, D. (2020). Sociological perspectives on racial discrimination. *Journal of Economic Perspectives*, 34(2), 49–67.
<https://doi.org/10.1257/jep.34.2.49>
- Steffensmeier, D., Ulmer, J., & Kramer, J. (1998). The interaction of race, gender, and age in criminal sentencing: The punishment cost of being young, black, and male. *Criminology*, 36(4), 763–798. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1998.tb01265.x>
- Tyler, T. R. (2005). Policing in black and white: Ethnic group differences in trust and confidence in the police. *Police Quarterly*, 8(3), 322–342.
<https://doi.org/10.1177/1098611104271105>
- Ulmer, J. T. (2012). Recent developments and new directions in sentencing research. *Justice Quarterly*, 29(1), 1–40. <https://doi.org/10.1080/07418825.2011.624115>
- Ulmer, J. T., Silver, E., & Hanrath, L. S. (2023). Back to basics: A critical examination of the focal concerns framework from the perspective of judges. *Justice Quarterly*, 40(6), 813–836. <https://doi.org/10.1080/07418825.2022.2132274>
- Van den Bos, K., Ansems, L., Schiffelers, M.-J., Kerssies, S., Lindeman, J., Bovens, C., Manshanden, L., Peters van Neijenhof, F., & Verhoeven, L. (2021). *Een verkennend kwalitatief onderzoek naar klassenjustitie in de Nederlandse strafrechtketen*. WODC. Geraadpleegd op 5 maart 2025, via: <http://hdl.handle.net/20.500.12832/3070>
- Van den Brink, Y., & Lanskey, C. (2024). Waar komen ongelijkheden in het jeugdstrafrecht vandaan? Over invloedssferen van jeugdstrafrechtelijke besluitvorming, mechanismen van ongelijkheid en de noodzaak van onderzoek en hervorming. *Boom Strafbld*, 3, 152–165.
<https://doi.org/10.5553/BSb/266669012024005003005>
- Van der Leun, J. P., & Van der Woude, M. A. (2011). Ethnic profiling in the Netherlands? A reflection on expanding preventive powers, ethnic profiling and a changing social and political context. *Policing and Society*, 21(4), 444–455.
<https://doi.org/10.1080/10439463.2011.610194>
- Van Laer, K., & Janssens, M. (2011). Ethnic minority professionals' experiences with subtle discrimination in the workplace. *Human Relations*, 64(9), 1203–1227.
<https://doi.org/10.1177/0018726711409263>
- Van Meeteren, M., Woude, M., Mutsaers, P., Vries, I. de, Hageman, N., Leun, J., & Terlouw, A. (2023). *Etnisch profileren door de politie: Een systematische literatuurstudie toegespitst op de Nederlandse context*. Radboud Universiteit. Geraadpleegd op 5 maart 2025, via: <http://hdl.handle.net/20.500.12832/3347>
- Van Oorschot, I. (2018). *Ways of case-making*. hdl.handle.net/1765/104082

- Van Oorschot, I. (2020). Culture, milieu, phenotype: Articulating race in judicial sense-making practices. *Social & Legal Studies*, 29(6), 790–811. <https://doi.org/10.1177/0964663920907992>
- Van Prooijen, J.-W., & Coffeng, J. (2013). What is fair punishment for Alex or Ahmed? Perspective taking increases racial bias in retributive justice judgments. *Social Justice Research*, 26, 383–399. <https://doi.org/10.1007/s11211-013-0190-2>
- Van San, M., & Leerkes, A. (2001). *Criminaliteit en criminalisering: Allochtone jongeren in België*. Amsterdam University Press.
- Van Wingerden, S., Van Dillen, L., & Vanderveen, G. (2023). Het effect van de huidskleur van de dader op de straftoemeting: Een experimenteel onderzoek. *Proces: Tijdschrift Voor Strafrechtspleging*, 102(4), 221–240. <https://doi.org/10.5553/PROCES/016500762023102004003>
- Van Wingerden, S., & Wermink, H. (2016). *Zwaarder gestraft? Verder onderzoek naar etnisch gerelateerde straftoemeting: Verschillende soorten en maten van sancties*. Sdu Geraadpleegd op 5 februari 2025, via: <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/research-memoranda-2016-02.pdf>
- Van Wingerden, S., & Wermink, H. (2017). Worden allochtonen zwaarder gestraft, of even zwaar maar anders? *Trema. Straftoemetingsbulletin*, 40(1), 17–23. Geraadpleegd op 5 februari 2025, via: <https://hdl.handle.net/1887/72585>
- Verhaeghe, P.-P. (2017). *Liever Sandra dan Samira? Over praktijktesten, mystery shopping en discriminatie*. Epo.
- Weenink, D. (2007). De invloed van de etniciteit van jonge verdachten op beslissingen van het Openbaar Ministerie. *Sociologie*, 3(3). Geraadpleegd op 5 februari 2025, via: <http://dev.novatv.nl/uploaded/FILES/Karin/weenink.pdf>
- Wermink, H., Blokland, A., Been, J., Schuyt, P., Tollenaar, N., & Apel, R. (2024). Estimating effects of short-term imprisonment on crime using random judge assignments. *Justice Quarterly*, 41(3), 317–346. <https://doi.org/10.1080/07418825.2023.2193618>
- Wermink, H., Blokland, A., Nieuwbeerta, P., Nagin, D., & Tollenaar, N. (2010). Comparing the effects of community service and short-term imprisonment on recidivism: A matched samples approach. *Journal of Experimental Criminology*, 6, 325–349. <https://doi.org/10.1007/s11292-010-9097-1>
- Wermink, H., Johnson, B. D., Nieuwbeerta, P., & de Keijser, J. W. (2015). Expanding the scope of sentencing research: Determinants of juvenile and adult punishment in the Netherlands. *European Journal of Criminology*, 12(6), 739–768. <https://doi.org/10.1177/1477370815597253>
- Wermink, H., Van Wingerden, S., Van Wilsem, J., & Nieuwbeerta, P. (2017). Studying ethnic disparities in sentencing: The importance of refining ethnic minority measures. In J.T. Ulmer, M.S. Bradley (Red.), *Handbook on Punishment Decisions* (pp. 239–263). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315410371-11>

Bijlage 1 Samenstelling van de begeleidingscommissie

Voorzitter

Ido Weijers

Professor emeritus Universiteit Utrecht

Leden

Jolande uit Beijerse

Erasmus Universiteit Rotterdam

Sunil Choenni

Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum

Ivoline van Erpecum

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Joep Lindeman

Universiteit Utrecht

Stijn Ruiter

NSCR, Vrije Universiteit Amsterdam

Arjen Verweij

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Hilde Wermink

Universiteit Leiden

Bijlage 2 Achtergrondinformatie bij de gebruikte data

In dit onderzoek is gebruikgemaakt van gegevens uit het Stelsel van Sociaal-Statistische Bestanden (SSB) van het CBS. Het SSB is een uitgebreid stelsel van koppelbare registers en enquêtes en bevat gegevens over personen en huishoudens. Het CBS ontvangt deze informatie vanwege zijn wettelijke taak. De data bevatten geen namen, geen adressen en geen burgerservicenummers. Om gegevens uit verschillende bronnen aan elkaar te verbinden worden gepseudonimiseerde koppelsleutels gebruikt die buiten het SSB geen betekenis hebben. Voor dit project wordt gebruikgemaakt van de volgende SSB-gegevens, die speciaal voor het onderzoek op persoonsniveau zijn gekoppeld:

Basisregistratie Personen (BRP)

De Basisregistratie Personen (BRP) is de digitale bevolkingsregistratie van Nederland. De BRP bevat gegevens over ingezetenen en niet-ingezetenen. In de BRP zijn van iedere ingeschrevene gegevens zoals Burgerservicenummer (BSN), geboortedatum, geslacht, burgerlijke staat, geboorteland en woonplaats geregistreerd, van ingezetenen bovendien gegevens over de ouders, partners en kinderen. Voor ingezetenen wordt een adres in Nederland geregistreerd, voor niet-ingezetenen een adres buiten Nederland.

Nationaliteitskenmerken (GBANATIONALITEITBUS)

Bevat gegevens over nationaliteit(en) van alle personen die vanaf 1 januari 1994 in de BasisRegistratie Personen (BRP) ingeschreven zijn (geweest).

Hoogst behaald en hoogst gevolgd opleidingsniveau en opleidingsrichting van de bevolking in Nederland (HOOGSTEOPLTAB)

Het bestand HOOGSTEOPLTAB vertegenwoordigt het hoogst behaalde en hoogst gevolgde opleidingsniveau van de Nederlandse bevolking op 1 oktober van jaar JJJJ. Het bestand is gebaseerd op gegevens uit diverse registers en de Enquête BeroepsBevolking (EBB). Door het gebruik van meerdere (jaargangen van) bronnen heeft HOOGSTEOPLJJJTABVV een zeer hoge dekkingsgraad (2018: ruim 11,5 miljoen personen). Alhoewel de dekkingsgraad hoog is, vertegenwoordigt het bestand niet de gehele doelpopulatie. Onderwijs genoten in het buitenland, onderwijs aan particuliere instellingen en lange bedrijfsopleidingen en cursussen worden onderschat.

Sociaaleconomische categorie (SECMBUS)

Dit bestand bevat gegevens over de sociaaleconomische categorie (SECM) van personen in een bepaalde maand. In dit bestand is voor verschillende inkomensbronnen vastgesteld of een persoon deze in een bepaalde maand heeft ontvangen. Ook is bijgehouden of een persoon als scholier of student stond ingeschreven in een bepaalde maand. Op basis van deze informatie kan per persoon worden vastgesteld of hij of zij in een betreffende maand inkomen verkreeg als werknemer of zelfstandig ondernemer, een uitkering ontving, een opleiding volgde of dat er van geen van dit alles sprake was.

Huishoudenskenmerken (GBAHUISHOUDENBUS)

Bevat van alle personen die vanaf 1 oktober 1994 in de BasisRegistratie Personen (BRP) voorkomen hun plaats in het huishouden, en de gegevens over het huishouden

waartoe zij behoren en behoord hebben, met datum aanvang en datum einde van elk huishouden waartoe zij behoren en behoord hebben.

Inkomen van huishoudens (INHATAB)

Dit bestand bevat het inkomen op jaarbasis van de huishoudens op 1 januari van het onderzoeksjaar.

Gegevens over arbeidsverleden (RAVTAB)

Dit bestand geeft inzicht in het recente arbeidsverleden van personen behorende tot de Nederlandse bevolking.

GBA Adreskenmerken van personen (GBAADRESOBJECTBUS)

Adressen van personen die vanaf 1 januari 1995 in de gemeentelijke bevolkingsregisters ingeschreven (hebben ge)staan.

Kerncijfers wijken en buurten

Overzicht van statistische gegevens van gemeenten, wijken en buurten in Nederland in 2014 en 2018, zoals beschikbaar gesteld via StatLine.

Bijlage 3 Achtergrondinformatie over de onderzoekspopulatie

Voor 2014 bevatten de bestanden van de politie, het OM en de rechter in totaal 235.667 unieke personen. We verwijderen verdachten die niet voorkomen in de gemeentelijke basisadministratie (n=15.595 observaties), evenals verdachten onder de 12 jaar en boven de 65 jaar (n=9.196).²⁸ Voor ongeveer 1,7% van de verdachten ontbreekt informatie voor meer dan drie kenmerken die we in de analyses meenemen. Deze verdachten verwijderen we (n=3.679). We verwijderen minderjarige verdachten (<18 jaar) voor wie het hoogst gevolgde opleidingsniveau onbekend is (n=246) of met als hoogst gevolgde opleidingsniveau basisonderwijs (n=108).²⁹ Tot slot verwijderen we verdachten van wie de nationaliteit onbekend is (n=15).³⁰ Dit resulteert in een populatie van n=206.828 verdachten.

Voor 2018 bevatten de bestanden van de politie, het OM en de rechter in totaal 179.089 unieke personen. We verwijderen verdachten die niet voorkomen in de gemeentelijke basisadministratie (n=10.739), evenals verdachten onder de 12 jaar en boven de 65 jaar (n=6.612) en verdachten met ontbrekende informatie over het geboorteland (n=562). Voor ongeveer 3,4% van de verdachten ontbreekt informatie voor meer dan drie kenmerken die we in de analyses meenemen. Deze verdachten verwijderen we (n=5.611). We verwijderen we minderjarige verdachten (<18 jaar) voor wie het hoogst gevolgde opleidingsniveau onbekend is (n=146) of met als hoogst gevolgde opleidingsniveau basisonderwijs (n=62). Tot slot verwijderen we verdachten van wie de nationaliteit onbekend is (n=3). Dit resulteert in een populatie van n=155.354 personen.

Ontbrekende gegevens op afhankelijke variabelen

Hoewel de verwijderde aantallen op de gehele onderzoekspopulatie doorgaans klein zijn, is het denkbaar dat de verwijdering van verdachten op basis van ontbrekende waarden op bepaalde achtergrondkenmerken selectief is naar uitkomstmaten. Robuustheidscontroles wijzen er echter niet op dat de hoofdbevindingen sterk afhangen van deze keuzes.

Ontbrekende gegevens in de verdachtenregistratie

In onze data komt het voor dat een persoon wel met een zaak gepleegd in het peiljaar voorkomt in de OM- en/of rechterbestanden, maar niet in de verdachtenregistratie van het peiljaar: het betreft hier zo'n 8% van de hierboven beschreven populatie. Dit aandeel is vergelijkbaar over de peiljaren en voor mensen met en zonder migratieachtergrond. Ongeveer twee derde van deze 8% is wel aanwezig in de OM-bestanden, maar niet in de rechter-bestanden. Dit zouden zaken kunnen zijn die zijn geseponeerd vanwege onvoldoende bewijs en vervolgens door het CBS uit de politiedata zijn verwijderd. Een derde is zowel aanwezig in de OM- als de rechterbestanden. Daarnaast komt 2% van de personen alleen voor bij de rechter. Tot slot is

²⁸ Eerder onderzoek laat zien dat de meeste veroordelingen voor misdrijven plaatsvinden wanneer personen tussen de 17 en 21 jaar oud zijn (CBS, 2020). De kans om veroordeeld te worden neemt vervolgens weer af naarmate men ouder wordt. De groep veroordeelden op leeftijden hoger dan 65 jaar is daarmee vermoedelijk een zeer specifieke groep; het onderzoeken hiervan valt buiten de reikwijdte van dit onderzoek.

²⁹ Deze groepen zijn te klein om als aparte categorieën mee te nemen in de analyses.

³⁰ Hoewel het hier mogelijk selectieve groepen betreft, maakt de ontbrekende informatie voor deze groepen het lastig om hier goed zicht op te krijgen.

er nog een kleine groep die wel in de verdachtenregistratie en rechter-bestanden voorkomt, maar niet in de OM-bestanden.

Een mogelijke verklaring voor de ontbrekende informatie uit de verdachtenregistratie kan zijn dat de verdachte van een misdrijf gepleegd in het peiljaar pas later bij de politie in beeld is gekomen. Bijvoorbeeld: een verdachte met een misdrijf gepleegd in december 2014 wordt pas in 2015 door de politie geregistreerd en komt hierdoor wel voor in de OM-bestanden met een misdrijf gepleegd in het peiljaar, maar niet in de verdachtenregistratie uit het peiljaar. Om deze verklaring nader te onderzoeken, hebben we geprobeerd ontbrekende informatie zoveel mogelijk aan te vullen met gegevens uit de verdachtenregistratie één jaar na het peiljaar. Ongeveer een kwart van de ontbrekende gegevens kan op deze manier worden aangevuld. Mogelijk zijn er ook andere verklaringen voor verdachten die wel met een zaak voorkomen bij het OM of de rechter, maar niet voorkomen in de verdachtenregistratie. Zo verwijdert het CBS op enig moment verdachten uit de verdachtenregistratie wanneer later in de strafrechtketen is vastgesteld dat de verdachte onschuldig is of waarbij de zaak is geseponeerd vanwege onrechtmatig verkregen bewijs (zie ook (Leerkes et al., 2023)). Onder personen die ontbreken in de verdachtenregistratie komt het relatief vaker voor dat de zaak wordt geseponeerd door het OM of dat de verdachte wordt vrijgesproken door de rechter. Een derde verklaring kan zijn dat een deel van de misdrijfzaken via bijzondere opsporingsdiensten of buitengewone opsporingsambtenaren direct instroomt bij het Openbaar Ministerie.

De missende gegevens vormen een probleem voor de analyses. Immers: van personen die niet voorkomen in de verdachtenregistratie kunnen we geen gegevens uit de verdachtenregistratie meenemen zoals de aard en het aantal verdenkingen. Bovendien kunnen we niet goed onderzoeken welk deel doorstroomt: we zien sommige personen later verschijnen in de keten en kunnen de aanname doen dat zij eerder door de politie zijn geregistreerd, maar dat is niet met data te ondersteunen. Dit geldt ook voor personen die wel in de rechterbestanden voorkomen, maar niet in de OM-bestanden. Als we deze personen meenemen in de analyses worden bevindingen over cumulatieve oververtegenwoordiging lastiger te interpreteren: er zijn dan namelijk ook 'zij-instromers'. Om deze redenen verwijderen we personen die niet in het peiljaar of één jaar erna voorkomen in de verdachtenregistratie ($n=22.345$) en personen die niet in de OM-bestanden maar wel in de rechterbestanden voorkomen ($n=838$). Dit levert de uiteindelijke populatie op van $n=338.999$ personen. De constructie van variabelen en de analyses voor het rapport zijn binnen de beveiligde omgeving uitgevoerd in Stata 16.

Bijlage 4 Multicollineariteit

Van verschillende kenmerken in onze analyses kan worden aangenomen dat zij vaker in samenhang voorkomen. Het duidelijkste voorbeeld is het hebben van een niet-Nederlandse nationaliteit en het hebben van een migratieachtergrond, maar ook andere kenmerken kunnen vaker tegelijk voorkomen, zoals het hebben van een migratieachtergrond en het hebben van een lager huishoudinkomen of het wonen in meer diverse buurten. In onze analyses nemen we deze kenmerken juist mee vanwege deze verwachte samenhang: het is namelijk mogelijk dat oorspronkelijk waargenomen verschillen in de wijze van afdoening voor groepen met een migratieachtergrond kunnen worden verklaard door dit soort compositie-effecten. Een te sterke samenhang tussen de variabelen (multicollineariteit) is echter problematisch omdat het de betrouwbaarheid van de statistisch modellen kan verminderen. We hebben de multicollineariteit tussen de onafhankelijke variabelen gecontroleerd met de Variance Inflation Factor (VIF). Alle VIF-waarden bleven onder de algemeen geaccepteerde grens van 10, wat aangeeft dat multicollineariteit geen probleem vormt in ons model. De hoogste VIF (7,5) werd waargenomen voor de variabelen *aantal ouders in de thuissituatie* en *huishoudinkomen* in het model voor minderjarige verdachten. Dit is goed te verklaren: in een huishouden met twee ouders is de kans op twee inkomens, en daarmee de kans op een hoger huishoudinkomen groter.

Bijlage 5 Tabellenbijlage

Tabel B5.1 Achterliggende cijfers bij Figuur 6.1 t/m 6.12

	Minderjarigen			Volwassenen		
	Nul-model	Gecor. delict	Volledig model	Nul-model	Gecor. delict	Volledig model
Aanmelding OM						
Migranten	4,9	1,7	0,1	2,0	-0,1	-0,7
Tweede generatie	7,3	2,0	1,6	1,9	0,0	-1,0
NL-Turkije	6,0	1,7	0,9	0,4	-0,2	-1,1
NL-Marokko	9,5	1,7	1,5	2,7	-1,0	-3,5
NL-Suriname	5,8	0,9	0,7	2,2	0,2	-0,7
NL-Caribisch NL	14,5	5,7	4,2	6,7	3,3	1,7
NL-EU	2,7	1,4	1,0	2,1	1,1	0,6
NL-anders niet-EU	5,5	2,1	1,5	0,6	-0,3	-0,9
Turkije	0,1	-4,8	-5,9	-2,9	-1,5	-1,3
Marokko	9,6	-3,1	-4,0	1,6	-1,7	-2,9
Suriname	11,5	5,4	4,1	3,1	0,2	-0,7
Caribisch Nederland	12,3	3,3	1,0	8,7	3,3	0,5
EU	0,9	2,1	0,3	1,5	0,7	1,5
Anders niet-EU	3,6	1,7	-0,8	0,8	-1,2	-1,6
Buiten Nederland-NL	5,0	2,6	2,8	3,8	2,6	1,6
Dagvaarding						
Migranten	11,9	5,7	3,7	7,8	6,8	3,0
Tweede generatie	12,2	5,0	3,5	9,1	7,1	2,9
NL-Turkije	10,9	7,5	6,0	7,7	6,9	3,5
NL-Marokko	15,2	5,5	4,3	15,3	11,6	4,4
NL-Suriname	14,0	5,4	3,4	10,7	8,6	4,0
NL-Caribisch NL	13,0	3,1	0,9	10,9	9,0	3,7
NL-EU	4,7	2,6	2,1	2,0	1,3	-0,1
NL-anders niet-EU	10,1	4,3	3,0	6,0	4,9	2,4
Turkije	9,8	2,5	1,1	3,4	4,4	2,9
Marokko	23,2	6,5	4,9	9,7	7,7	2,7
Suriname	13,5	3,3	1,2	8,8	7,1	2,7
Caribisch Nederland	15,3	3,7	0,7	15,2	12,5	5,5
EU	11,9	9,9	8,4	9,9	9,0	6,9

	Minderjarigen			Volwassenen		
	Nul-model	Gecor. delict	Volledig model	Nul-model	Gecor. delict	Volledig model
Anders niet-EU	9,8	5,5	4,1	4,3	4,0	1,6
Buiten Nederland-NL	8,5	4,2	4,1	3,7	2,8	0,5
Detentie						
Migranten	11,9	6,6	7,1	7,3	4,5	2,9
Tweede generatie	7,7	1,8	1,7	7,0	3,8	0,8
NL-Turkije	6,0	4,6	4,7	3,8	2,8	1,2
NL-Marokko	8,2	0,8	0,6	11,3	5,0	-0,8
NL-Suriname	7,4	-0,7	-1,1	5,3	3,6	0,6
NL-Caribisch NL	7,4	0,8	0,3	10,4	6,2	2,4
NL-EU	2,3	1,3	1,4	4,0	2,0	1,2
NL-anders niet-EU	9,8	3,8	3,6	6,1	3,6	1,9
Turkije	17,2	8,9	9,5	0,9	2,4	2,6
Marokko	13,9	2,1	2,4	9,1	4,2	0,0
Suriname	19,7	11,4	11,4	9,0	5,1	2,0
Caribisch Nederland	15,8	6,6	5,8	15,9	9,8	4,9
EU	1,7	0,6	1,7	3,5	3,4	4,1
Anders niet-EU	12,4	8,3	9,4	5,8	3,0	2,2
Buiten Nederland-NL	11,3	7,6	7,8	6,8	4,9	3,4

Tabel B5.2 Logistische regressie voor de kans op verschillende afdoeningsuitkomsten, minderjarigen

	Aanmelding OM		Dagvaarding		Detentiestraf	
	OR	(SE)	OR	(SE)	OR	(SE)
Migratieachtergrond (ref. Nederlandse herkomst)						
Migranten	1,01	(0,05)	1,20**	(0,07)	1,69***	(0,17)
Tweede generatie	1,09**	(0,03)	1,18***	(0,04)	1,15*	(0,08)
Aantal misdrijven (log)	5,12***	(0,39)	2,73***	(0,20)	2,60***	(0,26)
Aantal antecedenten (log)	1,94***	(0,04)	1,86***	(0,04)	1,70***	(0,06)
Opleidingsniveau (ref. vmbo/mbo)						
Havo/vwo-onderbouw	0,89*	(0,05)	1,16	(0,10)	1,11	(0,19)
Havo-bovenbouw/hbo	0,82***	(0,04)	0,87	(0,06)	1,15	(0,20)
Vwo-bovenbouw/wo	0,62***	(0,04)	0,67**	(0,09)	1,06	(0,34)
In opleiding	0,89**	(0,04)	0,95	(0,05)	0,97	(0,09)
Niet-Nederlandse nationaliteit	0,98	(0,05)	1,02	(0,07)	0,84	(0,09)
Thuisituatie (ref. geen ouders)						
Alleenstaande ouder	0,81***	(0,05)	0,83*	(0,06)	1,14	(0,16)
Twee ouders	0,80***	(0,05)	0,81**	(0,06)	1,12	(0,16)
Huishoudinkomen (ref. 1 ^e kwintiel)						
2 ^e kwintiel	0,91	(0,05)	0,98	(0,07)	0,98	(0,12)
3 ^e kwintiel	0,84***	(0,04)	0,87*	(0,06)	0,99	(0,12)
4 ^e kwintiel	0,82***	(0,04)	0,82**	(0,06)	1,04	(0,14)
5 ^e kwintiel	0,76***	(0,04)	0,82**	(0,06)	0,81	(0,12)
Onbekend	0,98	(0,07)	0,93	(0,08)	1,31	(0,20)
Hoge stedelijkheid woongemeente	0,92**	(0,03)	1,01	(0,04)	1,04	(0,08)
% Inwoners met niet-Westerse herkomst	0,90***	(0,02)	1,05*	(0,03)	0,98	(0,04)
% Huishoudens met een minimum inkomen	1,17***	(0,02)	1,01	(0,02)	1,03	(0,04)
Woonplaats onbekend	1,13	(0,11)	0,79	(0,11)	1,14	(0,31)
Peiljaar (ref. 2014)						
2018	1,17***	(0,03)	0,99	(0,03)	1,16*	(0,07)
Leeftijd (ref. 12-15 jaar)						
15-18 jaar	1,53***	(0,04)	1,30***	(0,05)	1,44***	(0,11)
Man	1,15***	(0,03)	1,21***	(0,05)	1,91***	(0,22)
Diefstal van personenauto	1,42	(0,27)	0,90	(0,17)	1,07	(0,25)
Diefstal uit/vanaf personenauto	1,57**	(0,22)	1,52**	(0,22)	1,03	(0,17)
Diefstal van fiets	1,47***	(0,10)	1,00	(0,08)	0,93	(0,12)
Diefstal/inbraak uit woning	2,39***	(0,19)	1,78***	(0,14)	2,10***	(0,20)
Diefstal/inbraak uit box/garage/schuur/tuinhuis	1,70***	(0,27)	1,51*	(0,25)	0,78	(0,18)

	Aanmelding OM		Dagvaarding		Detentiestraf	
	OR	(SE)	OR	(SE)	OR	(SE)
Diefstal van bromfiets/snorfiets	2,07***	(0,16)	1,29***	(0,10)	0,84	(0,09)
Diefstal/inbraak uit school	1,54***	(0,18)	1,48**	(0,21)	0,29***	(0,08)
Diefstal/inbraak uit sportcomplex	1,84***	(0,31)	1,30	(0,24)	0,75	(0,20)
Zakkenrollerij	1,26	(0,31)	1,16	(0,33)	1,10	(0,39)
Straatroof	5,47***	(0,48)	2,76***	(0,21)	3,19***	(0,29)
Diefstal/inbraak uit winkel/bedrijf/kantoor	1,58***	(0,15)	1,43***	(0,15)	1,57***	(0,21)
Winkeldiefstal	0,76***	(0,04)	0,88*	(0,05)	0,76**	(0,08)
Diefstal en inbraak (overig)	2,05***	(0,11)	1,35***	(0,07)	2,62***	(0,19)
Bedrog	1,69***	(0,18)	0,67**	(0,09)	1,00	(0,22)
Valsheidsmisdrijf	1,17*	(0,08)	1,02	(0,09)	0,93	(0,14)
Heling	1,30***	(0,08)	0,87*	(0,06)	0,71***	(0,07)
Afpersing en afdreiging	2,01***	(0,28)	1,16	(0,17)	1,44	(0,29)
Vermogensmisdrijf (overig)	1,38	(0,41)	1,14	(0,42)	0,84	(0,60)
Vernieling aan auto	1,19	(0,12)	0,90	(0,10)	0,78	(0,15)
Vernieling aan openbaar gebouw	0,89	(0,15)	0,56**	(0,12)	1,08	(0,41)
Vernieling beschadiging (overig)	1,26***	(0,07)	0,75***	(0,05)	0,62***	(0,07)
Openlijke geweldpleging	2,81***	(0,15)	1,40***	(0,07)	0,79**	(0,07)
Huisvredebreuk	1,45*	(0,26)	0,88	(0,17)	0,70	(0,23)
Computervredebreuk	1,44	(0,31)	0,68	(0,21)	3,27*	(1,74)
Openbare orde misdrijf (overig)	0,66**	(0,10)	1,13	(0,22)	0,75	(0,24)
Brandstichting/ontploffing	1,80***	(0,17)	1,70***	(0,20)	1,40	(0,27)
Niet opvolgen van ambtelijk bevel	0,79	(0,11)	0,96	(0,16)	0,66	(0,17)
Openbaar gezag misdrijf (overig)	2,32***	(0,35)	1,08	(0,17)	0,52*	(0,14)
Mishandeling	4,39***	(0,22)	1,43***	(0,07)	0,90	(0,07)
Bedreiging	2,36***	(0,15)	1,23***	(0,08)	1,09	(0,10)
Stalking	1,02	(0,33)	0,88	(0,39)	3,87*	(2,66)
Aanranding	7,16***	(1,28)	1,01	(0,17)	2,61***	(0,68)
Verkrachting	8,25***	(1,58)	1,42*	(0,23)	11,18***	(2,61)
Schennis der eerbaarheid	4,00***	(1,38)	1,26	(0,54)	1,86	(1,42)
Ontucht met minderjarige	9,53***	(1,91)	1,57*	(0,30)	7,80***	(2,33)
Seksueel misdrijf (overig)	2,32***	(0,33)	1,29	(0,24)	4,64***	(1,50)
Levensmisdrijf	9,00***	(1,50)	4,19***	(0,59)	5,72***	(0,82)
Vrijheidsbeneming/gijzeling	5,45**	(2,91)	3,23*	(1,62)	6,36***	(3,11)
Geweldsmisdrijf (overig)	1,41	(0,56)	1,09	(0,42)	0,87	(0,41)
Misdrijven WvSr (overig)	2,76***	(0,20)	0,84*	(0,06)	0,73*	(0,10)
Verlaten plaats ongeval	3,84***	(0,49)	0,87	(0,12)	0,97	(0,22)
Rijden onder invloed	5,79***	(0,43)	0,95	(0,08)	0,56**	(0,12)

	Aanmelding OM		Dagvaarding		Detentiestraf	
	OR	(SE)	OR	(SE)	OR	(SE)
Rijden tijdens ontzegging/onbevoegd besturen	7,59*	(6,08)	9,96**	(7,64)	2,07	(1,12)
Verkeersmisdrijf (overig)	0,72**	(0,08)	1,34	(0,21)	0,85	(0,22)
Drugsmisdrijven	1,41***	(0,09)	1,05	(0,08)	1,39**	(0,16)
(Vuur)wapenmisdrijven	1,15*	(0,08)	0,83*	(0,07)	1,01	(0,13)
Overige misdrijven	3,72***	(0,36)	0,99	(0,13)	0,96	(0,31)
Constant	0,09***	(0,01)	0,14***	(0,02)	0,01***	(0,00)
N	46.520		22.422		9.970	
R-squared						
Pseudo R-squared	0,22		0,14		0,21	
AIC	50.360,61		26.643,52		8.234,70	
BIC	50.981,69		27.212,79		8.746,42	

* p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

Tabel B5.3 Logistische regressie voor de kans op verschillende afdoeningsuitkomsten, naar herkomstgroep, minderjarigen

	Aanmelding		Dagvaarding		Detentie	
	OR	(SE)	OR	(SE)	OR	(SE)
Herkomstland (ref. Nederland)						
NL-Turkije	1,05	(0,06)	1,34***	(0,10)	1,43**	(0,18)
NL-Marokko	1,09*	(0,05)	1,23***	(0,07)	1,05	(0,10)
NL-Suriname	1,04	(0,06)	1,18*	(0,08)	0,91	(0,11)
NL-Caribisch Nederland	1,26***	(0,09)	1,05	(0,09)	1,02	(0,15)
NL-EU	1,05	(0,07)	1,11	(0,09)	1,12	(0,20)
NL-Anders non-EU	1,09*	(0,04)	1,16**	(0,06)	1,32**	(0,13)
Turkije	0,72	(0,13)	1,06	(0,26)	1,99	(0,80)
Marokko	0,80	(0,12)	1,27	(0,24)	1,21	(0,32)
Suriname	1,25	(0,19)	1,06	(0,20)	2,24**	(0,64)
Caribisch Nederland	1,05	(0,12)	1,03	(0,14)	1,55*	(0,33)
EU	1,01	(0,09)	1,51**	(0,19)	1,14	(0,28)
Anders non-EU	0,96	(0,06)	1,22*	(0,10)	1,96***	(0,27)
Buiten Nederland-NL	1,16	(0,13)	1,22	(0,18)	1,77*	(0,42)
Aantal misdrijven (log)	5,12***	(0,39)	2,73***	(0,20)	2,60***	(0,27)
Aantal antecedenten (log)	1,94***	(0,04)	1,86***	(0,04)	1,72***	(0,06)
Opleidingsniveau (ref. vmbo/mbo)						
Havo/vwo-onderbouw	0,89*	(0,05)	1,16	(0,10)	1,11	(0,19)
Havo-bovenbouw/hbo	0,82***	(0,04)	0,87	(0,06)	1,16	(0,20)
Vwo-bovenbouw/wo	0,62***	(0,04)	0,67**	(0,09)	1,04	(0,34)
In opleiding	0,89**	(0,04)	0,95	(0,05)	0,97	(0,09)
Niet-Nederlandse nationaliteit	1,01	(0,06)	0,97	(0,07)	0,82	(0,10)
Thuisituatie (ref. geen ouders)						
Alleenstaande ouder	0,81***	(0,05)	0,83*	(0,06)	1,14	(0,16)
Twee ouders	0,80***	(0,05)	0,79**	(0,06)	1,11	(0,16)
Huishoudinkomen (ref. 1e kwintiel)						
2e kwintiel	0,91	(0,05)	0,99	(0,07)	0,98	(0,12)
3e kwintiel	0,84***	(0,04)	0,87*	(0,06)	1,00	(0,13)
4e kwintiel	0,82***	(0,04)	0,83**	(0,06)	1,06	(0,14)
5e kwintiel	0,76***	(0,04)	0,83**	(0,06)	0,83	(0,12)
Onbekend	0,97	(0,07)	0,93	(0,08)	1,32	(0,20)
Hoge stedelijkheid woongemeente	0,92**	(0,03)	1,01	(0,04)	1,06	(0,08)
% Inwoners met een niet-Westerse herkomst	0,91***	(0,02)	1,05	(0,03)	0,98	(0,04)
% Huishoudens met een minimum inkomen	1,17***	(0,02)	1,01	(0,02)	1,03	(0,04)
Woonplaats onbekend	1,13	(0,11)	0,79	(0,11)	1,14	(0,31)

	Aanmelding		Dagvaarding		Detentie	
	OR	(SE)	OR	(SE)	OR	(SE)
Peiljaar (ref. 2014)						
2018	1,17***	(0,03)	0,99	(0,03)	1,16*	(0,07)
Leeftijd (ref. 12-15 jaar)						
15-18 jaar	1,54***	(0,04)	1,30***	(0,05)	1,42***	(0,11)
Man	1,15***	(0,03)	1,21***	(0,05)	1,89***	(0,22)
Diefstal van personenauto	1,42	(0,27)	0,89	(0,16)	1,08	(0,25)
Diefstal uit/vanaf personenauto	1,58**	(0,22)	1,51**	(0,22)	1,04	(0,17)
Diefstal van fiets	1,46***	(0,10)	0,99	(0,08)	0,94	(0,12)
Diefstal/inbraak uit woning	2,39***	(0,19)	1,77***	(0,14)	2,12***	(0,20)
Diefstal/inbraak uit box/garage/schuur/tuinhuis	1,71***	(0,27)	1,50*	(0,25)	0,79	(0,19)
Diefstal van bromfiets/snorfiets	2,07***	(0,16)	1,29***	(0,10)	0,84	(0,09)
Diefstal/inbraak uit school	1,54***	(0,18)	1,48**	(0,21)	0,29***	(0,08)
Diefstal/inbraak uit sportcomplex	1,84***	(0,31)	1,29	(0,24)	0,75	(0,21)
Zakkenrollerij	1,26	(0,31)	1,16	(0,33)	1,07	(0,38)
Straatroof	5,46***	(0,48)	2,79***	(0,22)	3,23***	(0,30)
Diefstal/inbraak uit winkel/bedrijf/kantoor	1,57***	(0,15)	1,43***	(0,15)	1,58***	(0,21)
Winkeldiefstal	0,76***	(0,04)	0,88*	(0,05)	0,77**	(0,08)
Diefstal en inbraak (overig)	2,05***	(0,11)	1,35***	(0,07)	2,63***	(0,20)
Bedrog	1,69***	(0,18)	0,67**	(0,09)	0,99	(0,22)
Valsheidsmisdrijf	1,17*	(0,08)	1,02	(0,09)	0,93	(0,15)
Heling	1,30***	(0,08)	0,87*	(0,06)	0,71***	(0,07)
Afpersing en afdreiging	2,01***	(0,28)	1,15	(0,17)	1,46	(0,29)
Vermogensmisdrijf (overig)	1,41	(0,42)	1,13	(0,42)	0,89	(0,63)
Vernieling aan auto	1,20	(0,12)	0,90	(0,10)	0,78	(0,16)
Vernieling aan openbaar gebouw	0,89	(0,15)	0,56**	(0,12)	1,11	(0,42)
Vernieling beschadiging (overig)	1,26***	(0,07)	0,75***	(0,05)	0,63***	(0,07)
Openlijke geweldpleging	2,81***	(0,15)	1,41***	(0,07)	0,79*	(0,07)
Huisvredebreuk	1,46*	(0,26)	0,88	(0,17)	0,68	(0,23)
Computervredebreuk	1,45	(0,31)	0,69	(0,22)	3,38*	(1,82)
Openbare orde misdrijf (overig)	0,66**	(0,10)	1,12	(0,22)	0,75	(0,23)
Brandstichting/ontploffing	1,80***	(0,17)	1,70***	(0,20)	1,40	(0,27)
Niet opvolgen van ambtelijk bevel	0,78	(0,11)	0,97	(0,17)	0,67	(0,17)
Openbaar gezag misdrijf (overig)	2,31***	(0,35)	1,09	(0,17)	0,52*	(0,14)
Mishandeling	4,40***	(0,22)	1,43***	(0,07)	0,90	(0,07)
Bedreiging	2,36***	(0,15)	1,23***	(0,08)	1,09	(0,10)
Stalking	1,03	(0,34)	0,89	(0,39)	3,93*	(2,68)
Aanranding	7,19***	(1,28)	1,01	(0,17)	2,59***	(0,68)

	Aanmelding		Dagvaarding		Detentie	
	OR	(SE)	OR	(SE)	OR	(SE)
Verkrachting	8,21***	(1,57)	1,41*	(0,23)	11,12***	(2,60)
Schennis der eerbaarheid	4,05***	(1,40)	1,26	(0,53)	1,89	(1,45)
Ontucht met minderjarige	9,56***	(1,91)	1,59*	(0,31)	7,89***	(2,37)
Seksueel misdrijf (overig)	2,32***	(0,33)	1,29	(0,24)	4,72***	(1,53)
Levensmisdrijf	9,00***	(1,50)	4,20***	(0,59)	5,76***	(0,83)
Vrijheidsbeneming/gijzeling	5,47**	(2,92)	3,24*	(1,63)	6,66***	(3,26)
Geweldsmisdrijf (overig)	1,41	(0,57)	1,11	(0,43)	0,88	(0,41)
Misdrijven WvSr (overig)	2,76***	(0,20)	0,84*	(0,06)	0,73*	(0,10)
Verlaten plaats ongeval	3,89***	(0,49)	0,86	(0,11)	0,96	(0,22)
Rijden onder invloed	5,79***	(0,43)	0,95	(0,08)	0,56**	(0,12)
Rijden tijdens ontzegging/onbevoegd besturen	7,67*	(6,14)	9,97**	(7,65)	2,09	(1,14)
Verkeersmisdrijf (overig)	0,72**	(0,08)	1,34	(0,21)	0,86	(0,22)
Drugsmisdrijven	1,41***	(0,09)	1,05	(0,08)	1,41**	(0,17)
(Vuur)wapenmisdrijven	1,15*	(0,08)	0,84*	(0,07)	1,01	(0,13)
Overige misdrijven	3,73***	(0,36)	0,99	(0,13)	0,95	(0,31)
Constant	0,09***	(0,01)	0,14***	(0,02)	0,01***	(0,00)
N	46.520		22.422		9.970	
R-squared						
Pseudo R-squared	0,22		0,14		0,21	
AIC	50.366,10		26.652,88		8.235,47	
BIC	51.083,41		27.310,34		8.826,47	

* p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

Tabel B5.4 Logistische regressie voor de kans op verschillende afdoeningsuitkomsten, volwassenen

	Aanmelding OM		Dagvaarding		Detentiestraf	
	OR	(SE)	OR	(SE)	OR	(SE)
Migratieachtergrond (ref. Nederlandse herkomst)						
Migranten	0,97**	(0,01)	1,16***	(0,02)	1,18***	(0,03)
Tweede generatie	0,95***	(0,01)	1,15***	(0,02)	1,05*	(0,02)
Aantal misdrijven (log)	5,30***	(0,20)	4,40***	(0,14)	3,37***	(0,11)
Aantal antecedenten (log)	1,26***	(0,01)	1,67***	(0,01)	1,91***	(0,02)
Opleidingsniveau (ref. laag)						
Middel	0,97*	(0,01)	0,94***	(0,01)	0,97	(0,02)
Hoog	0,84***	(0,01)	0,88***	(0,02)	0,82***	(0,03)
Onbekend	0,89***	(0,01)	0,97	(0,01)	1,02	(0,02)
Arbeidsmarktpositie (ref. werkend)						
Ontvanger uitkering	1,00	(0,02)	1,03	(0,02)	0,98	(0,03)
In opleiding	0,94**	(0,02)	0,93**	(0,02)	0,87**	(0,04)
Overig zonder inkomen	0,99	(0,02)	1,12***	(0,03)	1,16***	(0,04)
Onbekend	1,01	(0,01)	1,07***	(0,02)	0,99	(0,03)
Arbeidsverleden (ref. niet werkzaam)						
0-6 maanden werkzaam	1,01	(0,02)	0,97	(0,03)	0,99	(0,04)
6-12 maanden werkzaam	0,94**	(0,02)	0,93***	(0,02)	0,95	(0,03)
Meer dan een jaar werkzaam	0,88***	(0,02)	0,85***	(0,02)	0,87***	(0,03)
Niet-Nederlandse nationaliteit	0,99	(0,02)	1,08***	(0,02)	1,08**	(0,03)
Gezinssituatie (ref. single)						
Partner	0,93***	(0,01)	0,93***	(0,02)	1,02	(0,03)
Partner en kinderen	0,93***	(0,01)	0,94***	(0,01)	1,01	(0,03)
Alleenstaande ouder	0,90***	(0,02)	1,00	(0,02)	0,95	(0,04)
Huishoudinkomen (ref. 1e kwintiel)						
2e kwintiel	0,94***	(0,01)	0,91***	(0,01)	0,91***	(0,02)
3e kwintiel	0,93***	(0,01)	0,83***	(0,01)	0,93**	(0,02)
4e kwintiel	0,89***	(0,01)	0,80***	(0,01)	0,87***	(0,03)
5e kwintiel	0,81***	(0,01)	0,74***	(0,01)	0,81***	(0,03)
Onbekend	0,99	(0,02)	1,12***	(0,03)	1,05	(0,03)
Hoge stedelijkheid woongemeente	0,93***	(0,01)	0,95***	(0,01)	1,01	(0,02)
% Inwoners met niet-Westerse herkomst	0,95***	(0,01)	1,05***	(0,01)	0,99	(0,01)
% Huishoudens met een minimum inkomen	1,04***	(0,01)	1,00	(0,01)	1,03**	(0,01)
Woonplaats onbekend	1,07**	(0,03)	1,34***	(0,04)	1,25***	(0,05)
Peiljaar (ref. 2014)						
2018	1,46***	(0,01)	1,15***	(0,01)	1,23***	(0,02)

	Aanmelding OM		Dagvaarding		Detentiestraf	
	OR	(SE)	OR	(SE)	OR	(SE)
Leeftijd (ref. 18-23 jaar)						
23-30 jaar	1,06***	(0,02)	1,28***	(0,02)	1,29***	(0,03)
30-40 jaar	1,06***	(0,02)	1,39***	(0,03)	1,53***	(0,04)
40-65 jaar	1,02	(0,02)	1,36***	(0,03)	1,59***	(0,04)
Man	1,15***	(0,01)	1,34***	(0,02)	1,36***	(0,03)
Diefstal van personenauto	1,28**	(0,10)	0,91	(0,07)	1,01	(0,09)
Diefstal uit/vanaf personenauto	1,56***	(0,10)	1,38***	(0,09)	1,06	(0,07)
Diefstal van fiets	2,49***	(0,12)	1,06	(0,04)	1,09	(0,05)
Diefstal/inbraak uit woning	1,51***	(0,06)	1,18***	(0,04)	1,65***	(0,07)
Diefstal/inbraak uit box/garage/schuur/tuinhuis	1,29**	(0,12)	0,94	(0,08)	0,88	(0,08)
Diefstal van bromfiets/snorfiets	1,28**	(0,11)	1,00	(0,08)	0,97	(0,08)
Diefstal/inbraak uit school	1,97***	(0,34)	1,09	(0,18)	1,00	(0,18)
Diefstal/inbraak uit sportcomplex	1,53*	(0,28)	1,15	(0,21)	0,98	(0,17)
Zakkenrollerij	1,20	(0,14)	1,26	(0,16)	1,31	(0,18)
Straatroof	2,36***	(0,18)	1,53***	(0,11)	2,52***	(0,20)
Diefstal/inbraak uit winkel/bedrijf/kantoor	2,03***	(0,09)	1,42***	(0,06)	1,42***	(0,06)
Winkeldiefstal	4,58***	(0,13)	0,84***	(0,02)	1,62***	(0,04)
Diefstal en inbraak (overig)	1,65***	(0,04)	1,21***	(0,03)	1,29***	(0,03)
Bedrog	0,71***	(0,03)	0,90*	(0,04)	0,85**	(0,05)
Valsheidsmisdrijf	0,93*	(0,03)	0,77***	(0,03)	1,01	(0,05)
Heling	1,15***	(0,04)	0,75***	(0,02)	0,83***	(0,03)
Afpersing en afdreiging	1,06	(0,09)	0,80*	(0,07)	1,55***	(0,18)
Vermogensmisdrijf (overig)	0,77***	(0,04)	0,57***	(0,04)	1,01	(0,10)
Vernieling aan auto	1,85***	(0,08)	0,89**	(0,04)	0,63***	(0,03)
Vernieling aan openbaar gebouw	3,97***	(0,60)	1,25*	(0,14)	1,00	(0,12)
Vernieling beschadiging (overig)	2,09***	(0,07)	0,80***	(0,02)	0,65***	(0,02)
Openlijke geweldpleging	2,33***	(0,08)	1,42***	(0,05)	0,71***	(0,03)
Huisvredebreuk	2,72***	(0,18)	0,96	(0,05)	0,98	(0,05)
Computervredebreuk	0,85	(0,09)	0,54***	(0,08)	0,87	(0,20)
Openbare orde misdrijf (overig)	0,70***	(0,03)	0,88*	(0,05)	0,68***	(0,05)
Brandstichting/ontploffing	1,90***	(0,14)	1,28***	(0,09)	2,08***	(0,17)
Niet opvolgen van ambtelijk bevel	0,83***	(0,04)	0,84**	(0,05)	0,70***	(0,04)
Openbaar gezag misdrijf (overig)	2,64***	(0,16)	1,05	(0,05)	0,95	(0,06)
Mishandeling	2,73***	(0,07)	1,21***	(0,02)	0,86***	(0,02)
Bedreiging	1,45***	(0,04)	1,04	(0,02)	0,83***	(0,02)
Stalking	0,74***	(0,04)	1,13*	(0,07)	1,87***	(0,13)
Aanranding	4,21***	(0,38)	1,10	(0,09)	1,55***	(0,17)

	Aanmelding OM		Dagvaarding		Detentiestraf	
	OR	(SE)	OR	(SE)	OR	(SE)
Verkrachting	2,15***	(0,18)	0,90	(0,08)	3,63***	(0,44)
Schennis der eerbaarheid	2,35***	(0,20)	0,96	(0,08)	0,83	(0,10)
Ontucht met minderjarige	1,25**	(0,10)	1,70***	(0,17)	8,42***	(1,21)
Seksueel misdrijf (overig)	1,30***	(0,08)	1,37***	(0,10)	10,63***	(1,21)
Levensmisdrijf	3,31***	(0,16)	2,61***	(0,11)	3,23***	(0,14)
Vrijheidsbeneming/gijzeling	1,18	(0,12)	1,14	(0,14)	1,94***	(0,27)
Geweldsmisdrijf (overig)	1,00	(0,07)	0,68***	(0,06)	1,59***	(0,20)
Misdrijven WvSr (overig)	4,49***	(0,16)	0,78***	(0,02)	0,54***	(0,02)
Verlaten plaats ongeval	1,85***	(0,06)	0,75***	(0,02)	0,53***	(0,03)
Rijden onder invloed	1,50***	(0,04)	1,81***	(0,04)	0,35***	(0,01)
Rijden tijdens ontzegging/onbevoegd besturen	5,25***	(0,26)	2,81***	(0,11)	4,10***	(0,15)
Verkeersmisdrijf (overig)	0,41***	(0,01)	1,87***	(0,09)	0,77***	(0,04)
Drugsmisdrijven	1,83***	(0,05)	0,90***	(0,02)	1,41***	(0,04)
(Vuur)wapenmisdrijven	1,40***	(0,05)	0,81***	(0,03)	1,18***	(0,05)
Overige misdrijven	2,66***	(0,10)	0,86***	(0,03)	0,82**	(0,05)
Constant	0,23***	(0,01)	0,12***	(0,00)	0,04***	(0,00)
N	292.479		198.274		105.431	
Pseudo R-squared	0,13		0,14		0,23	
AIC	320.183,91		234.796,01		108.931,28	
BIC	321.030,80		235.611,80		109696,54	

* p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

Tabel B5.5 Logistische regressie voor de kans op verschillende afdoeningsuitkomsten, naar herkomstgroep, volwassenen

	Aanmelding OM		Dagvaarding		Detentiestraf	
	OR	(SE)	OR	(SE)	OR	(SE)
Herkomst (ref. Nederland)						
NL-Turkije	0,94*	(0,02)	1,19***	(0,04)	1,07	(0,05)
NL-Marokko	0,83***	(0,02)	1,24***	(0,03)	0,95	(0,03)
NL-Suriname	0,96	(0,02)	1,22***	(0,03)	1,04	(0,04)
NL-Caribisch Nederland	1,10*	(0,05)	1,20***	(0,06)	1,15*	(0,07)
NL-EU	1,03	(0,03)	0,99	(0,03)	1,07	(0,05)
NL-Anders non-EU	0,95*	(0,02)	1,12***	(0,03)	1,12**	(0,04)
Turkije	0,93*	(0,03)	1,15***	(0,04)	1,16**	(0,06)
Marokko	0,86***	(0,02)	1,14***	(0,04)	1,00	(0,05)
Suriname	0,97	(0,03)	1,14***	(0,03)	1,12**	(0,05)
Caribisch Nederland	1,03	(0,03)	1,31***	(0,04)	1,33***	(0,05)
EU	1,09**	(0,03)	1,40***	(0,04)	1,27***	(0,06)
Anders non-EU	0,92***	(0,02)	1,08***	(0,02)	1,14***	(0,04)
Buiten Nederland-NL	1,09	(0,05)	1,02	(0,05)	1,22*	(0,10)
Overige misdrijven	2,66***	(0,10)	0,86***	(0,03)	0,82**	(0,05)
Aantal misdrijven (log)	5,30***	(0,20)	4,39***	(0,14)	3,37***	(0,11)
Aantal antecedenten (log)	1,26***	(0,01)	1,67***	(0,01)	1,92***	(0,02)
Opleidingsniveau (ref. laag)	1,00	(.)	1,00	(.)	1,00	(.)
Middel	0,97**	(0,01)	0,94***	(0,01)	0,97	(0,02)
Hoog	0,83***	(0,01)	0,88***	(0,02)	0,82***	(0,03)
Onbekend	0,88***	(0,01)	0,96**	(0,01)	1,01	(0,02)
Arbeidsmarktpositie (ref. werkend)	1,00	(.)	1,00	(.)	1,00	(.)
Ontvanger uitkering	1,01	(0,02)	1,04	(0,02)	0,99	(0,03)
In opleiding	0,95**	(0,02)	0,93**	(0,02)	0,88**	(0,04)
Overig zonder inkomen	1,00	(0,02)	1,13***	(0,03)	1,18***	(0,04)
Onbekend	1,02	(0,01)	1,07***	(0,02)	0,99	(0,03)
Arbeidsverleden (ref. niet werkzaam)						
0-6 maanden werkzaam	1,01	(0,02)	0,97	(0,03)	0,99	(0,04)
6-12 maanden werkzaam	0,94**	(0,02)	0,94**	(0,02)	0,95	(0,03)
Meer dan een jaar werkzaam	0,89***	(0,02)	0,85***	(0,02)	0,88***	(0,03)
Niet-Nederlandse nationaliteit	0,98	(0,02)	1,03	(0,02)	1,09**	(0,03)
Gezinssituatie (ref. single)						
Partner	0,92***	(0,01)	0,92***	(0,02)	1,01	(0,03)
Partner en kinderen	0,93***	(0,01)	0,94***	(0,01)	1,01	(0,03)
Alleenstaande ouder	0,89***	(0,02)	0,99	(0,02)	0,94	(0,04)
Huishoudinkomen (ref. 1e kwintiel)						

	Aanmelding OM		Dagvaarding		Detentiestraf	
	OR	(SE)	OR	(SE)	OR	(SE)
2e kwintiel	0,94***	(0,01)	0,91***	(0,01)	0,92***	(0,02)
3e kwintiel	0,93***	(0,01)	0,83***	(0,01)	0,93**	(0,02)
4e kwintiel	0,89***	(0,01)	0,80***	(0,01)	0,88***	(0,03)
5e kwintiel	0,82***	(0,01)	0,75***	(0,01)	0,81***	(0,03)
Onbekend	0,99	(0,02)	1,11***	(0,03)	1,05	(0,03)
Hoge stedelijkheid woongemeente	0,93***	(0,01)	0,95***	(0,01)	1,01	(0,02)
% Inwoners met niet-Westerse herkomst	0,96***	(0,01)	1,04***	(0,01)	1,00	(0,01)
% Huishoudens met een minimum inkomen	1,04***	(0,01)	1,00	(0,01)	1,03**	(0,01)
Woonplaats onbekend	1,06*	(0,03)	1,30***	(0,04)	1,24***	(0,05)
Peiljaar (ref. 2014)						
2018	1,46***	(0,01)	1,14***	(0,01)	1,23***	(0,02)
Leeftijd (18-23 jaar)						
23-30 jaar	1,06***	(0,02)	1,28***	(0,02)	1,29***	(0,03)
30-40 jaar	1,06***	(0,02)	1,40***	(0,03)	1,54***	(0,04)
40-65 jaar	1,02	(0,02)	1,38***	(0,03)	1,60***	(0,04)
Man	1,15***	(0,01)	1,34***	(0,02)	1,37***	(0,04)
Diefstal van personenauto	1,29**	(0,10)	0,91	(0,07)	1,02	(0,09)
Diefstal uit/vanaf personenauto	1,59***	(0,11)	1,37***	(0,09)	1,09	(0,07)
Diefstal van fiets	2,48***	(0,12)	1,06	(0,04)	1,08	(0,05)
Diefstal/inbraak uit woning	1,53***	(0,06)	1,18***	(0,04)	1,66***	(0,07)
Diefstal/inbraak uit box/garage/schuur/tuinhuis	1,28**	(0,11)	0,93	(0,08)	0,87	(0,08)
Diefstal van bromfiets/snorfiets	1,27**	(0,11)	0,99	(0,08)	0,96	(0,08)
Diefstal/inbraak uit school	2,00***	(0,34)	1,09	(0,18)	1,02	(0,18)
Diefstal/inbraak uit sportcomplex	1,54*	(0,29)	1,15	(0,21)	0,99	(0,17)
Zakkenrollerij	1,20	(0,14)	1,26	(0,17)	1,31	(0,18)
Straatroof	2,36***	(0,18)	1,52***	(0,11)	2,51***	(0,20)
Diefstal/inbraak uit winkel/bedrijf/kantoor	2,04***	(0,09)	1,41***	(0,06)	1,42***	(0,06)
Winkeldiefstal	4,56***	(0,13)	0,84***	(0,02)	1,61***	(0,04)
Diefstal en inbraak (overig)	1,65***	(0,04)	1,21***	(0,03)	1,29***	(0,03)
Bedrog	0,71***	(0,03)	0,90*	(0,04)	0,85**	(0,05)
Valsheidsmisdrijf	0,93*	(0,03)	0,78***	(0,03)	1,01	(0,05)
Heling	1,15***	(0,04)	0,74***	(0,02)	0,82***	(0,03)
Afpersing en afdreiging	1,06	(0,09)	0,80*	(0,07)	1,55***	(0,18)
Vermogensmisdrijf (overig)	0,78***	(0,04)	0,57***	(0,04)	1,03	(0,10)
Vernieling aan auto	1,85***	(0,08)	0,89**	(0,04)	0,63***	(0,03)
Vernieling aan openbaar gebouw	3,98***	(0,60)	1,25*	(0,14)	1,00	(0,12)

	Aanmelding OM		Dagvaarding		Detentiestraf	
	OR	(SE)	OR	(SE)	OR	(SE)
Vernieling beschadiging (overig)	2,08***	(0,07)	0,80***	(0,02)	0,65***	(0,02)
Openlijke geweldpleging	2,33***	(0,08)	1,42***	(0,05)	0,71***	(0,03)
Huisvredebreuk	2,72***	(0,18)	0,97	(0,05)	0,98	(0,05)
Computervredebreuk	0,85	(0,09)	0,54***	(0,08)	0,86	(0,19)
Openbare orde misdrijf (overig)	0,70***	(0,03)	0,89*	(0,05)	0,68***	(0,05)
Brandstichting/ontploffing	1,90***	(0,14)	1,29***	(0,09)	2,09***	(0,17)
Niet opvolgen van ambtelijk bevel	0,84***	(0,04)	0,84**	(0,05)	0,70***	(0,04)
Openbaar gezag misdrijf (overig)	2,64***	(0,16)	1,05	(0,05)	0,95	(0,06)
Mishandeling	2,73***	(0,07)	1,21***	(0,02)	0,86***	(0,02)
Bedreiging	1,46***	(0,04)	1,04	(0,02)	0,83***	(0,02)
Stalking	0,74***	(0,04)	1,13*	(0,07)	1,87***	(0,13)
Aanranding	4,25***	(0,39)	1,12	(0,09)	1,56***	(0,17)
Verkrachting	2,15***	(0,18)	0,91	(0,08)	3,64***	(0,44)
Schennis der eerbaarheid	2,35***	(0,19)	0,96	(0,08)	0,83	(0,10)
Ontucht met minderjarige	1,25**	(0,10)	1,71***	(0,17)	8,46***	(1,21)
Seksueel misdrijf (overig)	1,29***	(0,07)	1,37***	(0,10)	10,61***	(1,20)
Levensmisdrijf	3,31***	(0,16)	2,61***	(0,11)	3,22***	(0,14)
Vrijheidsbeneming/gijzeling	1,19	(0,12)	1,15	(0,14)	1,94***	(0,27)
Geweldsmisdrijf (overig)	1,01	(0,07)	0,68***	(0,06)	1,58***	(0,20)
Misdrijven WvSr (overig)	4,49***	(0,16)	0,78***	(0,02)	0,54***	(0,02)
Verlaten plaats ongeval	1,86***	(0,06)	0,75***	(0,02)	0,53***	(0,03)
Rijden onder invloed	1,49***	(0,04)	1,81***	(0,04)	0,35***	(0,01)
Rijden tijdens ontzegging/onbevoegd besturen	5,25***	(0,26)	2,81***	(0,11)	4,11***	(0,15)
Verkeersmisdrijf (overig)	0,41***	(0,01)	1,86***	(0,09)	0,77***	(0,04)
Drugsmisdrijven	1,84***	(0,05)	0,90***	(0,02)	1,42***	(0,04)
(Vuur)wapenmisdrijven	1,39***	(0,05)	0,81***	(0,03)	1,18***	(0,05)
Constant	0,22***	(0,01)	0,12***	(0,00)	0,04***	(0,00)
N	292.479		198.274		105.431	
R-squared						
Pseudo R-squared	0,13		0,14		0,23	
AIC	320.072,70		234.679,61		108.901,89	
BIC	321.036,04		235.607,57		109.772,38	

* p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

Tabel B5.6 Voorspelde kans op afdoeningswijzen en detentie over gehele keten, minderjarigen

	Aanmelding OM		Dagvaarding		Detentiestraf		Totale kans detentie ^a		Verschil NL-herkomst ^b	
	Gecor. delict	Volledig	Gecor. delict	Volledig	Gecor. delict	Volledig	Gecor. delict	Volledig	Gecor. delict	Volledig
Migratieachtergrond										
Nederlandse herkomst	47,4%	47,6%	42,0%	42,7%	19,1%	19,1%	3,8%	3,9%		
Migranten	49,0%	47,8%	47,7%	46,4%	25,7%	26,3%	6,0%	5,8%	58,0%	50,3%
Tweede generatie	49,3%	49,2%	46,9%	46,2%	21,0%	20,8%	4,9%	4,7%	27,7%	21,8%
Herkomstgroep										
Nederland	47,4%	47,7%	42,0%	42,6%	19,2%	19,2%	3,8%	3,9%		
NL-Turkije	49,0%	48,6%	49,5%	48,7%	23,7%	23,9%	5,7%	5,7%	50,4%	45,0%
NL-Marokko	49,1%	49,2%	47,4%	46,9%	20,0%	19,8%	4,7%	4,6%	21,8%	17,1%
NL-Suriname	48,2%	48,4%	47,4%	46,1%	18,4%	18,1%	4,2%	4,0%	10,0%	3,5%
NL-Caribisch NL	53,0%	51,9%	45,0%	43,6%	19,9%	19,5%	4,7%	4,4%	24,2%	13,1%
NL-EU	48,7%	48,7%	44,6%	44,7%	20,5%	20,6%	4,5%	4,5%	16,5%	14,9%
NL-anders niet-EU	49,5%	49,2%	46,3%	45,6%	23,0%	22,8%	5,3%	5,1%	37,9%	31,1%
Turkije	42,6%	41,8%	44,4%	43,8%	28,1%	28,8%	5,3%	5,3%	39,0%	35,1%
Marokko	44,3%	43,7%	48,4%	47,6%	21,2%	21,6%	4,5%	4,5%	18,9%	15,2%
Suriname	52,7%	51,7%	45,3%	43,8%	30,6%	30,7%	7,3%	7,0%	91,1%	78,2%
Caribisch Nederland	50,7%	48,6%	45,7%	43,3%	25,8%	25,0%	6,0%	5,3%	56,4%	34,8%
EU	49,5%	47,9%	51,9%	51,1%	19,7%	20,9%	5,1%	5,1%	32,4%	31,1%
Anders niet-EU	49,0%	46,9%	47,5%	46,7%	27,5%	28,6%	6,4%	6,3%	67,5%	60,6%
Buiten Nederland-NL	50,0%	50,5%	46,1%	46,8%	26,8%	27,0%	6,2%	6,4%	61,6%	63,6%

a Berekend als het product van de voorspelde kansen per afdoeningsstap.

b Berekend als (totale kans groep-totale kans NL-herkomst)/totale kans NL-herkomst.

Tabel B5.7 Voorspelde kans op afdoeningswijzen en detentiestraf over gehele keten, volwassenen

	Aanmelding OM		Dagvaarding		Detentiestraf		Totale kans detentie ^a		Verschil NL-herkomst ^b	
	Gecor. delict	Volledig	Gecor. delict	Volledig	Gecor. delict	Volledig	Gecor. delict	Volledig	Gecor. delict	Volledig
Migratieachtergrond										
Nederlandse herkomst	67,8%	68,1%	50,0%	51,8%	36,4%	37,5%	12,3%	13,2%		
Migranten	67,7%	67,5%	56,8%	54,8%	40,9%	40,4%	15,7%	14,9%	27,5%	13,0%
Tweede generatie	67,9%	67,1%	57,2%	54,7%	40,2%	38,3%	15,6%	14,1%	26,5%	6,3%
Herkomstgroep										
Nederland	67,8%	68,2%	50,0%	51,7%	36,4%	37,6%	12,3%	13,3%		
NL-Turkije	67,6%	67,0%	56,9%	55,2%	39,2%	38,8%	15,1%	14,3%	22,2%	8,2%
NL-Marokko	66,9%	64,7%	61,6%	56,1%	41,3%	36,8%	17,0%	13,4%	37,9%	0,8%
NL-Suriname	68,1%	67,4%	58,6%	55,7%	40,0%	38,2%	16,0%	14,3%	29,4%	8,2%
NL-Caribisch NL	71,1%	69,9%	59,0%	55,4%	42,6%	40,0%	17,9%	15,5%	44,8%	16,8%
NL-EU	68,9%	68,7%	51,3%	51,6%	38,3%	38,7%	13,5%	13,7%	9,7%	3,5%
NL-anders niet-EU	67,5%	67,3%	54,9%	54,1%	39,9%	39,4%	14,8%	14,3%	19,8%	8,2%
Turkije	66,4%	66,9%	54,4%	54,6%	38,7%	40,2%	14,0%	14,7%	13,3%	10,8%
Marokko	66,1%	65,3%	57,7%	54,4%	40,5%	37,5%	15,4%	13,3%	25,2%	0,5%
Suriname	68,0%	67,5%	57,1%	54,3%	41,5%	39,6%	16,1%	14,5%	30,6%	9,5%
Caribisch Nederland	71,1%	68,7%	62,5%	57,2%	46,2%	42,4%	20,5%	16,7%	66,4%	25,7%
EU	68,5%	69,7%	59,0%	58,6%	39,8%	41,7%	16,1%	17,0%	30,4%	28,5%
Anders niet-EU	66,6%	66,6%	54,0%	53,3%	39,4%	39,8%	14,2%	14,1%	14,8%	6,6%
Buiten Nederland-NL	70,4%	69,7%	52,8%	52,2%	41,3%	41,0%	15,4%	14,9%	24,4%	12,5%

a Berekend als het product van de voorspelde kansen per afdoeningsstap.

b Berekend als (totale kans groep-totale kans NL-herkomst)/totale kans NL-herkomst.

Tabel B5.8 Resultaten Oaxaca-decompositieanalyse, minderjarigen

	Aanmelding OM	Dagvaarding	Detentiestraf
Resultaten migranten			
Migranten	50,6%	50,3%	28,1%
Nederlandse herkomst	45,0%	38,4%	15,8%
Vershil	5,6%	11,9%	12,2%
Verklarende variabelen			
Type misdrijven	1,0%	1,5%	2,9%
Aantal misdrijven	1,4%	1,8%	0,7%
Antecedenten	1,6%	2,5%	1,5%
Sociaaleconomische kenmerken	1,6%	1,6%	0,4%
Omgevingskenmerken	-0,2%	1,3%	-0,1%
Controlevariabelen	0,3%	0,1%	0,3%
Totaal verklaard	5,6%	8,9%	5,6%
Onverklaard	0,0%	3,1%	6,7%
Resultaten tweede generatie			
Tweede generatie	52,2%	50,6%	23,8%
Nederlandse herkomst	45,0%	38,4%	15,8%
Vershil	7,2%	12,2%	8,0%
Verklarende variabelen			
Type misdrijven	1,7%	2,3%	3,1%
Aantal misdrijven	1,4%	1,4%	0,7%
Antecedenten	2,1%	3,0%	1,6%
Sociaaleconomische kenmerken	0,7%	0,7%	0,3%
Omgevingskenmerken	0,1%	1,3%	0,6%
Controlevariabelen	-0,1%	-0,1%	0,1%
Totaal verklaard	5,8%	8,7%	6,5%
Onverklaard	1,4%	3,5%	1,5%

Tabel B5.9 Resultaten Oaxaca-decompositieanalyse, volwassenen

	Aanmelding OM	Dagvaarding	Detentiestraf
Resultaten migranten			
Migranten	68,9%	57,6%	42,8%
Nederlandse herkomst	66,6%	49,0%	34,9%
Vershil	2,3%	8,6%	7,9%
Verklarende variabelen			
Type misdrijven	1,39%	-0,62%	1,39%
Aantal misdrijven	0,60%	0,80%	0,25%
Antecedenten	0,44%	1,17%	0,67%
Sociaaleconomische kenmerken	0,73%	2,17%	1,09%
Omgevingskenmerken	-0,40%	0,83%	0,51%
Controlevariabelen	0,26%	0,72%	0,57%
Totaal verklaard	3,0%	5,1%	4,5%
Onverklaard	-0,68%	3,53%	3,43%
Resultaten tweede generatie			
Tweede generatie	69,7%	58,7%	41,2%
Nederlandse herkomst	66,6%	49,0%	34,9%
Vershil	3,1%	9,7%	6,3%
Verklarende variabelen			
Type misdrijven	1,06%	0,37%	1,46%
Aantal misdrijven	1,23%	1,65%	0,83%
Antecedenten	1,16%	3,65%	3,53%
Sociaaleconomische kenmerken	0,92%	1,42%	0,62%
Omgevingskenmerken	-0,39%	0,80%	0,34%
Controlevariabelen	0,39%	-1,07%	-1,48%
Totaal verklaard	4,4%	6,8%	5,3%
Onverklaard	-1,25%	2,90%	0,97%

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC), Kennisinstituut voor de rechtsstaat, is een onafhankelijk kennisinstituut dat valt onder het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het WODC draagt bij aan behoud en verbetering van de rechtsstaat via het (laten) uitvoeren van kwalitatief hoog wetenschappelijk onderzoek. En door het aanbieden van gevraagde en ongevraagde kennis, verbeterpunten en (waar mogelijk) denkrichtingen.

Voor meer informatie, bezoek www.wodc.nl